

SUOMI 100 -JUHLAVUODEN
VAIKUTUKSET: OSA 1

Johdanto

Teema: yhteistyö ja organisoituminen

VALTIONEUVOSTON KANSLIAN JULKAISUJA 2020:10

vnk.fi

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2020:10

Suomi 100 -juhlavuoden vaikutukset: osa 1

Johdanto

Teema: Yhteistyö ja organisoituminen

Valtioneuvoston kanslia

ISBN PDF: 978-952-287-905-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Kuvat: Tiina Paju

Helsinki 2020

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia		4.9.2020
Tekijät	Ruokolainen, Olli; Luonila, Mervi; Ruusuvirta, Minna; Renko, Vappu; Toivanen, Mia; Rausmaa, Salla; Haila, Katri; Korhonen, Satu; Hämäläinen, Mirja; Kilpi, Jenni		
Julkaisun nimi	Suomi 100 -juhlavuoden vaikutukset: osa 1 Johdanto Teema: Yhteistyö ja organisoituminen		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2020:10		
Diaari/hankenumero		Teema	
ISBN PDF	978-952-287-905-9	ISSN PDF	2490-1164
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-905-9		
Sivumäärä	100	Kieli	suomi
Asiasanat	itsenäisyys, juhlavuodet, vaikutukset, strategiat, strateginen johtaminen, kehittämishankkeet, kulttuuripolitiikka, verkostot, yhteistyö		
Tiivistelmä	<p>Suomi 100 -juhlavuoden vaikutuksia käsittelevä raportointimme koostuu Johdannosta, kolmesta Teemaraportista sekä Johtopäätöksistä. Tämä raportoinnin ensimmäinen osa sisältää Johdannon ja ensimmäisen Teemaraportin.</p> <p>Johdannossa esittelemme raportoinnin tehtävän: tuotamme kokonaisnäkömyksen Suomi 100 -juhlavuoden vaikutuksista suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen eri toimijaryhmiin. Johdannossa vertailemme myös juhlavuotta kansainvälisiin esimerkkeihin sekä aikaisempiin itsenäisyyden juhlavuosiin. Tavoitteiltaan Suomi 100 -juhlavuosi ei merkittävästi eroa aikaisemmista juhlavuosista, mutta nostammekin huomion kohteeksi juhlavuoden osallistavuutta ja avoimuutta tavoitelleen uudenlaisen toimintatavan ja sen toimivuuden.</p> <p>Yhteistyötä ja organisoitumista käsittelevässä teemaraportissa kysymme, mikä oli juhlavuoden merkitys siihen osallistuneiden toimijoiden organisoitumiselle ja yhteistyölle. Toteamme, että juhlavuoden aikaansaama innostus yhteistyösuhteiden synnyttämiseksi ja vahvistamiseksi onnistuttiin hyödyntämään juhlavuosiorganisaation toimesta. Juhlavuoden myötä vahvistuneet yhteydet ja verkostot ovat pääosin edelleen olemassa ja uudelleen aktivoitavissa. Esimerkkejä juhlavuoden pitkäaikaisista vaikutuksista yhteistyösuhteisiin ja verkostoitumiseen on löydettävissä, mutta vaikutusten todentaminen laajemmassa mittakaavassa on silti vaikeaa. Yhteistyön pitkäjänteisessä edistämisessä juhlavuoden ainutkertaisuus näyttäytyy ongelmallisena.</p>		
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Julkaisun jakaja/ myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: vnjulkaisumyynti.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådets kansli	4.9.2020	
Författare	Ruokolainen, Olli; Luonila, Mervi; Ruusuvirta, Minna; Renko, Vappu; Toivanen, Mia; Rausmaa, Salla; Haila, Katri; Korhonen, Satu; Hämäläinen, Mirja; Kilpi, Jenni		
Publikationens titel	Effekterna av Finlands 100-årsjubileum: del 1 Inledning Tema: Samarbete och organisering		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets kanslis publikationer 2020:10		
Diarie-/ projektnummer		Tema	
ISBN PDF	978-952-287-905-9	ISSN PDF	2490-1164
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-905-9		
Sidantal	100	Språk	finska
Nyckelord	självständighet, jubileumsår, effekter, strategier, strategisk ledning, utvecklingsprojekt, kulturpolitik, nätverk, samarbete		
Referat	<p>Vår rapportering om effekterna av Finlands 100-årsjubileum består av en Inledning, tre Temarapporter samt av Slutsatser. Rapporteringens första del innehåller Inledningen och den första Temarapporten.</p> <p>Inledningen presenterar rapporteringens målsättning: att skapa en helhetssyn av de effekter Finlands 100-årsjubileum haft på det finländska samhället och för de olika aktörsgrupperna. I Inledningen jämförs också jubileumsåret med internationella exempel och med tidigare jubileumsår då man firat självständigheten. När det gäller målsättningar skiljer sig inte Finlands 100-årsjubileum avsevärt från tidigare jubileumsår, men vi uppmärksammade främst det nya verksamhetsättet som strävade till delaktighet och öppenhet samt hur väl det fungerat.</p> <p>I vår temarapport som behandlar samarbete och organisering frågar vi vad jubileumsåret haft för betydelse för de deltagande aktörernas organisering och samarbete. Vi kommer fram till att jubileumsårets organisation lyckades ta vara på den entusiasm som jubileumsåret väckte för bildandet och förstärkandet av samarbetsförhållanden. De kontakter och nätverk som stärktes i och med jubileumsåret finns till stor del fortfarande kvar och är möjliga att återaktivera. Det går att hitta exempel på jubileumsårets långvariga effekter på samarbetsförhållanden och nätverkande, men det är ändå svårt att verifiera effekterna i en större skala. För främjandet av ett långvarigt samarbete visade det sig vara problematiskt att jubileumsåret var så unikt.</p>		
Förläggare	Statsrådets kansli		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: vnjulkaisumyynti.fi		

Description sheet

Published by	Prime Minister's Office	4 September 2020	
Authors	Ruokolainen, Olli; Luonila, Mervi; Ruusuvirta, Minna; Renko, Vappu; Toivanen, Mia; Rausmaa, Salla; Haila, Katri; Korhonen, Satu; Hämäläinen, Mirja; Kilpi, Jenni		
Title of publication	Impacts of the Finland 100 Anniversary Year: part 1 Introduction Theme: Cooperation and organization		
Series and publication number	Publications of the Prime Minister's Office 2020:10		
Register number		Subject	
ISBN PDF	978-952-287-905-9	ISSN (PDF)	2490-1164
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-905-9		
Pages	100	Language	Finnish
Keywords	independence, anniversary years, impacts, strategies, strategic leadership, development projects, cultural policy, networks, cooperation		
<p>Abstract</p> <p>Our report, which examines the impacts of the Finland 100 anniversary year, comprises an Introduction, three Theme Reports and Conclusions. This first part of the reporting includes the Introduction and the first Theme Report.</p> <p>In the Introduction we present our purpose of reporting: to provide an overall picture of the impacts of the Finland 100 anniversary year on the Finnish society and its different actor groups. In the Introduction we also compare the anniversary year to certain international counterparts and Finland's earlier independence anniversary years. In terms of its objectives, Finland 100 does not significantly differ from the earlier independence anniversary years, but in our report we bring into focus the new modes of action implemented during the centenary which emphasize participation and openness, and reflect on their effectiveness.</p> <p>In the Theme Report on cooperation and organization we ask what meanings the anniversary year took on in the organization and cooperation of the actors involved. We note that the Finland 100 organization succeeded at putting to use the enthusiasm around the special year in creating and strengthening relationships of cooperation. The contacts and networks built up over the course of the year for the most part still exist and can be reactivated. Some examples of long-term impact of the centenary on the relationships of cooperation and networking can be observed, but the impacts still are difficult to verify on a larger scale. The uniqueness of the anniversary year appears to be problematic for the enhancement of the cooperation in the long term.</p>			
Publisher	Prime Minister's Office		
Distributed by/ Publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: vnjulkaisumyynti.fi		

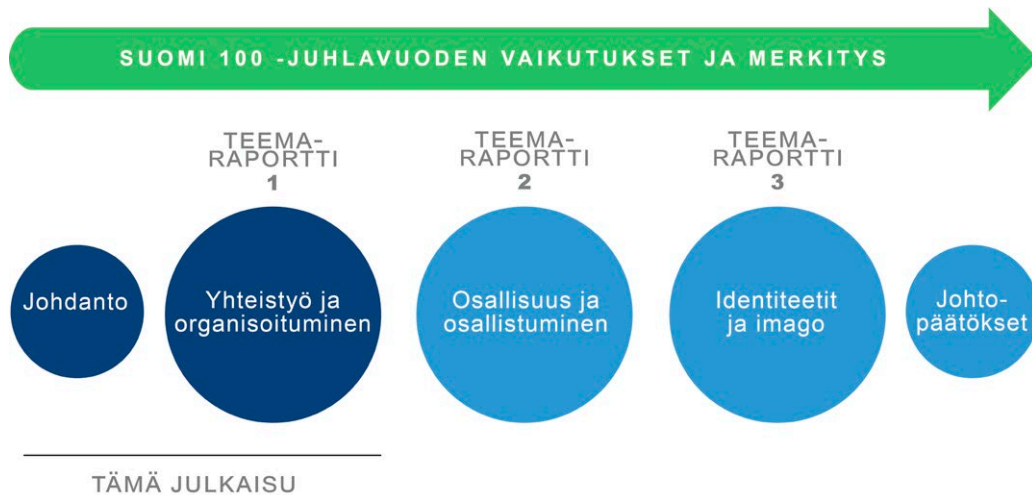
Sisältö

LUKIJALLE	9
JOHDANTO	11
1 Juhlavuosi ja sen merkitys	13
2 Suomi 100 -juhlavuoden tavoitteet ja niiden asettaminen	15
3 Suomi 100 suhteessa aikaisempiin juhlavuosiin ja muiden maiden tasavuosien juhlintaan	19
3.1 Aikaisemmat itsenäisyyden juhlavuodet.....	19
3.2 Kansainvälisiä vertailukohtia: yhteisöllisyys ja osallisuus.....	22
4 Tulkintakehys	27
4.1 Juhlavuosi ohjelmana ja kehittämistoimenpiteinä.....	27
4.2 Kolmijakoinen vuosi 2017: Suomi 100 -juhlavuoden toimenpiteet, juhlavuosi ja muu vuonna 2017 tapahtunut.....	29
5 Tutkimuksen tavoite, raportoinnin rakenteen kuvaus ja aineisto	31
TEEMA 1: YHTEISTYÖ JA ORGANISOITUMINEN	33
1 Teemaraportin lähtökohdat	35
1.1 Teemaa koskevat tutkimuskysymykset.....	35
1.2 Aineistot ja analyysi.....	36
2 Juhlavuoden toiminnan käsitteellistäminen	38
3 Juhlavuoden organisointi	41
3.1 Suomi 100 -juhlavuoden ydinorganisaatio.....	41
3.2 Suomi 100 -juhlavuoden talous.....	42
3.3 Juhlavuoden toiminta: avoin hankehaku ytimenä.....	44
3.4 Juhlavuoden tekijät.....	46

4 Näkökulmia juhluvuoden tekemiseen	48
4.1 Järjestäjätahot: juhluvuoden hallintaa ja viestintää eli rakkaustarinan puitteiden rakentaminen.....	48
4.2 Alueet ja alueverkosto: kaapin päältä ruohonjuuriin ja takaisin.....	51
4.2.1 Organisointi alue- ja paikallistasolla.....	51
4.2.2 Kansallinen tavoitteenasettelu yhdisti alue- ja paikallistasolla.....	52
4.2.3 Niukat resurssit ja kankea hakuprosessi.....	53
4.3 Hanketoimijoiden juhluvuosi.....	54
4.3.1 Tapahtumia ja kertaluontoisia hankkeita.....	54
4.3.2 Yhteistyö ja vapaaehtoistyö keskeisiä resursseja hankkeissa.....	57
4.4 Yritysnäkökulma: voittoa juhluvuodesta ja hyöty juhluvuodelle.....	60
4.5 Suomi 100 -juhlinta maailmalla.....	64
4.5.1 Ulkoministeriö ja lähetystöt kansainvälisen toiminnan orkestroijina.....	64
4.5.2 Suomi 100 -juhlavuosi kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön tiivistäjänä.....	67
4.5.3 Ulkomaalaiset juhluvuodessa: Suomi-Seura ry:n Suomi 100 Maailmalla -hanke.....	69
5 Juhluvuoden vaikutukset organisoitumiseen ja yhteistyöhön	71
5.1 Juhluvuosi oli yhteinen nimittäjä ja innostaja.....	71
5.2 Välittömät vaikutukset: puitteita, uusia kontakteja, yhteyksien vahvistamista.....	72
5.3 Kestävät vaikutukset: yhteyksiä, oppeja, piilevää potentiaalia.....	76
6 Yhteistyö ja organisoituminen: johtopäätökset	83
Liitteet	83
Liite 1. Suomi 100 -juhlavuotta koskeva tutkimusaineisto.....	85
Liite 2. Haastatellut ydintoimijat.....	90
LIITE 3. Haastatellut aluekoordinaattorit.....	91
Liite 4. Aluetyöpajojen osallistujat.....	92
Liite 5. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä Suomi-seuran haastatellut toimijat.....	94
Liite 6. Suomen valtiollisen itsenäisyyden juhluvuosien keskeisiä ominaisuuksia.....	95
Kirjallisuus ja lähteet	98

LUKIJALLE

Vuonna 2017 vietettiin Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlaa, josta muodostui suuri ja monimuotoinen valtiollinen tapahtuma: Suomi 100. Raporttikokonaisuutemme käsittelee Suomi 100 -juhlavuoden vaikutuksia suomalaiseen yhteiskuntaan ja sen eri toimijaryhmiin. Raportointiin kuuluvat taustoittava Johdanto, kolme Teemaraaporttia sekä tulokset ko-koava Johtopäätökset. Tämä ensimmäinen julkaisu sisältää Johdannon sekä ensimmäisen Teemaraaportin, joka käsittelee yhteistyötä ja organisoitumista Suomi 100 -juhlavuodessa.

JOHDANTO

1 Juhlavuosi ja sen merkitys

Vuonna 2017 vietettiin Suomen valtiollisen itsenäisyyden satavuotisjuhlaa. Juhlavuodesta muodostui suuri ja monimuotoinen valtiollinen tapahtuma: Suomi 100. Suomi 100 -juhlavuoden koordinoinnista vastasi valtioneuvoston kanslian asettama sihteeristö, mutta mukaan kutsuttiin kaikki suomalaiset ja Suomen ystävät (VNK 2018, 5).

Juhlinta alkoi juhlavuoden aattoiltana 31.12.2016 Kansalaistorilla Helsingissä järjestetyistä juhlavuoden avajaisista, joissa Darude soitti Sandstorm -kappaleensa uudenlaista otetta tavoittelevan juhlavuoden lähtölaukauksena. Aikaisempia valtiollisia juhlavuosia kevyempään sekä avoimempaan otteeseen tähdännyt juhlinta jatkui vuoden aikana esimerkiksi yhteisillallisilla taivasalla, keskeisten maamerkkien sinivalkoisilla valaisuilla sekä Suomi 100 -juhlavuosituotteina kauppojen hyllyillä (VNK 2018, 118–128; YLE 2017; Luminous Finland 2018).

Juhlavuoden toimenpiteistä raportoitiin pian juhlavuoden jälkeen valtioneuvoston kanslian julkaisemassa juhlavuoden loppuraportissa. Tällöin todettiin, että juhlinta ylitti sille asetetut odotukset. Loppuraportin mukaan onnistuttiin tekemään poikkeuksellisen osallistava ja näkyvä juhlavuosi, joka kasvatti yhteistä sosiaalista luottamusta, lavensi kulttuurista monimuotoisuutta, synnytti uutta toimeliaisuutta ja loi uusia toimintatapoja (VNK 2018, 5). Juhlavuoden loppuraportissa korostettiin satavuotisjuhlien uutta otetta, laajuutta ja avoimempaa toimintatapaa aikaisempiin itsenäisyyden juhlavuosiiin verraten (VNK 2018, 5).

Juhlavuodesta on ehditty tehdä jo alustavia selvityksiä. Ensinnäkin on tutkittu varsin tarkasti rajaten jotain yksityiskohtaa tai juhlavuoden osiota. Toiseksi on tehty hahmotelmia siitä, miten juhlavuotta ja sen vaikutuksia pitäisi kokonaisuutena tarkastella. Näitä tutkimuksia ja selvityksiä on tehty sekä valtioneuvoston kanslian toimeksiannosta että itsenäisinä tutkimuksina. Yksittäisiä tarkasteluja on tehty esimerkiksi juhlavuoden aiheuttamasta keskustelusta sosiaalisessa mediassa (Elo & Hatakka 2018) ja vapaaehtoistoiminnan muutoksista (Mayow 2018). Juhlavuoden vaikutuksista ja niiden tutkimisesta on keskusteltu heti juhlavuoden päätyttyä vuoden 2018 keväällä viiden tutkijan toimesta osana juhlavuoden loppuraporttia (VNK 2018, 102).

Toistaiseksi kokonaisvaltaisimman esityksen vaikutusten arvioimisesta ovat tehneet julkaisemattomassa taustaraportissa Koponen ja Vahlo (2018), jotka ovat esittäneet juhluvuoden vaikutusten tarkastelemista esimerkiksi kolmen ja viiden vuoden kuluttua juhluvuodesta. Heidän esittämässään vaikutusten arvioimisen mallissa juhluvuoden vaikutuksia tarkastellaan taloudellisen, kulttuurisen ja sosiaalisen ulottuuden kautta.

On syytä pohtia, kuinka erityinen ja uudenlainen juhluvuosi lopulta oli sisällöltään, toimintatavoiltaan ja erityisesti kestävilä vaikutuksiltaan. Valtioneuvoston kanslia julkaisi 31.1.2019 tarjouspyynnön, jossa todettiin tarve syventää juhluvuodesta muodostunutta kuvaa tutkimuksen keinoin. Pynnön mukaan juhluvuoteen kohdistuvassa tutkimushankkeessa tulisi tutkia juhluvuoden merkitystä, tuloksia ja vaikutuksia laajemmin, mahdollistaa juhluvuoden perinnön ja oppien hyödyntämistä yhteiskunnallisessa toiminnassa jatkossa sekä syventää jo tehtyjä tarkasteluita (Suomi 100 -tutkimushankkeen hakuilmoitus 2018).

Tutkimushankkeemme vastaa tähän tehtävänantoon täydentämällä, syventämällä ja osittain myös haastamalla heti juhluvuoden jälkeen luotua kuvaa. Tutkimuksemme toteuttamiseen ja vaikutusten selvittämiseen kahdesta kolmeen vuotta juhluvuoden jälkeen tapahtuva toteutus on otollinen siksi, että juhluvuosi on vielä suhteellisen tuoreena sen järjestäjien ja siihen tavalla tai toisella osallistuneiden muistissa, mutta juhlinnan mahdolliset pitkäkestoiset vaikutukset alkavat jo todennäköisesti tulla esille.

2 Suomi 100 -juhlavuoden tavoitteet ja niiden asettaminen

Valtioneuvosto asetti loppuvuodesta 2011 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus Suomen itsenäisyyden 100-vuotismuiston valmistelua varten asetettavan hankkeen organisoinnista, toteutuksesta sekä kustannuksista (VNK 2011). Seuraavana vuonna julkaistiin työryhmän valmisteleva muistio. Muistiossa (VNK 2012, 1–15) todettiin muun muassa seuraavaa:

- Itsenäistymisprosessin eri puolia tulisi tarkastella eri tapahtumien, näkökulman ja ajankohdan kautta ja että juhlinta tapahtuisi usean vuoden aikana.
- Juhlien tulisi suuntautua *”historian ohella vähintään yhtä paljon tulevaisuuteen”*.
- Juhlallisuuksia tulisi korostaa *”kaikkien juhlana, jossa näkyisi laajasti myös kansalaistapahtumia ja kansalaisyhteiskunnan hankkeita”*.
- juhlallisuuksissa tulisi tuoda esille myös historiaan liittyviä teemoja, kuten kunnallisen demokratian satavuotista historiaa ja Suomen itsenäistymisen yhteyksiä muun Euroopan vastaaviin tapahtumiin.

Vuonna 2013 Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden projektin asettamispäätöksessä (VNK 2013) määriteltiin, että projektin *”tavoitteena on synnyttää mukaansa tempaava ja kiinnostava juhlavuosi, joka lisää yhteistä ymmärrystä Suomen valtiollisesta itsenäistymisestä ja kansakunnan kehityksestä, Suomen ja suomalaisuuden merkityksestä nykypäivänä, sekä kansakunnan tulevaisuuden haasteista ja uudesta suunnasta.”* Asettamispäätöksessä esitettiin, että historiallisen kehityksen ymmärtäminen auttaisi ymmärtämään myös nykyisyyttä ja sitä, kuinka *”syvenevä ja vaikutuksiltaan muuttuva globalisaatio vaikuttaa Suomeen ja kansakuntaan”* (emt.).

Projektin asettamispäätöksessä juhlavuoden tarkoitusta kuvattiin toimintana, joka *”korostaa suomalaista kansanvaltaisuutta, ihmisarvon loukkaamattomuutta, yksilön vapautta ja oikeuksia sekä edistää oikeudenmukaisuutta ja avoimuutta yhteiskunnassa”*.

Toiminnalle osoitettiin myös tietoa välittäviä, oppimista edistäviä sekä keskustelua avaavia tavoitteita *”niistä keskeisistä arvoista ja periaatteista, joille suomalainen moniarvoinen kansanvalta rakentuu”*. Juhlavuoden katsottiin myös edistävän *”tietoisuutta ja ymmärrystä siitä, kuinka Suomi kansakuntana ja osana pohjoismaita rakentui kiinteäksi osaksi Eurooppaa ja Euroopan Unionia”*. (VNK 2013.)

Asettamispäätös (VNK 2013) määritteli projektin tehtäviä niin, että juhluvuosi:

- käsittelisi laaja-alaisesti ja eri näkökulmista Suomen valtiollista itsenäistymistä ja itsenäisyyden ajan tapahtumia
- tarkastelisi kansakunnan kuvaa sekä etsisi uutta tulevaisuuden suuntaa
- synnyttäisi keskustelua kansakunnan tilasta sekä kannustaisi arvioimaan kriittisesti ja harkitsemaan tulevaisuuden haasteita
- korostaisi kansalaisten osallisuutta ja osallistumista monipuolisesti ja kattavasti
- olisi mukaansa tempaava, kokoava ja kansalaisia laajasti kiinnostava
- edistäisi oppimista ja ymmärrystä tulevaisuuden haasteista
- sisältäisi elämyksiä kaikille.

Juhlavuoden loppuraportissa kuvataan, millaiseksi tavoitteet lopulta muodostuivat (VNK 2018, 10): Juhlavuoden teemaksi muotoiltiin vuonna 2014 *yhdessä*, jonka taustaksi asetettiin näkemys itsenäisyyden satavuotisjuhlasta yhteisenä, kokoavana ja vahvistavana kokemuksena (ks. myös VNK 2014). Juhlavuoden päätavoitteeksi valittiin yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyminen. Kohderyhmä määriteltiin niin, että juhluvuosi on kaikkien suomalaisten ja Suomen ystävien yhteinen. Juhlavuoden tavoitteiksi päätettiin myös ikimuistoisin juhluvuoden luominen ja Suomen kansainvälisen profiilin vahvistaminen.

Julkilausuttujen ja -kirjattujen tavoitteiden taustalla on myös juhluvuoden järjestämisestä vastanneiden tahojen (juhlavuoden hallituksen ja sihteeristön jäsenten) ajattelua, jolla he pyrkivät hahmottamaan itselleen, mistä juhluvuodessa oikeastaan on kysymys ja minkä johtoajatuksen mukaisesti sitä tulisi viedä eteenpäin. Ainakin jälkikäteen voidaankin kuvata juhluvuoden tavoitteiden asettamiseen liittynyttä tausta-ajattelua, jossa haastattelemiemme ydintoimijoiden kertoman mukaan on inspiroiduttu Topeliuksen *Maamme kirjasta*.

Zacharias Topelius tekee *Maamme kirjansa* luvussa *”Suomen kansasta”* määritelmän siitä, ketkä ovat suomalaisia:

”Mutta niin on sanottu, että kaikki, jotka pitävät ja rakentavat tätä maata isänmaansa, – kaikki, jotka seuraavat tämän maan lakia ja tekevät työtä sen hyväksi, – ovat

yksi kansa. Heidät yhdistää heidän rakkautensa, kuuliaisuutensa ja yhteinen hyvänsä.”
(Topelius [1878, 1915, 1944] 2018).

Ilmeisesti tämä lause on toiminut yhtenä inspiraationa juhluvuoden sanallistamisessa, viestinnässä ja strategisessa ajattelussa, tai sitten se on jälkikäteen nähty sellaisena. Kuten eräs juhluvuoden järjestämiseen osallistunut henkilö totesi haastateltaessa:

”[...] voidaan sanoa [...] nykykielellä, et Topeliushan oli Suomen copywriter [...] kun Topelius 1800-luvulla pani homman pakettiin. Siellä kirjassa on määritelty luvussa ”Suomen kansasta” [...] Se on helvetin hyvin sanottu, eli nykykielellä: sä kysyt itseltäsi, ei kukaan sun ulkopuolella määritä, oletko sä suomalainen.” (Haastattelusitaatti)

Juhluvuoden avoimen hanke- ja ideahaun tausta-ajatuksena oli, että suomalaisia kannustettiin esittämään konkreettisten juhluvuodeksi ajoittuvien tekojensa ja hanke-ehdotustensa kautta ”rakkaudentunnustus” itsenäiselle Suomelle.

”[...] tää on rakkaustarina. Annetaan ihmisten ilmaista itseään. Joku kirjottaa kirjeen, joku ajaa traktorilla, kolmas ampuu raketteja, viides muistaa veteraaneja, kutoo sukkaa veteraaneille, ja niiden yhteisestä syntyy se kudos, joka on se 100-vuotias Suomi. Se on kuva siitä 100-vuotiaasta Suomesta, itsenäisestä Suomesta.” (Haastattelusitaatti)

Topeliuksen teoksen sanoista voi löytää yhtäläisyyden juhluvuoden yhdessä-teemaan ja siihen, että juhluvuosi määriteltiin ”kaikkien suomalaisten ja Suomen ystävien” juhlaaksi. Tämä laaja määritelmä nähtiin haastatteluiden perusteella erityisen tarpeelliseksi vuoden 2015 pakolaistilanteen aiheuttaman jossain määrin kärjistyneen yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin vuoksi.

”Oli [...] niitä pieniä marginaaleja, ääriyhmiä [...] ei hyväksytty esimerkiksi sitä, että monikulttuurisuus oli yksi osa tätä nykysuomalaisuutta [...] mehän sanoitettiin sitä, että [...] juhluvuosi on tarkoitettu suomalaisille ja Suomen ystäville, eli sillä me tavaltaan ohitettiin tää yksi määrittelykysymys, että onko tämä nyt Suomen kansalaisille.”
(Haastattelusitaatti)

Juhluvuoden viestinnän sävyksi määriteltiinkin ”mukaansa tempaavan ja kiinnostavan” juhluvuoden hengessä positiivisuus ja se, että viestitään hyviä asioita Suomesta. Ylipääntään vakavahenkisen ja arvokkaan itsenäisyyden juhlinnan rinnalle haluttiin tuoda iloa (VNK 2018, 56).

Kuva 1. Juhlavuoden teema, tavoitteet ja tausta-ajattelu.

Näin päädyttiin kuvan 1 mukaiseen juhlavuoden yleiseen tavoitteenasetteluun, jossa strategisena tausta-ajatuksena oli positiivisen yhteisen juhlavuoden tekeminen. Juhlavuoden yhdessä-teema konkretisoitui kolmeen tavoitteeseen, joista yhteenkuuluvuuden tunteen lisääminen nostettiin juhlavuoden loppuraportissa tärkeimmäksi (VNK 2018, 5.)

3 Suomi 100 suhteessa aikaisempiin juhlavuosiin ja muiden maiden tasavuosien juhlintaan

3.1 Aikaisemmat itsenäisyyden juhlavuodet

Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlallisuuksia vuonna 2017 ja niitä edeltäneitä valmistelutoimenpiteitä voidaan vertailla vastaaviin ilmiökokonaisuuksiin ainakin kahdella tapaa. Vertaamme 100-vuotisjuhlallisuuksia sekä aikaisempiin Suomen itsenäisyyden juhlavuosiin että kansainvälisiin esimerkkeihin muiden valtioiden tasavuosisjuhlallisuuksista. Näin luomme ymmärrystä siitä, miten juhlavuosien painotukset ovat muuttuneet vuosikymmenten aikana Suomessa ja miten tuorein juhlavuotemme näyttää 2000-luvulla muualla pidettyjen valtiollisten juhlavuosien joukossa.

Aikaisempia juhlavuosia ja 100-vuotisjuhlia tarkastellessa ja vertaillaessa (ks. taulukko 1)¹ kiinnitämme huomion muutamiin keskeisiin seikkoihin, kuten:

- juhlinnalle asetettuihin tavoitteisiin ja teemoihin
- organisoitumiseen ja toimijatahoihin
- tyypillisiin sisältöihin
- osallisuuden huomioimiseen.

Näin vertailemalla saamme kuvan siitä, kuinka Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlallisuuudet erottuvat tai eivät erotu aikaisemmista juhlavuosista ja kuinka satavuotisjuhla valmistellessa ja tavoitteita asetettaessa on tukeuduttu aikaisempien juhlien oppeihin. Tarkasteltavia juhlavuosia on kuusi kappaletta Suomi 100 -juhlavuoden lisäksi. Aloitamme

¹ Suomen valtiollisten juhlavuosien yksityiskohtainen vertailutaulukko erillisenä liitteenä 6.

tarkastelun vuonna 1967 pidetyistä 50-vuotisjuhlallisuuksista ja päätämme sen vuonna 2007 pidettyihin 90-vuotisjuhliin.

Juhlavuosien teemoja ja tavoitteita tarkastellessa näkyy juhlien ajallinen ja yhteiskunnallinen tausta. 50-vuotisjuhlissa vuonna 1967 painopiste oli vielä itsenäistymisen juhlimisessa ja muun muassa suomalaisen työn ja kulttuurin vahvistamisessa (Suomen itsenäisyysjuhlavuoden... 1968, 14). Voimme tulkita, että tässä juhlavuodessa näkyvillä oli vielä korostuneesti kysymys yhteiskunnan ja sen talouden rakentamisesta. 60-vuotisjuhlat nähtiin raportoinnin perusteella puolestaan jonkinlaisena *"välivuotena"* verrattuna hiljattain vietettyihin 50-vuotisjuhlallisuuksiin (VNK 1978, 4). Huomionarvoista on, että tuolloinkin puhuttiin itsenäisyyden tärkeydestä *"kaikille kansalaispiireille"* (emt. 6). 70-vuotisjuhlat vuonna 1987 nähtiin myös matalan profiilin juhlina ennen 75-vuotisjuhlallisuuksia. Tällöin nähtiin, että itsenäisyys alkoi *"vakiintua tosiasiaksi"* ja että kyseessä oli pikemmin *"keski-ikäisen"* valtion kansallispäivä kuin itsenäisyyden juhlavuosi (VNK 1988, 5). Vuonna 1997 nostettiin 80-vuotisjuhlien yhteydessä teemoina esille eurooppalaisuus, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys suhteessa suomalaisuuteen (VNK 1998, 7). 90-vuotisjuhlissa vuonna 2007 näkyi ainakin tavoitteenasettelun tasolla se, että suomalaisuuden määritelmää haluttiin avata, eikä juhlinnassa keskitytty niinkään valtiolliseen itsenäisyyteen vaan *"suomalaiseen elämänmuotoon"* jota suomalaiset ovat *"satoja vuosia yhteisvoimin kehittäneet"*. Samalla korostettiin halua *"epädramatisoida suomalaisuus"* ja suuntautua kohti tulevaisuutta. (VNK 2008, 13).

Valtiollisen itsenäisyyden juhlavuosia on niistä tehtyjen raportointien perusteella määrittänyt ainakin käytettävissä olevien resurssien määrä, mutta myös se, mitä itse asiassa on juhlittu ja miten. Näyttäisi siltä, että tuorempien juhlavuosien yhteydessä on yhä enemmän kiinnitetty huomiota osallisuuteen. Samalla valtiollisen itsenäisyyden juhlinnasta on liu'uttu tai tietoisesti siirrytty kohti laveampaa suomalaisen yhteiskunnan ja elämänmuodon juhlistamista, ainakin tavoitteiden tasolla. Voidaan tulkita, että juhlavuosien järjestämisessä on jo pitkään ollut kyse tasapainoilemisesta perinteiden, kulloisenkin juhlavuoden nykyhetken ja tulevaisuuteen orientoitumisen välillä.

Jo ensimmäisestä juhlavuodesta lähtien on *"pyrity tarjoamaan liittymismahdollisuuksia kansalaisille, kansalaisjärjestöille"* (Suomen itsenäisyysjuhlavuoden... 1968, 14), on korostettu, että *"itsenäisyytemme on arvokas ja tärkeä kaikille kansalaispiireille"* (VNK 1978, 6), on puhuttu *"yhteisestä asiasta"* (VNK 1978, 6), *"meistä"* (VNK 1988, 7) tai tunnuksena on suoraan ollut *"ME"* (VNK 2008, 13). Suomi 100 -juhlavuoden teema yhdessä ei siis ole uusi. Yhtenäisyyttä ja me-henkeä korostavien tavoitteiden ja teemojen taustalla toki vaikuttanevat kulloisenkin juhlavuoden erityinen yhteiskunnallinen ilmapiiri, kehittämistarpeet sekä ongelmakohdat, joita juhlavuosilla on pyrity eri lähtökohdista tasoittamaan.

Suomi 100 -juhlavuodessa korostettu ilo on myös ollut oraalla aikaisemmissa juhlavuosissa. Jo 80- ja 90-vuotisjuhlissa oli mukana iloinen vartti, jolla juhlavuoden arvokasta

tunnelmaa pyrittiin keventämään ja tuomaan mahdollisimman suuri joukko kansalaisia konkreettisesti osaksi juhlintaa (VNK 1998, 1; VNK 2008, 20).

Tuoreimman juhluvoitemme loppuraportissa kiinnitetään huomio siihen, että juhluvo-
den toteutustapa poikkesi aikaisemmista juhluvoosista: perinteisen juhlatoimikunnan
sijaan juhluvooden sisällön muodostajina oli aikaisempaa laajemmin yhteiskunnan eri toi-
mijoita ja jopa yksittäisiä kansalaisia (VNK 2018, 5). Suomi 100 -juhluvooden organisoitu-
minen ei sihteeristöineen, hallituksineen ja valtuuskuntineen ole sinänsä erityinen tarkas-
tellessa aikaisempia juhluvoosia, mutta toimintatavoissa ja juhluvooden avoimen hanke-
haun laajuudessa on havaittavissa eroja aikaisempiin juhluvoosiin.

Taulukko 1. Suomen valtiollisten juhluvoosien teemat ja keskeiset sisällöt.

Itsenäisyyden juhluvoosi	Teema ja tavoitteet	Keskeinen sisältö/tapahtumat
50 vuotta (1967)	”Suomalaisen työn, kulttuurin ja kansanvaltai- sen yhteiskunnan juhluvoosi”	Juhluvooden pääjuhla, teemaviikkoja, näyttelyi- tä, konsertteja, keskustelutilaisuuksia, virallis- luonteisia vastaanottoja
60 vuotta (1977)	”Itsenäinen Suomi – yhteinen asiamme” ”[...] kansallinen itsenäisyytemme on arvokas ja tärkeä kaikille kansalaispiireille.”	”Pyrkimyksenä oli saada aikaan juhluvooteen liittyviä tai siihen sävytettyjä pienimuotoisia tapahtumia eikä vain keskittyä itsenäisyyspäi- vän viettoon.”
70 vuotta (1987)	”Itsenäisyys kasvaa meistä” ”[...] haluttiin korostaa Suomen ja suomalaisten omaleimaisuutta”	Näyttelyitä, tapahtumia, sävellyksiä, kansalli- nen veteraanipäivä, Itsenäisyyden juhluvooden lastenrahasto, rakennushankkeita, teossarja itsenäistymisestä ja muita toimenpiteitä, joilla valmisteltiin 75-vuotisjuhlallisuuksia
75 vuotta (1992)	”Suomi 75 vuotta” Tavoitteena turvata itsenäisyyksikäsitteen ja nykyajan suomalaisuuden elävä suhde myös tulevaisuudessa.	Itsenäisyyspäivän juhlinta kolmipäiväisenä: ”tapahtumia rokista frakki-illallisiin” 553 juhluvoosihanketta Ei voimakasta sisällöllistä teemaa/painotuksia
80 vuotta (1997)	”Suomalaisena Euroopassa” ”[...] luoda juhlinnalle edellytyksiä niin, että itsenäisyyttä voitaisiin juhla yhteisesti – ja iloisesti.”	Itsenäisyyden juhluvoosi ennen itsenäisyyss- päivää: seminaarisarja, kulttuuritapahtu- mia, syntymäpäiväjuhla rakenteilla olleessa Kiasmassa, kulttuurin alan kehityshankkeita, projekteja, kilpailuja
90 vuotta (2007)	”ME! VI” Nyky-suomalaisuus kaikessa laajuudessaan: ”[...] satoja vuosia yhteisvoimin kehitetyn suomalaisen elämänmuodon juhlintaa”	Sisällöllisiä teemoja: historia ja tulevaisuus, luonto ja kesä, muotoilu, kieli ja kulttuuri, musiikki, liikunta ja urheilu Liikkuvuus, vuorovaikutus, innovaatiot Avaustilaisuus jossa kutsuttuina ”otos” suomalaisista

Silti konkreettisia juhluvoosien tekijöitä ja toimijoita tarkastellessa myös aikaisemmissa
juhluvoosissa on ainakin julkilausuttujen tavoitteiden tasolla pyritty osallistamaan laa-
jaa kansalaisten, kolmannen sektorin toimijoiden ja muiden toimijoiden joukkoa:

”virallislunteinen ohjelma on vain runko, joka tarjoaa liittymismahdollisuuksia” (Suomen itsenäisyysjuhluvuoden... 1968, 14), toimenpiteiden toivottiin syntyvän laajan toimijajoukon *”ei niinkään valtion”* (VNK 1978, 4) toimesta ja *”ohjelmassa oli siipien suojassa toteutettavia hankkeita”* (VNK 1998, 1). Samoin juhluvuosissa on ollut mukana ainakin raportoinnin tasolla yrityselämää, ja kansainvälinen ulottuvuus on huomioitu juhluvuosien osana.

Keskeinen huomio onkin se, että satavuotisjuhlan julkilausutut tavoitteet ja teema eivät itse asiassa eroa kovinkaan paljon aikaisempien juhluvuosien tavoitteista ja teemoista, ainakaan kun tarkastellaan juhluvuosia niistä tehtyjen raportointien avulla (vrt. taulukko 1). Ylipäätään juhluvuosien tavoitteenasettelua voidaan pitää varsin laveana. Voidaankin kysyä, oliko Suomi 100 -juhluvuosi mitenkään erityinen aikaisempiin juhluvuosiin verrattuna.

Satavuotisjuhlallisuuksien julkilausutut tavoitteet ja periaatteet voidaan nähdä jonkinasteisena synteessinä aiemmista juhluvuosista, tai vähintäänkin satavuotisjuhlia suunnitelmassa on otettu vaikutteita edeltäjien työstä ja suosituksista. Sen sijaan erityisen kiinnostavaa ja aikaisemmista juhluvuosista eniten poikkeavaa näyttäisi olevan satavuotisjuhluvuoden konkretisoituminen, juhluvuoden toteutustapa ja juhluvuoden *”hallittu käsistä riisäytyminen”* yli 5 000 juhluvuoden hankkeen myötä (vrt. VNK 2018, 16–17). Juhluvuoden loppuraportissa todetaan, että *”kansalaisten aktiivisuuden varaan rakennettava valtiollinen juhluvuosi oli ainutlaatuinen”* (VNK 2018, 12). Kuten juhluvuoden järjestämisestä vastaavat tahot asian haastattelussa kiteyttivät:

”[...] keskeinen ratkaisu oli se, että nojataan suomalaiseen yhteiskuntaan, ei niin, että valtioneuvoston kanslia tai juhluvuosiorganisaatio määrittää, minkälainen siitä juhluvuodesta sisällöllisesti tulee [...] Eli luotetaan siihen, että suomalaiset pystyvät tekemään ja ne tekevät itsensä näköisen vuoden, ja luodaan siihen työkalut ja koneisto.”
(Haastattelusitaatti)

Tutkimuksemme tarkoituksena on paneutua juuri tähän väitetysti aikaisempaa laajemmin yhteiskunnan eri toimijoita sekä kansalaisia osallistavaan toimintatapaan.

3.2 Kansainvälisiä vertailukohtia: yhteisöllisyys ja osallisuus

2010-luku oli varsin monien kansallisten juhluvuosien sävyttämä vuosikymmen. Kuten Helsingin Sanomat uutisoi maaliskuussa 2018 *”Suomen jalanjäljissä muitakin Venäjään kuuluneita maita itsenäistyi vuonna 1918”* (Saraste 2018). Näitä valtioita olivat muun muassa Viro, Latvia, Liettua, Valko-Venäjä ja Azerbaidžhan. Muita itsenäisyytensä merkkipäivää juhluneita maita olivat esimerkiksi Islanti (emt.) ja Euroopan ulkopuolella Kanada (Canada 150 at a glance 2017). Toisaalta juhlinnan tarkoituksena on saattanut olla myös jokin muu kuin

maan itsenäistymiseen viittaava perustelu kuten Norjassa, jossa vuonna 2014 juhlittiin 200-vuotiaasta perustuslakia (Grunnlovsjubileet 2014). (Taulukko 2.) Joidenkin valtioiden juhluvuoden vietto ylitti uutiskynnyksen ja herätti mielenkiintoa ajankohtaisena aiheena myös Suomessa. Osa taas jäi suomalaisen kiinnostuksen osalta vähemmälle. Muiden valtiollista juhluvuotta viettäneiden maiden juhluvuosien tunnuspiirteiden tarkastelu antaa kuitenkin mahdollisuuden sijoittaa Suomi 100 -juhlavuosi laajempaan, kansainväliseen asiayhteyteen ja ymmärtää yleisemmin kansallisten juhluvuosien tehtävää, merkitystä ja toiminnan malleja.

Tässä tutkimuksessa Suomi 100 -juhlavuoden yksityiskohtaisina kansainvälisinä vertailukohtina ovat Viro, Kanada ja Norja (ks. taulukko 2). Kohteiden valinta perustuu haastatteluaineistojen pohjalta saatuihin tiedonantoihin erityisesti niiltä osin, kun Suomi 100 -juhlavuoden ydintoimijoihin kuuluneet haastateltavat ovat verranneet Suomi 100 -juhlavuoden suunnitelmia ja tavoitteita muiden maiden juhluvuosia koskeviin käytäntöihin. Avainsanoina kansainvälisessä vertailussa nostettiin esimerkiksi ajatus iloisesta kansanjuhlasta, kuten ydintoiminnassa mukana ollut haastateltava kuvaa:

*”Katsottiin Norjan kansallispäivää toukokuun puolessa välissä, joka on todella iloinen kansanjuhla jossa siis koululaiset, nuoret pukeutuu kansallispukuun ja myös maahanmuuttajat. Ja sit me ajateltiin vau: täähän olis hieno, et oliskos Suomi tällainen 2017”
(Haastattelusitaatti)*

Toisaalta Suomen juhluvuoden järjestäjät olivat kiinnostuneita kansalaisten osallistumisesta juhluvuoden tapahtumien tuotantoon, kuten jo vuonna 1967 Kanadassa, ”jossa kansalaiset lähti vaan itse vapaaehtoisesti tekemään jotain kampanjoita, niin kuin joku melontaretki Ontariojärvellä” (Haastattelusitaatti). Vertailukohtana ja hyvänä käytäntönä pidettiin myös valtiollisen juhluvuoden sisältöjä, kuten Viron tapauksessa, jossa ”oli kulttuuriohjelma, nehän tuotti, siis juhluvuosihan tilasi elokuvia” (Haastattelusitaatti).

Mielenkiintoista on, että lähtökohdiltaan tai teemoiltaan Suomi 100 -juhlavuosi ei ollut kansainvälisesti tarkasteltuna millään tavoin ainutlaatuinen idea juhlaa kansallista juhluvuotta – joskin omia erityispiirteitä Suomi 100 -juhlavuodesta löytyy.

Kun kansallisia juhluvuosiesimerkkejä tarkastellaan juhluvuoden teeman näkökulmasta, korostuu niin Suomen, Viron, Kanadan kuin Norjankin juhluvuosissa osallistuminen ja osallisuus ja näiden tekijöiden kautta syntyvä juhlan ”henki”, joka voidaan tulkita joiltain osin jopa juhluvuoden menestyksen ja onnistuneisuuden mittarina. Kun Suomessa teemana oli yhdessä, tarkoituksenaan viestiä itsenäisyyden satavuotisuudesta yhteisenä, kokoaavana ja vahvistavana kokemuksena (VNK 2018), juhli esimerkiksi Viro lähes kolmevuotista juhla kauttaan (huhtikuusta 2017 helmikuuhun 2020) ”kaikkien juhlaana” (This is everyone's

celebration) (Estonia 100 overview 2020²). Kanada painotti juhlavuotensa (2017) mottoina erimuotoisia ja eri lähtökohdista tuotettuja juhlallisuuksia joka puolella maata, joihin kansalaiset osallistuvat *”rannikolta rannikolle”* (Canada 150 at a glance 2017). Juhlavuoden tarkoituksena oli, että erilaisiin kansallisiin, alueellisiin tai paikallisiin tapahtumiin ja yhteisöllisiin aloitteisiin osallistumisen lisäksi kansalaiset osallistuisivat aktiivisesti myös *”juhlavuoden henkeen”* järjestämällä omia tapahtumia yhteistöissään juhlistamalla *”vahvaa, ylpeää ja vapaata”* maata (Intrado. Globe News Wire 2015), jolla viitataan avoimeen, vahvaan ja pluralistiseen nyky-Kanadaan (Prokkola 2017).

Lähtökohdiltaan Norjan perustuslain 200-vuotisjuhluvuosi 2014 näyttäytyy hieman erilaisena (Stortinget 2012). Vaikka juhlavuoden yhtenä päätavoitteena oli kansalaisten osallistaminen ja osallistuminen laajaan valtakunnalliseen juhlaan, kohdistui juhlavuoden tavoitteellisesti pikemminkin yleiseen yhteiskunnalliseen osallisuuteen ja pyrkimyksiin lisätä kansalaisten osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan ja vaikuttamiseen (Grunnlovsjubileet 2014). Norjan ja myös Kanadan esimerkit ovat lisäksi siinä mielessä mielenkiintoisia, että siinä missä esimerkiksi Suomessa tai Virossa tavoitteisiin määriteltiin muun muassa valtion kansainvälisen profiilin vahvistaminen (ks. VNK 2018; Estonia 100 overview 2020) oli Kanadassa tavoitteena rohkaista kansalaisia perehtymään kotimaahansa ja kansakuntaansa (Canada 150 at a glance 2017; Intrado. Globe News Wire 2015). Norjassa yhtenä juhlavuoden tavoitteena oli varsin yksinkertaisesti lisätä kansalaisten keskuudessa tietoa maan perustuslaista ja sen merkityksestä Norjalle ja norjalaisille (Grunnlovsjubileet 2014).

Juhlavuoden sisältöjen ominaispiirteissä löytyy esimerkkitapauksista sekä yhteneväisyyksiä että eroavaisuuksia. Kaikille juhlavuosille on ollut ominaista kansalaisten mahdollisuus omaan sisällön tuotantoon, ja virallinen ohjelma on suunnattu laajasti kaikille kansalaisille. Suomen tavoin Virossa kansalaisia pyydettiin järjestämään omia tapahtumiaan juhla-aikana ja siten toimintana ja aktiivisuutena antamaan itsenäiselle Virolle ’lahja’ ennalta määriteltyihin teemallisiin ohjelmakokonaisuuksiin (Estonia 100 overview 2020). Ohjelmakokonaisuudet edustivat esimerkiksi eri taiteenaloja, urheilua ja historiaa, mutta myös yleisemmin yhteisöä, lapsia ja nuoria sekä koulutusta ja tiedettä (Estonia 100 overview 2020). Kanadassa keskeisiksi avustuskriteereiksi juhlavuoden hankkeissa mainittiin se, kuinka hankesisällöissä huomioidaan juhlavuoden sisällöllisten teema-alueiden mukaisesti alkuperäisväestö, viralliset kielivähemmistöt ja etnisiin yhteisöihin kuuluvat sekä nuoriso (Canada 150 at a glance 2017; ks. myös Prokkola 2017).

2 Tämän tutkimuksen aineistonkeruuvaiheessa (marraskuu 2019-maaliskuu 2020) Viron 100-vuotisjuhlallisuuudet olivat vielä meneillään ja sivustojen sisällöt ovat siten mahdollisesti muuttuneet ajanjakson aikana. Tästä johtuen lähde on kirjattu juhlallisuuksien päättymisvuodelle 2020.

Taulukko 2. Kansainvälisiä vertailukohtia Suomi 100 -juhlavuodelle.

	Suomi 100/Finland 100 ³	Viro/EV100/Estonia 100 ⁴	Kanada/Canada 150 ⁵	Grunnlovens. 200-årsjubileum 2014 (Norja/Norge) ^{6,7}
Ajankohta	Vuosi 2017 Juhlavuosi huipentui itsenäisyyspäivään 6.12.2017	2017–2020 100-vuotisjuhlapäivä 24.2.2018	Vuosi 2017	Vuosi 2014
Historiallinen tausta	Maa julistautui itsenäiseksi 6.12.1917	Maa julistautui itsenäiseksi tasavallaksi 1918	Maa itsenäistyi Isosta-Britanniasta 1867	Perustuslaki voimaan 17. toukokuuta 1814 ⁸
Tavoite	Vahvistaa yhteenkuuluvuuden tunnetta suomalaisessa yhteiskunnassa Vahvistaa Suomen kansainvälistä profilia Luoda ikimuistoinen juhlavuosi	Järjestää kaikkien virolaisten juhlavuosi osallistamalla kansalaisia juhlavuoden viettoon monin eri tavoin Vahvistaa Viron kansainvälistä profilia	Osallistaa ja aktivoida kansalaisia kansallisesti, alueellisesti ja paikallisesti juhlavuoden viettoon	Lisätä kansalaisten tietämystä vuoden 1814 tapahtumista, Norjan ⁹ perustuslain lähtökohdista ja sen merkityksestä demokration kehityksessä Norjassa Osallistaa ja lisätä kansalaisten osallistumista yhteiskunnalliseen toimintaan ja demokration prosesseihin Järjestää laaja ja osallistava juhlavuosi
Juhlavuoden sisältöjen ominaispiirteitä	”Yhdessä” Viisi teemallista jaksoa: -Vuoden käynnistys: kaikkien juhlavuosi alkaa -Yhteinen Suomi: kansakunnan vahvuudet -Suomen kesä 2017: tapahtumien ja elämysten virta -Sata päivää sataan: satavuotiaan Suomen vaiheet ja historian hetket -Itsenäisyyden juhlaviikko: juhlavuosi huipentuu	”Kaikkien virolaisten juhlavuosi” -Viisi teemaa: meidän maa, meidän valtio, meidän ihmiset, meidän vapaus ja meidän tulevaisuus -Jokainen virolainen voi järjestää tapahtumia ja ohjelmaa ’lahjana’ juhlavuottaan viettävälle isänmaalleen -Kuratoitu sisällöllisesti kahteentoista eri ohjelma-alueeseen	”Vahva, ylpeä ja vapaa” Sisällöllisinä teemoina: -Monimuotoisuus ja osallisuus (diversity and inclusion) -Nuoruus (engaging and inspiring Youth) -Sovinto (indigenous reconciliation) -Elinympäristö (environment)	”Demokratiaprojekti” -Teemallisesti juhlavuosi välitti tietoa ja lisäsi tietoisuutta demokration merkityksestä ja haasteista norjalaisessa yhteiskunnassa -Vuospäivä oli osallisuusprojekti, jossa painotettiin tietoa, arvotietoisuutta, osallistumista ja tiedon levittämistä

3 Suomi 100 vuotta. Yhdessä. Suomi 100 -juhlavuoden raportti. https://suomi100raportti.fi/wp-content/uploads/2018/09/Suomi100_juhlavuoden_raportti_2018_web.pdf. Luettu 131119.

4 A hundred years of the Republic of Estonia <https://www.ev100.ee/en/estonia-100-overview>. Luettu 160120.

5 Canada 150. Canada 150 at a glance. <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/anniversaries-significance/2017/canada-150.html>. Luettu 131119.

6 GRUNNLOVENS. 200-ÅRSJUBILEUM 2014.

7 Norjan perustuslakia juhliitaan monella tapaa https://finlandabroad.fi/web/nor/ajankohtaista/-/asset_publisher/TV8iYvdcF3tq/content/norjan-perustuslain-200-vuotisjuhlavuoden-paatapahtuma-eidsvollissa-17-5-/384951. Luettu 28022020.

8 GRUNNLOVENS. 200-ÅRSJUBILEUM 2014.

9 Visjon og mål. <https://www.stortinget.no/no/Grunnlovsjubileet/Om-grunnlovsjubileet/>. Luettu 28.11.2019.

Norjassa juhluvuoden ohjelman viitekehyksessä painottuivat tavoitteiden mukaisesti tiedontuotannon eri menetelmät: juhluvuoteen liittyivät merkittävät Norjan historiaan keskittyvät tutkimushankekokonaisuudet (Stortinget 2014a), vapaamuotoiset keskustelut-laisuudet ja virallisuonteisemmat seminaarit (Grunnlovsjubileet 2014) sekä osallisuuteen ja vaikuttamiseen keskittyvät opetusmenetelmien kehityshankkeet (Stortinget 2014b; Grunnlovsjubileet 2014). Muiden maiden tavoin myös Norjassa juhlintaan liittyivät suuret kansalliset, vahvasti kulttuuri- ja taidesisältöiset kansanjuhlat, jotka televisioitiin laajasti kansalaisten yhteisen juhlahengen kohottamiseksi (emt.).

Vaikka Suomi 100 -juhlavuosi ei siis lähtökohdiltaan tai teemoiltaan näyttäydy kovinkaan ainutlaatuisena, hieman syvemmälle menevä tarkastelu osoittaa mielenkiintoisia eroavaisuuksia. Suomen ja Viron juhlavuosissa on teemallisesti nähtävissä hyvin paljon samankaltaisuuksia, mutta Viron ohjelmallinen sisältö oli huomattavasti enemmän kuratoitu kokonaisuus. Kanadan ja Norjan juhlavuodet näyttäytyvät Suomi 100 -juhlavuoden lähtökohtia kansallishenkisempinä, Norjan juhlavuoden poiketessa selkeästi muista kolmesta kiinteästi historiaan, tietoon ja kansalaisten yhteiskunnalliseen aktiivisuuteen tähtäävänä juhlavuotena.

4 Tulkintakehys

4.1 Juhlavuosi ohjelmana ja kehittämistoimenpiteinä

Suomi 100 -juhlavuosi oli tavoitteiltaan korostuneesti kansalaisia osallistava, sillä sen tärkein tavoite oli yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistaminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Suomi 100 -hanke toimi juhlavuoden ajan fasilitaattorina, joka pyrki *"tukemaan ja vahvistamaan erilaisten toimijoiden omaehtoista toimintaa, verkostoja sekä valmiuksia järjestää mielekkäitä tapahtumia itse ja yhdessä"* (Maunu 2018a, 107). Lisäksi juhlavuoden tavoitteena oli vahvistaa Suomen kansainvälistä profiilia (VNK 2018 5).

Sisällöllisesti vuosi oli kulttuuripitoinen: hankkeista lähes puolet edusti taidetta ja kulttuuria (VNK 2018, 39). Lisäksi huomionarvoista on, että vaikka juhlavuoden keskeisiä tavoitteita olivat kansainvälisen imagon parantaminen ja kansallisen tason yhteisöllisyyden kehittäminen, hankkeiden myötä rakentuneet uudet verkostot ja kumppanuudet muodostuivat suurimmaksi osaksi paikallisesti ja alueellisesti (VNK 2018, 95).

Juhlavuoden loppuraportoinnin (VNK 2018, 16) ja tekemiemme haastatteluiden perusteella juhlavuoden toimintatavassa ja tavoitteenasetteluissa on valtiollisesta luonteestaan huolimatta havaittavissa yhtäläisyyksiä Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosiin. Suomi 100 -juhlavuosi oli kansainvälisenä näyttävä mutta paikallisesti rakentuva, monitahoinen, luonteeltaan kehittämishanke, avoimeen ja osallistavaan ohjelmahakuun perustuva ja verkostoimaisesti organisoituva. Siksi sen tutkimiseen voidaan soveltaa kulttuuripääkaupunkivuosien merkityksen ja vaikuttavuuden tutkimuksessa käytettyjä arvioinnin viitekehyksiä. Kulttuuripääkaupunkien arvioinnissa on tiivistäen ja tulkiten ollut kysymys (1) prosessin hallinnan ja talouden tarkastelemisesta, (2) osallistumisen, saavutettavuuden ja sosiaalisten vaikutusten huomioimisesta sekä (3) imagon ja identiteettien rakentumisen analysoinnista (esim. ECoC 2010, 2; ECoC 2013, 12–13).

Kun juhlavuosi näyttää kulttuuripääkaupunkivuosien kaltaisena ohjelmana ja kehittämistoimenpiteinä, juhlavuotta voidaan tarkastella yksinkertaisesti strategisen (kulttuuritoimintojen) kehittämisen käsitteen kautta. Strategian voi määritellä tiiviillä tavalla

esimerkiksi *”koordinoiduiksi toimenpiteiden sarjoiksi, joihin liittyy käytettävissä olevien resursien hyödyntäminen tietyn tarkoituksen saavuttamiseksi”* (White 2004, 5). Laveimmillaan strategisuus ja strategia voidaan määritellä johdonmukaiseksi käyttäytymiseksi, olkoon käyttäytyminen tarkoituksellista tai tarkoituksetonta (Mintzberg 2003, 4–5).

Tarkastelemme juhluvuoden toimintaa ja tavoitteita kokonaisuudessaan julkisen toimijan strategisena aikomuksena tai intentiona, jolla on mahdollisesti vaikutuksia esimerkiksi kulttuuritoimijoiden ja laajemmin yhteiskunnan eri toimijoiden toimintaan. Juhluvuoden sisältöjen ehdottaminen ja (kulttuuri)sisältöjen tuottaminen eri hankkeissa ja muussakin toiminnassa juhluvuoden aikana puolestaan näyttävät niin sanottuna emergenssinä, ruohonjuurilähtöisesti mikrotasolta makrotasolle esille nousevina, mahdollisesti yllätyksellisinä seikkoina ja ilmiöinä, joita mikrotason toimijoiden keskinäinen monimutkainen vuorovaikutus saa aikaan (esim. Martin & Sunley 2007, 578; Comunian 2011). Näin ajatellen juhluvuoden koordinoijat, valtioneuvoston kanslia ja juhluvuoden sihteeristö, asettivat juhluvuoden teeman ja pyrkivät tiettyihin tavoitteisiin. Näissä yleisen tason puitteissa toimijatahot alkoivat yhdessä tai yksin ideoida juhluvuoteen sopivaa toimintaa ja/tai muunsivat jo olemassa ollutta toimintaansa niin, että se sopi sihteeristön muotoilemiin tavoitteenasetteluihin.

Voidaan pohtia, mikä juhluvuodessa oli aiottua ja mitä tapahtui tietoisien tavoitteenasettelun ulkopuolella tai jopa siitä huolimatta. Strateginen toiminta voidaankin jaotella eri tavoin riippuen siitä, onko strategian toteuttaja pyrkinyt tietoisesti joihinkin toimenpiteisiin ja ovatko toimenpiteet toteutuneet. Ensinnäkin strategia voi olla aiottu ja toteutunut. Toiseksi se voi olla aiottu, mutta toteutumaton. Kolmanneksi voidaan ajatella, että jotain sellaista, mihin ei osattu alun perin edes pyrkiä, toteutuikin yllättävällä tavalla. Viimeksi mainitussa tapauksessa on erityisen korostuneesti kysymys siitä, että strategiaprosessi on ollut emergentti eli siinä ovat korostuneet yllättäen esille nousseet seikat. (Mintzberg ym. 1998, 11–12.)

Juhluvuoden tapauksessa olisi siis kyse ensinnäkin siitä, että juhluvuodelle asetettiin tiettyjä tavoitteita, joiden voidaan katsoa toteutuneen alkuperäisen tavoitteenasettelun mukaisesti. Toiseksi olisi kysymys siitä, että juhluvuodella pyrittiin saavuttamaan jotain, jonka voidaan katsoa jääneen toteutumatta. Kaikkein kiinnostavimmin juhluvuoden osalta strategisuudessa on kuitenkin kysymys myös siitä, että juhluvuodella ei välttämättä tavoiteltu suoraan ja julkilausutusti sellaista asiaa, joka sen myötä kuitenkin vaikkapa kulttuuritoimijoiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden *”ruohonjuurilähtöisesti”* nostamana nousi esille.

4.2 Kolmijakoinen vuosi 2017: Suomi 100 -juhlavuoden toimenpiteet, juhlavuosi ja muu vuonna 2017 tapahtunut

Vuoden 2017 toimintaa tutkittaessa tarkastellaan vähintäänkin kolmea toiminnan tasoa tai ulottuvuutta (kuva 2). Ensimmäinen näistä tasoista muodostuu varsinaisesta tai ”virallisesta” Suomi 100 -juhlavuoden toiminnasta, johon tutkimuksemme ensisijaisesti kohdistuu. Tähän tasoon kuuluvat juhlavuosiorganisaation toiminta sekä juhlavuoden viralliseen ohjelmaan hyväksytyt hankkeet sekä rahoitetut hankkeet. Vaikutusten tutkiminen on aineiston saatavuuden vuoksi tarkoituksenmukaista rajata tähän tasoon, joka sekin on kuitenkin juhlavuosihankkeiden määrästä johtuen hyvin laaja.

Toiseksi voidaan tunnistaa sellainen juhlavuoden toiminta, joka tapahtui varsinaisen juhlavuoden toiminnan ulkopuolella. Tällainen toiminta saattoi liittyä siihen, että itsenäinen Suomi täytti sata vuotta, mutta kyseinen toiminta ei kuitenkaan liittynyt suoraan viralliseen juhlavuosiohjelmaan tai ei saanut merkittävää yllykettä siitä, mitä juhlavuosiorganisaatiossa ja esimerkiksi sen viestinnässä tehtiin.

Kolmanneksi voidaan tunnistaa tapahtumia ja toimintaa, jotka sattuivat tapahtumaan vuonna 2017 ja joilla oli jollain tavalla suomalaisia laajasti koskettanut ja/tai valtiollinen luonne, mutta jotka eivät sinänsä liittyneet Suomen itsenäisyyden juhlintaan.

Kuva 2. Vuosi 2017 ja Suomi 100 -juhlavuosi.

Vuoden 2017 merkittävistä tapahtumista saadaan yleiskuva esimerkiksi tarkastelemalla mitä asioita tiedotusvälineissä nostettiin esille vuoden päätteeksi. Helsingin Sanomat (Harju 2017) uutisoi vuoden viimeisenä päivänä, että uutisvuodesta 2017 muistetaan ”Suomen merkkipäivän” lisäksi muun muassa Turun puukotusisku, pakolaisten pakkopalautukset, uusi tasa-arvoisempi avioliittolaki sekä alkoholilaki, länsimetron avautuminen sekä valtiollishenkisistä tapahtumista erityisesti tasavallan presidenttiparin perheenlisäys sekä presidentti Mauno Koiviston kuolema ja hautajaiset. Samana päivänä Helsingin Sanomissa (Lukka 2017) kirjoitettiin myös siitä, että yhtäältä Suomi on jakautunut ”moniin kuppikuntiin” eläen ”samanmielisten poteroissa”, mutta toisaalta yhdistäviäkin hetkiä löytyi: presidentti Koiviston hautajaisten lähetystä seurasi Yleisradion kanavilta 1,2 miljoona ihmistä ja itsenäisyyspäivän vastaanottoa 2,6 miljoonaa ihmistä.

Juhlavuoden toimenpiteiden ulkopuolelle rajautuvien tapahtumien ja toiminnan analysoimiseen emme tässä tutkimuksessa ryhdy, sillä näiden tapahtumien tarkastelu ei ole tämän tutkimuksen ensisijainen kohde. Huomioimme kuitenkin, että niiden vaikutus juhlavuodesta ja vuodesta 2017 jääneisiin muistikuviin on hyvä tiedostaa juhlavuoden vaikutuksia tarkastellessa. Esittämämme kolmijakoinen hahmotelma vuoden 2017 toiminnasta tuo esiin sen, miten vaikeaa vaikutusten tarkastelua on rajata silloin, kun puhutaan esimerkiksi juhlavuoden ja erityisesti sen aikana tehtyjen toimenpiteiden vaikutuksesta suomalaisen yhteiskuntaan.

Pitkäaikaisia vaikutuksia tarkastellessa asioita monimutkaistavat myös juhlavuoden jälkeen tapahtuneet asiat. Esimerkiksi tutkimuksemme toteutuksen aikana käsillä ollut COVID-19-pandemia voi luoda merkittäviä muistijälkiä ja yhteisiä kokemuksia juhlavuosi-muistojen ajalliseen läheisyyteen.

5 Tutkimuksen tavoite, raportoinnin rakenteen kuvaus ja aineisto

Tutkimuksen tavoitteena on tuottaa näkemys Suomi 100 -juhlavuoden vaikutuksista suomalaiseseen yhteiskuntaan ja sen eri toimijaryhmiin. Tarkoituksena on syventää aiemmin tehtyjen tarkastelujen luomaa kuvaa juhlavuodesta ja sen synnyttämästä toiminnasta selvittämällä juhlavuoden merkitystä suomalaisuuden kannalta, juhlavuoden toimintaa, yhteistyötä ja osallistumista, juhlavuoden kokemuksia sekä mahdollisia pitkäaikaisia vaikutuksia suomalaisessa yhteiskunnassa.

Tarkastelemme juhlavuoden vaikutuksia ja merkitystä kolmessa erillisessä, tutkimustee-
mojen mukaisesti jakautuvassa raportissa:

- 1. Yhteistyö ja organisoituminen:** Tarkastelemme juhlavuoden vaikutuksia toimijoiden organisoitumiseen ja yhteistyöhön, yhteistyöverkostojen rakentumiseen sekä toimintatapojen muutokseen.
- 2. Osallisuus ja osallistuminen:** Tutkimme kansalaisten osallisuuden kokemuksia ja osallistumista juhlavuoteen.
- 3. Identiteetit ja imago:** Tutkimme juhlavuoden merkitystä Suomeen ja suomalaisuuteen liittyvien identiteettien ja imagojen rakentamisessa.

Tavoitteenamme ei ole tyhjentävästi käsitellä juhlavuoden vaikutuksia kokonaisuudessaan, eikä se olisi ilmiön monitahoisuuden vuoksi rajallisen tutkimushankkeen aikana mahdollistakaan. Sen sijaan pyrimme monipuoliseen tutkimusaineistoon pohjaten tuomaan esille juhlavuoden vaikutuksia edellä kuvattuihin teemoihin sekä havainnollistamaan esimerkkien avulla niiden piirissä tehtyjä toimia. Nyt käsillä oleva Johdanto sekä sarjan yhteen vetävä Johtopäätökset täydentävät raportointikokonaisuutta. Kuva 3 kuvaa raportoinnin rakenteen. Jokaisessa teemaraportissa kuvataan tarkentavat tutkimuskysymykset ja käydään läpi teemaa taustoittavaa kirjallisuutta.

Kuva 3. Raportoinnin rakenne.

Juhlavuosi oli monitahoinen kokonaisuus, jossa oli mukana valtava määrä toimijoita eri taustoista ja yhteiskunnan eri sektoreilta. Tämä monimuotoisuus näkyy myös siinä, että juhluvuoden toiminnasta on kertynyt varsin erilaisia ja eri näkökulmia avaavia aineistoja. Aineistoja on kertynyt juhluvuoden valmistelun ja toteutuksen aikana ikään kuin sivutuotteena, mutta juhluvuoden sihteeristö pyrki myös keräämään tietoa erillisillä toimeksiannoilla. Ensin mainituista esimerkiksi juhluvuoden valmisteluasiakirjat, juhluvuoden hallituksen pöytäkirjat ja juhluvuoden ohjelmahankkeiden kuvaukset avaavat näkymän juhluvuoden tavoitteenasetteluun ja sisältöihin. Jälkimmäisistä esimerkiksi Tilastokeskuksen kansalaisten keskuudessa toteuttama Suomi 100 -barometri ja juhluvuodessa mukana olleille toimijoille suunnatut palautekyselyt muodostavat kuvan juhluvuodesta yksittäisten toimijoiden ja kansalaisten näkökulmasta.

Tämän tutkimushankkeen aineisto muodostuu aiemmin kootusta Suomi 100 -juhlavuotta koskevasta raportointiaineistosta ja kertyneestä aineistosta sekä tätä tutkimushanketta varten kerätystä uudesta laadullisesta ja määrällisestä aineistosta. Uutta aineistoa koottiin haastatteluilla, työpajoilla ja kyselyillä. Aineiston yksityiskohtaisempia kuvailu löytyy liitteestä 1 "Suomi 100 -juhlavuotta koskeva tutkimusaineisto". Uudella keräämällämme aineistolla oli kaksi tarkoitusta: se täydensi juhluvuodesta muodostuvaa kuvaa ja toiseksi se toi tarkasteluun mukaan ajallisen ulottuvuuden. Miltä juhluvuodesta tehdyt huomiot ja potentiaaliset vaikutukset näyttävät, kun juhluvuoden päättymisestä on kulunut yli kaksi vuotta?

Tutkimushankkeen eri teemaraporteissa hyödynnetään eri otoksia aineistokokonaisuudesta. Kunkin teemaraportin alussa kuvataan tarkemmin, miten ja mitä osaa aineistosta raportissa hyödynnetään.

TEEMA 1: YHTEISTYÖ JA ORGANISOITUMINEN

1 Teemaraportin lähtökohdat

1.1 Teemaa koskevat tutkimuskysymykset

Suomi 100 -juhlavuotta koordinoi valtioneuvoston kanslian asettama sihteeristö, mutta juhlavuoden toteutuksesta vastasi laaja toimijajoukko. Juhlavuoden virallinen ohjelma koostui yli 5 000 mukaan hyväksytystä hankkeesta, jotka saivat käyttöönsä juhlavuoden tunnuksen (VNK 2018, 32). Näin ollen pelkästään hankkeiden vastuullisina toteuttajina toimi tuhansia tahoja. Valtaosassa hankkeita oli mukana useampi kuin yksi toimija: keskimäärin mukana oli neljä toimijaa ja 40 prosenttiin hankkeista osallistui kolmesta yhdeksään toteuttajaa (Ohjelmahankkeiden loppukysely 2018, 7).

Juhlavuodella tavoiteltiin yhteenkuuluvuuden tunteen lisäämistä suomalaisessa yhteiskunnassa, Suomen kansainvälisen profiilin vahvistamista sekä ikimuistaisen juhlavuoden luomista kaikille suomalaisille ja Suomen ystäville (Voitto Oy 2018, 16). Juhlavuoden kirjattuihin tavoitteisiin ei kuulunut yhteiskunnan eri toimijoiden verkostoitumisen ja toimintamahdollisuuksien lisääminen. Juhlavuoden toteutuksessa yhteistyö oli kuitenkin voimakkaasti esillä. Juhlavuoden yhdessä-teema itsessään velvoitti mukaan juhlavuosiohjelman hanketoimijoiksi hakeneita tahoja. Juhlavuosiohjelman hankehakuohjeissa todetaan, että eräs edellytys juhlavuoden viralliseen ohjelmaan hyväksymiseksi on, että hyväksyttävän hankkeen tulee toteuttaa yhdessä-teemaa *”esimerkiksi uudenlaisen yhteistyön, laajan osallistumisen sekä yhdessä tekemisen kautta”* VNK 2015, 2).

Suomi 100 -juhlavuosi oli samaan aikaan valtionhallinnon koordinoima ohjelma, ilmiö ja 18 miljoonan euron investointi (VNK 2018, 28–29). Siinä yhdistyivät monimutkaiseksi kasvaneen juhlavuosi-ilmiön kokonaisuuden hallinta sekä hanketoimijoiden aktiivisuus juhlavuoden toteutuksessa. Käsillä olevassa ensimmäisessä juhlavuoden eri ulottuvuuksia käsittelevässä teemaraportissa tarkastelemme, mitä juhlavuosi jätti jälkeensä juhlavuoteen osallistuneiden yhteiskunnan eri toimijaryhmien yhteistyösuhteisiin ja toimintamalleihin. Kysymme, *mikä oli juhlavuoden merkitys juhlavuoteen osallistuneiden toimijoiden organisoinnille ja yhteistyölle.*

Tässä ensimmäisessä teemaraportissa keskitymme juhluvuoden toiminnan organisoitumiseen ja eri toimijoiden yhteistyöhön. Kiinnitämme huomion siihen tapaan, jolla juhluvuoden järjestäjät, viime kädessä valtioneuvoston kanslia, innostivat suomalaisia ja suomalaisen yhteiskunnan eri tahoja tekemään konkreettisesti juhluvuoden hankkeita ja osallistumaan erilaisin teoin juhluvuoden toteutumiseen. Tarkastelemme yhtäältä valtioneuvoston kanslian ja juhluvuoden sihteeristön roolia toimintaan innostavana ja sitä suuntaavana tahona. Toisaalta kiinnitämme huomion myös siihen, miten yhdistykset, yritykset, säätiöt, kansalaiset ja kansalaisten ryhmittymät toteuttivat toimenpiteitä, verkostoituivat, saivat vaikutteita toisiltaan ja saivat aikaan yllättäviäkin ilmiöitä osana juhluvuoden toimintaa. Pohdimme myös, mitä kaikkea tästä toiminnasta on mahdollisesti jäänyt jäljelle yhteistyösuhteisiin ja toimintamalleihin juhluvuoden jälkeen.

Vastaamme tarkemmin seuraaviin kysymyksiin:

- Miten juhluvuosi organisoitiin?
- Millaisilla toimintatavoilla juhluvuotta tehtiin ja mahdollistettiin?
- Millaisia vaikutuksia juhluvuodella oli toimijoiden yhteistyöhön?

Kuvailemme siis ensinnäkin tiiviisti juhluvuoden organisaation ja juhluvuodessa mukana tavalla tai toisella olleiden toimijoiden joukon. Toiseksi tutustumme juhluvuoden tekemisen ja organisoimisen toimintatapoihin eri näkökulmista. Lopuksi pohdimme, millaisia juhluvuoden vaikutukset olivat mukana olleiden toimijoiden organisoitumista ja yhteistyötä koskien.

1.2 Aineistot ja analyysi

Aineistokokonaisuuden muodostavat sekä aikaisemmin kerätty että tässä tutkimushankkeessa koottu laadullinen ja määrällinen aineisto¹⁰.

Aikaisemmin kerättyä aineistoa ovat:

- tutkimushanketta varten saadut, juhluvuotta koskevat raportointiaineistot, kuten juhluvuoden ohjelmahankkeita koskevat hanke-tiedot ja -listaukset.
- juhluvuoden ohjelmahankkeiden loppukyselyn vastaukset (n = 1271)
- juhluvuoden sidosryhmähaastattelut (n = 84)

¹⁰ Laajempi, koko tutkimushanketta koskeva aineistokuvaus löytyy liitteestä 1.

Myöhemmin keräämäämme aineistoa ovat:

- Suomi 100 -juhlavuoden keskeisten, suunnittelu- ja johtotehtävissä toimineiden henkilöiden ("ydintoimijoiden") haastattelut (n = 14)
- juhlavuoden aluekoordinaattoreiden haastattelut (n = 17)
- eri puolella Suomea järjestämässämme aluetyöpajoissa (6 työpajaa, 9 aluetta, yhteensä 47 osallistujaa) muodostunut aineisto
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toimijoiden haastattelut (n = 4)
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuteille suunnatun kyselyn vastaukset (n = 17)

Aikaisemmin kerättyjä, juhlavuoden rahoitusta ja osallistujia koskevia tilasto- ja kyselyaineistoja analysoitiin kuvailevan tilastollisen tarkastelun kautta. Tavoitteena oli yhdistää ja tarkastella olemassa olevaa aineistoa uudesta näkökulmasta aikaisempiin Suomi 100 -juhlavuotta tarkasteleviin raportointeihin nähden (ks. esim. VNK 2018; Koponen & Vahlo 2018). Aikaisemmin kerättyjä sekä tässä tutkimushankkeessa uutena koottuja haastatteluaineistoja sekä työpaja-aineistoja analysoitiin laadullisin tutkimusmenetelmin teemoittamalla.

2 Juhlavuoden toiminnan käsitteellistäminen

Suomi 100 valtiollisena tapahtumana piti sisällään laajan joukon toimenpiteitä, joiden kautta pyrittiin toteuttamaan juhlavuoden keskeisiä tavoitteita yhdessä hanketoimijoiden ja kansalaisten kanssa. Vaikka mukaan kutsuttiin ”kaikki suomalaiset ja Suomen ystävät” (Vnk 2018, 5), sihteeristö valitsi joukon hankkeita toimimaan juhlavuoden virallisen tunnuksen alla. Siten juhlavuoden toteutuksessa tehtiin valintoja koskien juhlavuoden ohjelmaan kuuluvien toimintojen sisältöjä, yhteyksiä ja kokonaisuuksia. Tässä osatutkimuksessa juhlavuoden merkitystä toimijoiden organisoitumiseen ja yhteistyöhön lähestyttiin yhteistyöverkostojen rakentumisen ja toimintatapojen muutoksien eli kulttuuripääoman juurtumisen kautta (Kainulainen 2005; Ruokolainen 2017; Throsby 2001).

Juhlavuoden valintoja voidaan hahmottaa kolmen erilaisen kehittämistavan tai -keinoon kautta, jotka on tunnustettu kulttuuritoimintojen kehittämisessä (Ruokolainen 2017, 354). *Suuntaaminen* tarkoittaa sitä, että toimija, esimerkiksi juhlavuoden sihteeristö ja hallitus, tekee voimakkaasti toimintojen sisältöjä koskevia valintoja eli tukee esimerkiksi tiettyjä taiteenaloja tai tekee muilla vastaavilla kriteereillä päätöksiä rahoituksen tai muun tuen jakamisesta niin, että sillä on merkitystä käsillä olevien toimintojen kokonaisuuden ja sisältöjen muotoutumisessa. *Välittäminen* tarkoittaa sitä, että toimija tukee kulttuuritoimintojen ja -toimijoiden välisten yhteyksien muodostumista esimerkiksi eri toimintalogiikoiden, sektoreiden ja toimialojen rajat ylittäen (ks. Jakob & van Heur 2015, 357; Bilton 2007, 37). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi tukea verkostojen muodostumiseen erilaisten tai aikaisemmin erillään toimineiden tahojen välille. *Rytmittämisessä* tunnustetaan jo olemassa olevia ruohonjuurilähtöisiä, emergentisti eli tietystä kokonaisuudesta uusina nousevia (kulttuuri-)ilmiöitä sekä toimintoja. Toimija kohdistaa niihin esimerkiksi rahoitusta tai muita tukitoimia niin, että kehittämisen kohteena olevien toimintojen merkitys, volyyymi ja vaikutukset kasvavat.

Välittäminen voi tapahtua monin tavoin. Konkreettiseksi yhteyksien rakentamisen keinoksi esimerkiksi kaupunkitutkimuksessa on nostettu niin sanottujen välitilojen muodostaminen ”ylätasolla” toimivien institutionaalisten, suurten mittakaavan toimijoiden sekä niin sanottujen kulttuuritoimintojen alakulttuurien ja ”ruohonjuurten” välille (Grandadam ym. 2012, 2–3). Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi kulttuuria tukevia ja kehittäviä hankkeita,

avoimia kaupunki- ja toimitiloja tai muita järjestelyitä, joilla erilaisia toimijoita tuodaan yhteen niin, että tapahtuu eri toimintalogiikat ja sektorirajat ylittävää kommunikointia (Cohendet ym. 2011, 151–152). Suomi 100 -juhlavuosi tarjoaa esimerkin tällaisesta yhteyksien rakentamisen keinosta.

Yhteyksien rakentamisessa voidaan käyttää niin sanottuja rajaesineitä (*boundary objects*), jotka mahdollistavat erilaisia tavoitteita ajavien ja eri tavalla toimivien toimijoiden kerääntymisen löyhästi yhteen niin, että pyritään jokseenkin samansuuntaisesti yhteiseen päämäärään (Star & Griesemer 1989). Tällaisia rajaesineitä voivat olla yhteiset hankkeet ja toimintatavat tai esimerkiksi yhteiset strategiset kattokäsitteet ja -prosessit, joiden alle hyvinkin vaihtelevia toimintoja ja tavoitteita voidaan koota (esim. Spee & Jarzabkowski 2009). Suomi 100 -juhlavuoden tapauksessa koko juhlavuosi ja sen tunnus *yhdessä*, koko satavuotisen itsenäisyyden juhlinnan ainutkertaisuus sellaisenaan ja juhlavuosiohjelman alatavoitteet muodostavat löyhän tavoitteellisen tai temaattisen kokonaisuuden. Tähän kokonaisuuteen toimijat pystyivät kiinnittymään omista lähtökohdistaan käsin niin, että pystyivät samalla ajamaan myös omia tavoitteitaan kuten toimintansa näkyvyyden lisäämistä ja toimintavolyymin kasvattamista.

Tästä näkökulmasta juhlavuosi ja siihen liittyneet valtioneuvoston ja muiden keskeisten järjestäjätahojen toimenpiteet näyttäytyvät metatason eli ylemmän, abstraktimman tason välittämisen- ja rytmittämistoimenpiteinä. Konkreettisemmalla tasolla juhlavuoden aikana rahoitetut tai muutoin tuetut yksittäiset hankkeet olivat usein jo itsessään toimintaa välittäviä omilla tahoillaan ja sektoreillaan: yksittäisten hankkeidenkin sisällä tehtiin yhteistyötä eri toimijoiden kesken ja haettiin uusia yhteyksiä.

"[Juhlavuosiorganisaation ja erityisesti juhlavuoden sihteeristön tehtävänä oli] rakentaa ja johtaa verkostoa, eli punoa sitä verkostoa ja antaa syöte sille verkostolle toimia."
(Haastattelusitaatti)

Verkosto on organisoitumisen rakenne, joka on vastakkainen hierarkkiselle järjestelmälle. Verkostossa toimitaan yhteisen tavoitteen saavuttamiseksi, mikä edellyttää useiden toimijoiden kiinnostuksen ja toiminnalle asetettujen tavoitteiden yhteensovittamista. Erityisesti projektimaisessa tapahtumatoiminnassa verkostoituminen on usein resurssilähtöinen strateginen valinta, mikä vaikuttaa olennaisesti yhteistyön muotoihin ja toiminnan tapoihin. (Luonila 2016.) Resurssilla ei tarkoiteta ainoastaan taloudellista panosta, vaan resursointi on myös esimerkiksi tietotaidon ja ajan "investointia" yhteisen päämäärän saavuttamiseksi, jonka hyväksi kukin osallistuja on kiinnostunut investoimaan omaa "pääomaansa". Tämä taustalla vaikuttava mekanismi on lähtökohta yhteiselle arvonluonnille. Luotava arvo voi olla aineellista tai aineetonta, kuten taloudellista hyötyä tai kertyvää sosiaalista ja kulttuurista pääomaa (ks. esim. Kainulainen 2005).

Toiminnan verkostomaisuus oli juhluvuoden toteutuksen lähtökohta. Juhlavuoden sihteeristö ei yksin järjestänyt juhluvuotta, vaan tuki ja toi yhteen laajan joukon toimijoita, jotka sitten toteuttivat juhluvuotta omilla tahoillaan. Verkostoituminen ja yhteistyö olivat siten juhluvuoden hankkeille keskeisiä lähtökohtia.

Kunkin verkoston tekevät ainutlaatuisiksi sen aika- ja paikkasidonnaisuus, kulloinkin toimintaan osallistuvat tahot ja vuorovaikutus. Verkostojen muotoon ja toimintaan vaikuttavat erilaiset yhteiskunnan ilmiöt sekä sosiaaliset, poliittiset tai markkinalähtöiset tekijät (ks. esim. Halinen & Törnroos 2005). Toisaalta verkostoissa vaikuttavat myös epämuodolliset toimintatavat ja prosessit (ks. Becker 1982; Flew 2005; ks. myös Eriksson 2015), jolloin yhteistyön tavat ja toiminnan mallit muotoutuvat yhä uudelleen verkostossa tapahtuvan vuorovaikutuksen tuloksena (esim. Eriksson 2015).

Tässä tutkimuksessa näemme verkostot yhteistyön rakenteina, joita yksilöt, yhteisöt ja julkisorganisaatiot muodostivat Suomi 100 -juhluvuoden kontekstissa. Juhlavuoden tapahtumat ja tempaukset olivat eri tahojen yhteistyötä fasilitoivia, yhteiseen päämäärään eli Suomen itsenäisyyden merkkivuoden juhlintaan tähtääviä toimintoja (ks. esim. Luonila & Johansson 2016; ks. myös Maunu 2018a; Puusa 2018). Juhlavuoden vaikutukset ymmärretään tästä näkökulmasta tapahtumien ja verkostomaisen yhteistyön tuloksena syntyneinä toiminnan tuloksina. Vaikutusten ja toiminnan yksityiskohtainen tarkastelu antaa mahdollisuuden tunnistaa juhluvuoden oppeja organisoitumisen ja yhteistyön näkökulmasta.

3 Juhlavuoden organisointi

3.1 Suomi 100 -juhlavuoden ydinorganisaatio

Juhlavuoden virallinen organisaatio muodostui useasta eri tahosta: juhluvuoden hallituksesta ja sihteeristöstä, valtuuskunnasta sekä ministeriötyöryhmästä. Ulkomailla tapahtuneen toiminnan kannalta olennainen taho oli ulkoministeriö lähetystöineen ja konsulaatteineen. (Kuva 1.)

Juhlavuoden hallitus ja sihteeristö toimivat valtioneuvoston kanslian nimittämänä. Valtioneuvosto vastasi juhluvuoden yleisen tason tavoitteenasettelusta ja teki siten keskeiset linjaukset juhluvuotta koskien (VNK 2013, 1).

Juhlavuoden 26 henkilöstä koostunutta, pääsihteerin johtamaa sihteeristöä kuvataan juhluvuoden loppuraportissa ”*kokoansa suurempana asiakaspalvelun, sidosryhmätyön sekä juhluvuoteen liittyvän, käytännön tekemisen hermokeskuksena*”, jonka tehtävänä oli luoda juhluvuoden toteutuksen konsepti ja toimintatavat (VNK 2018, 24–25). Sihteeristön työhön kuuluivat Suomi 100 -juhlavuosihankkeen organisointi ja hallinnointi, ohjelmakokonaisuuden rakentaminen ja ohjaaminen sekä viestintä (VNK 2018, 24; VNK 2013, 1–2). Sihteeristön työtä ohjasi juhluvuoden hallitus, joka esimerkiksi hyväksyi juhluvuoden hanke-ehdotusten rahoitukset pääsihteerin esittelemänä (VNK 2018, 25). Sihteeristön tukena viestinnässä toimi myös valtioneuvoston kanslian ulkopuolisia viestintätoimistoja. Valtuuskunta päätti juhluvuoden yleisistä linjauksista hallituksen valmistelun mukaisesti (VNK 2018, 25; VNK 2013, 4).

Tätä tutkimusta varten tehtyjen ydintoimijahaastatteluiden perusteella juhluvuoden hallituksen rooliksi muodostui juhluvuoden kokonaisuudesta tehtävien päätösten keskusteleva pohjustaminen. Juhlavuoden hallituksen puheenjohtaja ja pääsihteerit toimivat tiiviissä yhteistyössä. Haastattelujen perusteella juhluvuoden valtuuskunta voidaan nähdä laaja-alaisesti yhteiskunnan keskeisiä toimijoita sitouttavana foorumina, jolla ei kuitenkaan ollut erityisen suurta merkitystä juhluvuoden strategisen päätöksenteon kannalta.

Toimeenpanon kannalta olennainen kansallisen tason toimija oli ministeriötyöryhmä. Siihen kuului edustaja kaikista ministeriöistä, oikeuskanslerin virastosta, eduskunnasta, tasavallan presidentin kansliasta ja valtioneuvoston kansliasta (VNK 2018, 25). Työryhmä koordinoi valtionhallinnon toimintaa juhluvuoden järjestämisessä. Alue- ja paikallistasolla keskeisiä koordinoinnista vastanneita toimijoita olivat maakuntien liitot (19) ja kuuden suurimman kaupungin aluekoordinaattorit, jotka muodostivat juhluvuoden alueverkoston ja toimivat Suomi 100 -sihteeristön edustajina alueilla. Alueverkoston keskeistä toimintaa oli erityisesti yhteistyöverkoston hallinta ja viestintä. (VNK 2018, 25.)

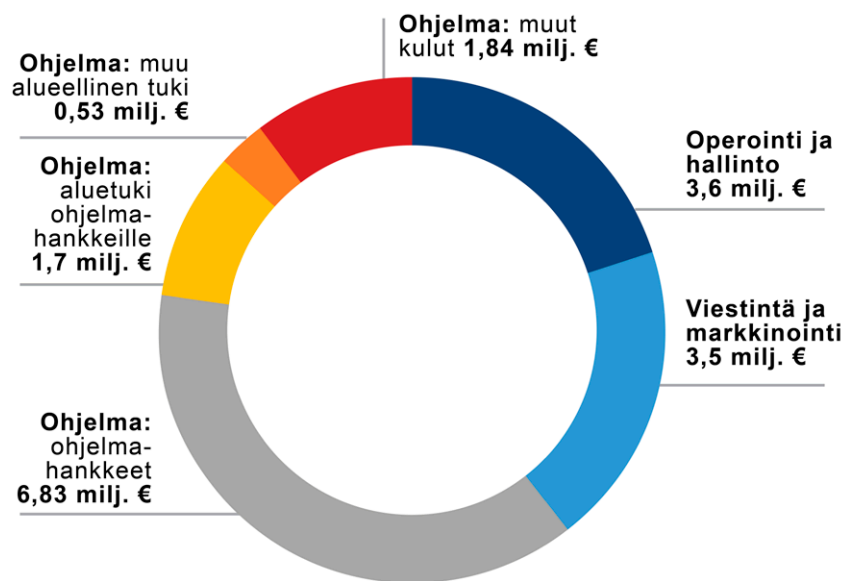
Kuva 1. Suomi 100 -juhlavuoden ydinorganisaatio.

3.2 Suomi 100 -juhlavuoden talous

Suomi 100 -juhlavuodelle kohdennettiin valtion tulo- ja menoarviossa erillinen määräraha (VNK 2018, 28–29). Hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018 todetaan, että Suomi 100 -momentilta on osoitettu vuosina 2013–2018 määrärahoja juhluvuoden suunnitteluun ja valtakunnalliseen yhteiseen toteutukseen yhteensä 19 miljoonaa euroa. Esityksen mukaan ”Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden suunnittelu, toteutus ja järjestelyt suhteutetaan juhluvuoden arvoon ja merkitykseen”. (HE 106/2017 vp, 125.)

Kokonaisuudessaan juhluvuoden toteutunut määrärahan käyttö (kuva 2) vuosina 2013–2018 oli 18 miljoonaa euroa (VNK 2018, 28). Tästä noin 60 prosenttia (10,9 M€) kohdistui ohjelmaan, viidennes (3,6 M€) juhluvuoden operointiin ja hallintoon sekä viidennes (3,5 M€) viestintään ja markkinointiin (VNK 2018, 28; 148).

Ohjelmabudjetilla avustettiin valtakunnallisia ja kansainvälisiä hankkeita, toteutettiin alueellista ohjelmavalmistelua sekä toteutettiin Suomi 100 -sihteeristön omat ja tilaustuotannot sekä muu ohjelmavalmistelu. 10,9 miljoonan euron ohjelmabudjetista suurin osa eli 6,8 miljoonaa euroa kohdistui Suomi 100 -tukiohjelmaan eli ohjelmahankkeille suunnattuun valtionapuun. Suomi 100 -tukiohjelman piirissä oli 156 valtakunnallisesti rahoitettua ohjelmahanketta. Ohjelmabudjetin 2,2 miljoonan euron valtionapu maakunnille ja kaupungeille kanavoitiin maakuntien liittojen ja maan suurimpien kaupunkien kautta. Tämän alueverkoston kautta rahoitettiin 715 alueellista ohjelmahanketta (yht. 1,7 milj. €) sekä tuettiin koordinaatiota ja viestintää alue- ja paikallistasolla. Ohjelmabudjetista 1,8 miljoonaa euroa kohdistui muihin ohjelmakuluihin. Muiden kulujen muodossa rahaa käytettiin esimerkiksi sihteeristön itse tuottamaan ohjelmaan sekä juhluvuoteen liittyvien yhteistyöhankkeiden kanssa toimimiseen. (VNK 2018, 29.)

Kuva 2. Suomi 100 -juhlavuoden toteutunut ohjelman määrärahan käyttö (VNK 2018, 28–29).

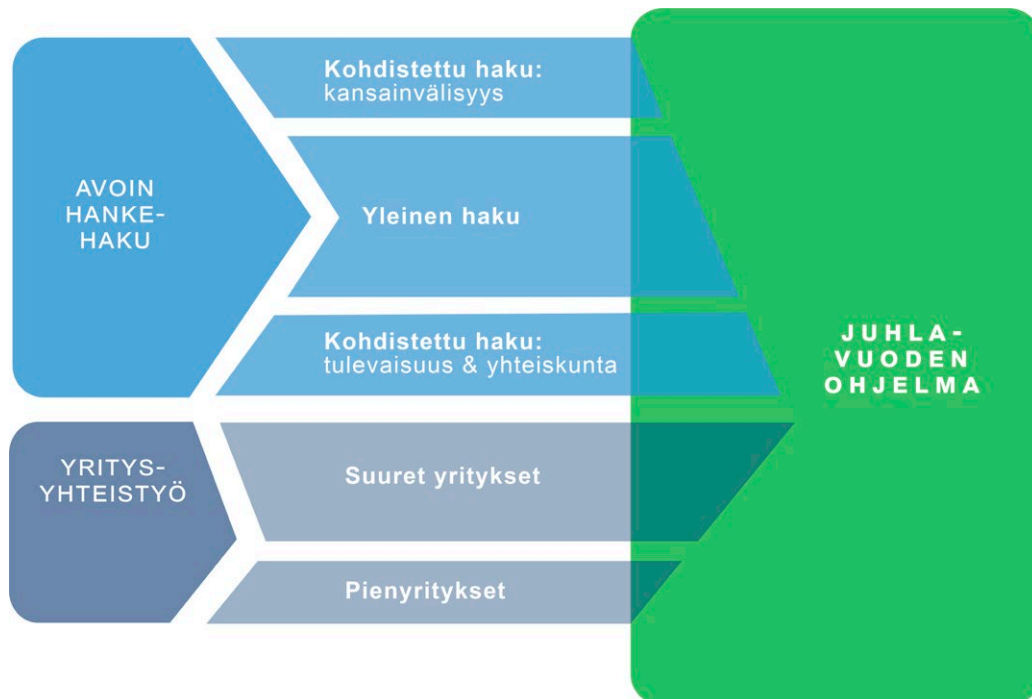
Ohjelmabudjetin kautta kanavoitu rahallinen tuki juhlavuoden hankkeille oli niin sanotusti siemenrahaa eli hankkeet saivat rahoitusta vain osaan hankkeen kokonaiskustannuksista. Rahoitusosuudet vaihtelivat riippuen siitä, rahoitettiin hankkeita valtakunnallisesti vai alueverkoston kautta: valtakunnallisesti rahoitetuissa hankkeissa valtioneuvoston kanslian rahoitusosuus oli keskimäärin 16 prosenttia ja aluetuki-instrumentin kautta rahoitetuissa hankkeissa 12 prosenttia (VNK 2018, 29). Valtioneuvoston kanslian myöntämässä valtionavustuksissa oli myös kyse huomattavasti suuremmista summista kuin alueverkoston kautta myönnettyissä avustuksissa. Alueverkoston kautta myönnetyn rahoituksen keskimääräinen suuruus hanketta kohden oli noin 2 440 euroa, kun valtioneuvoston kanslian myöntämien valtionavustusten suuruus oli keskimäärin noin 43 800 euroa hanketta kohden.

Kun mukaan lasketaan juhlavuoden ohjelmabudjetin kautta myönnetyn rahoituksen lisäksi hankkeiden oman rahoituksen osuus, juhlavuoteen käytettiin ohjelmahankkeiden puitteissa kokonaisuudessaan ainakin 400 miljoonaa euroa (Koponen & Vahlo 2018, 20).

3.3 Juhlavuoden toiminta: avoin hankehaku ytimenä

Juhlavuoden toteutuksessa keskeinen väline oli kaikille avoin hankehaku (kuva 3). Tämä hakumekanismi muistuttaa esimerkiksi joissakin Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosissa ja kulttuurin kehittämishankkeissa käytettyjä hakuja, joissa avoimella hakuilmoituksella avataan mahdollisuus ehdottaa ideoita yleisen tason "sateenvarjotavoitteen tai -teeman" alle (Saukkolin ym. 2012, 11; ECoC 2013, 76; Luova Tampere 2012). Tämä tuotiin esille myös loppuraportissa (VNK 2018, 16) sekä haastatteluissa:

"-- ajatus avoimesta hankehausta [...] tuli aika lailla suoraan Turusta. Jopa hyödynsimme samaa tietoteknistä pohjaa [...] Turun kulttuuripääkaupunkivuosihan perustui hyvin vahvasti avoimeen ohjelmahakuun." (Haastattelusitaatti)

Kuva 3. Pääasialliset hakukanavat juhlavuoteen osallistumiseksi.

Avoimeen hankehakuun tuli yli 6 500 hakemusta, joista hieman yli 5 000 hyväksyttiin osaksi juhluvuoden ohjelmaa. Hankkeen hyväksyminen osaksi juhluvuoden toimintaa edellytti kuuden ehdon täyttymistä:

- hankkeen tuli olla erityisesti itsenäisyyden juhluvuotta juhlistava
- hankkeen tuli toteuttaa yhdessä-teemaa
- hankkeen tuli toteuttaa jotakin kolmesta ajallisesta painopiste-alueesta: Suomen 100 vuotta, Suomi nyt tai Suomen tulevaisuus
- hankkeen tuli toteutua pääasiassa vuonna 2017
- hankkeen tuli olla hyvien tapojen ja lakien mukainen
- hankkeen keskeinen sisältö ei voinut olla tuotteen tai palvelun myynti. (VNK 2015, 2–3.)

Hankihakemukset käsiteltiin sihteeristössä. Hankkeiden hyväksymisestä vastasi valtioneuvoston kanslian alivaltiosihteeri juhluvuoden pääsihteerin esityksestä. Valtakunnallisesti rahoitettuja hankkeita käsiteltiin myös juhluvuoden hallituksessa (VNK 2018, 14–15).

Hankkeen hyväksyminen osaksi juhluvuoden toimintaa merkitsi, että hanke sai käyttöönsä juhluvuoden tunnuksen ja se tuli osaksi virallista Suomi 100 -ohjelmaa. Se ei kuitenkaan suoraan taannut hankkeelle rahoitusta: juhluvuoden rahoitusinstrumenttien kautta rahoitettiin vain osaa ohjelmahankkeista. Ohjelmabudjetilla avustettiin valtakunnallisia ja kansainvälisiä hankkeita sekä alueverkoston kautta aluetason hankkeita.

Valtakunnallisten ja kansainvälisellä tasolla toteutettujen hankkeiden rahoituksen saamisen ehtoina oli, että hankkeen vastuutaho oli juridinen henkilö, hanke toteutui vähintään kahdessa maakunnassa tai oli muuten merkitykseltään kansallinen tai kansainvälinen, ja että toiminta oli muu kuin julkisin varoin rahoitettu perustoiminta tai rakennusinvestointi (VNK 2015, 2–3).

Avoimen hankehaun perusteella muodostunutta hankkeiden kokonaisuutta täydennettiin vielä hieman ennen juhluvuotta kahdella samanaikaisella teemahaulla hankkeille, joiden toivottiin korostavan kansainvälisyyttä sekä Suomen tulevaisuutta ja yhteiskunnallisuutta (VNK 2018, 15). Pääasiallisen hankehaun lisäksi juhluvuoden valmistelussa avattiin kaksi hieman erilaista yrityksille tarkoitettua hakuprosessia, jotka kohdistettiin suurille yrityksille ja pienyrityksille (VNK 2018, 26).

3.4 Juhlavuoden tekijät

Suomi 100 -juhlavuoden toiminnan ydin muodostui yli 5 000 ohjelmahankkeesta, joiden kautta juhlavuoteen osallistui laaja joukko toimijoita instituutioista yksittäisiin kansalaisiin. Juhlavuoden tekijät tulivat yhteiskunnan eri sektoreilta. Juhlavuosiohjelman tekijäjoukosta saa yleiskuvan tarkastelemalla juhlavuoden ohjelmahankkeille suunnattuun loppukyselyyn vastannutta 1 271 hanketta (Taulukko 1).

Merkillepantavaa on, että juhlavuoden sisällöt toteutettiin pääosin yhdistysten voimin. Ohjelmahankkeille tehdyn loppukyselyn mukaan hankkeiden päävastuutaho oli lähes puolessa (48 %) hankkeista yhdistys, säätiö tai muu kolmannen sektorin toimija. Yksityishenkilöitä tai työryhmiä oli 20 prosenttia ja julkisen sektorin toimijoita 18 prosenttia. Pie- nin oli yritysten tai elinkeinonharjoittajien osuus (11 %).

Taulukko 1. Loppukyselyyn vastanneiden hanketoimijoiden tausta.

Ohjelmakyselyyn vastanneet hankkeet (1271) - valtionavustusta saaneita 146 (11 % vastauksista) - muita hankkeita 1 125 (89 % vastauksista)	
Kaikki vastanneet hankkeet Järjestäjäorganisaatio (päävastuutaho) - yhdistys, säätiö tai muu kolmannen sektorin toimija: 48 % - yksityishenkilöitä tai työryhmiä: 20 % - julkisen sektorin toimija: 18 % - yritys tai elinkeinonharjoittaja: 11 % - päävastuutaho ei tiedossa: 3 % Alue: - alueellinen hanke: 69 % - valtakunnallinen hanke 18 % - kansainväliset hankkeet: 10 % - ei tietoa: 3 %	Valtionavustusta saaneet hankkeet Järjestäjäorganisaatio (päävastuutaho) - yhdistys, säätiö tai muu kolmannen sektorin toimija: 53 % - yksityishenkilöitä tai työryhmiä: 20 % - julkisen sektorin toimija: 21 % - yritys tai elinkeinonharjoittaja: 25 % - päävastuutaho ei tiedossa: - Avustuksen edellytyksenä oli, että hanke on joko valtakunnallinen tai kansallisesti merkittävä tai kansainvälinen

Ohjelmahankkeita toteutettiin alueellisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Alueellisia hankkeita (69 %) oli huomattavasti enemmän kuin valtakunnallisia (18 %) ja kansainvälisiä (10 %). (Taulukko 1.)

Hanhakemusten ensisijaisten toiminnanalojen perusteella lähes puolet ohjelmasta edusti taidetta ja kulttuuria. Yhteisöllistä ja yhteiskunnallista toimintaa edusti noin neljännes. Jako toiminnanaloihin on suuntaa antava, sillä monessa hankkeessa toimintaan kytkeytyi useampi ala. (Vnk 2018 39–40.)

Teemallisesti ohjelmahankkeet jaettiin kahdeksaan sisältöalueeseen: yhteiset hetket 2017, Suomi maailmassa, suomalainen identiteetti ja maisema, tulevaisuuden teot ja tekijät,

itsenäisen Suomen synty ja kehitys, suomalaisen yhteiskunnan vahvuudet, valtiolliset juhlat sekä lahjat satavuotiaalle. Suomi 100 -loppuraportissa korostetaan, että sisältöalueiden tarkoitus ei ollut viestinnällinen tai toimintaa kategorisoiva vaan hallinnollinen. Sisältöalueiden tehtävänä oli tukea ohjelmahankkeiden sisäisten painopisteiden organisointia sekä viitekehyksen muodostamista ohjelmakokonaisuuden arvioinnille. (VNK 2018 39–40.)

Loppuraportin mukaan juhluvuoden ohjelman tarkoituksena oli korostaa erilaisten näkökulmien ja tekotapojen ja toimijoiden ”sopuisaa rinnakkaiseloä” (VNK 2018, 40). Näistä lähtökohdista Suomi 100 -juhluvuoden tekijöitä voidaan kuvata yhteiseen päämäärään tähtäävänä verkostona (ks. kuva 4), jossa Suomi 100 -hanke toimintansa tavoitteiden kautta fasilitoi ja pyrki tukemaan ja vahvistamaan erilaisten toimijoiden omaehtoista toimintaa, verkostoja sekä valmiuksia järjestää mielekkäitä tapahtumia satavuotiaan Suomen kunniaksi itse ja yhdessä (Maunu 2018b, 107).

Seuraavassa pääluvussa analysoidaan juhluvuoden käytännön toteutusta ja juhluvuoden ohjelmahankkeiden tuotantoa eri toimijatahojen näkökulmasta.

Kuva 4. Juhlavuoden toimijaverkosto.

4 Näkökulmia juhlavuoden tekemiseen

4.1 Järjestäjätahot: juhlavuoden hallintaa ja viestintää eli rakkaustarinan puitteiden rakentaminen

Käsitlemme seuraavaksi eri näkökulmia juhlavuoden toteutukseen ja organisointiin. Aloitamme organisoinnin ylätasolta eli juhlavuoden kokonaisuutta koordinoineen juhlavuoden sihteeristön ja hallituksen näkökulmista. Perustamme tämän tarkastelun pääasiassa juhlavuoden ydintoimijoiden haastatteluihin. Tämän jälkeen siirrymme välitasolle, jossa käymme läpi juhlavuoden aluekoordinaattorien näkemyksiä juhlavuoden toteutuksesta alue- ja paikallistasolla tehtyjen aluekoordinaattorihaastattelujen ja aluetoimijoiden työpajoissa kerätyn aineiston pohjalta. Tämän jälkeen siirrymme korostuneemmin juhlavuoden sisältöjä toteuttaneiden tahojen ruohonjuuritason näkökulmaan. Tällä tasolla tarkastelemme juhlavuonna tapahtunutta yhteistyötä ja organisoitumista yleisesti hanke-toimijoiden näkökulmasta hyödyntämällä pääosin juhlavuoden hankkeille kohdennetun loppukyselyn vastauksia. Mahdollisimman kattavan kokonaiskuvan saamiseksi Suomi 100-juhlavuoden toiminnasta täydennämme juhlavuoden sisältöjä toteuttaneiden toimijoiden näkökulmaa käsittelemällä yritysten roolia juhlavuodessa. Lopuksi täydennämme kokonaiskuvaa tarkastelemalla juhlavuoden kansainvälistä toimintaa.

Juhlavuoden loppuraportoinnin (VNK 2018, 16) ja tekemiemme haastatteluiden perusteella juhlavuoden toimintatavassa ja tavoitteenasetteluissa on valtiollisesta luonteestaan huolimatta havaittavissa yhtäläisyyksiä Euroopan kulttuuripääkaupunkivuosiin. Juhlavuoden hallintaprosessi voidaankin nähdä valtiollisen juhlavuoden ja kehittämisohjelman toimintalogiikkoja yhdistelevänä. Tällöin perinteisen juhlavuoden hallinnoinnin rinnalle nousee verkostomaisen toimijakokonaisuuden strateginen hallinta, jossa korostuvat monipuolisen toimijajoukon motivoinnin ja eri tavoitteiden välillä tasapainoilemisen kaltaiset seikat.

Juhlavuoden järjestäjätahojen eli sihteeristön ja hallituksen näkökulmasta tarkasteltuna juhlavuosi ja siihen valmistautuminen näyttävät ristiriitaisella tavalla. Juhlavuoden merkityksellisyydestä huolimatta valtioneuvoston kanslialla ja sihteeristöllä ei ollut kovin

kattavaa tai erityisen hyvin resursoitua keinovalikoimaa toimijoiden houkuttelemiseksi mukaan. Haastatellut ydintoimijat pitivät juhluvuoden järjestämisestä hektisenä sekä ajoittain kaoottisenakin prosessina. Päätöksiä tehtiin hyvin kiireisellä aikataululla ja esimerkiksi hankehakuprosessissa oli välillä suurta viivettä.

Haastatellut näkivät hektisyyden ja välillä kenties liialliseenkin improvisointiin ajautumiseen kaksi keskeistä syytä: aikaa ja rahaa juhluvuoden valmisteluun ja koordinointiin oli tarjolla lopulta suhteellisen vähän. Juhlavuodelle ohjelmana oli erityistä hankkeiden ja hanke-ehdotusten määrän kasvaminen huomattavasti ennakoitua suuremmaksi. Kaikkiaan hakemuksia tuli yli 6 500. Yli 5 000 juhluvuosiohjelmaan mukaan hyväksytystä hankkeesta rahoitettiin kansallisella tasolla 156 ja alueellisella tasolla 715 hanketta, ja tämäkin rahoitus oli niin sanottua siemenrahaa, eli hankkeilla täytyi olla myös muuta rahoitusta.

Suhteellisen vähämerkityksellisen rahoituksen lisäksi sihteeristöllä oli käytännössä ainoana hallinnassaan olevana motivointikeinona juhluvuoden tunnus ja sen ympärille nopeasti rakennettu ja viestitty brändi, kuten juhluvuoden järjestäjät sitä kutsuivat (VNK 2018, 18). Ydintoimijat korostivat juhluvuoden perusfilosofian pohjaksi tehdyn työn merkitystä. Haastatteluissa tuotiin esille sitä, miten juhluvuoden viesti onnistuttiin välittämään kansalaisille ja kokonaisuutta pystyttiin ylipäättään hallitsemaan mietityn perusajatuksen ansiosta. Koettiin, että varsinaisen juhluvuoden sisällön voitiin antaa muodostua varsin vapaasti pitkälle pohditun perusajatuksen ja rungon ympärille. Kaksi keskeistä perusasiaa juhluvuoden toiminnassa ja yhdessä-teeman taustalla olivat haastatteluiden perusteella:

1. suomalaiset tekevät itsensä näköisen juhluvuoden
2. jokainen saa "osoittaa rakkautensa" kotimaalleen omalla tavallaan.

Haastateltujen ydintoimijoiden mukaan juhluvuoden aikana pystyttiin perusideaan ja viestiin nojaten pitämään johdonmukainen viestinnällinen linja, jossa kohtasivat ilo ja arvokkuus. Arvokkuutta juhluvuoteen toivat perinteisellä itsenäisyyden juhluvuosien jatkuvuutta ja arvovaltaa korostavalla tavalla mukana olleet valtiolliset instituutiot. Ylipäättään kansalliset toimijat ja näitä koordinoivat ministeriötyöryhmä nähtiin keskeisenä tahona juhluvuoden perustan luomisessa iloisen ja kaikille avoimen juhlinnan taustalle.

Sihteeristöissä nähtiin, että hanketoimijat kokivat saavansa viestinnällistä hyötyä omalle toiminnalleen siitä, että ne olivat mukana valtioneuvoston kanslian hyväksyminä ainutkertaisessa valtiollisessa juhlassa ja saivat käyttää juhluvuoden tunnusta. Hankehakumekanismi muodosti juhluvuoden tunnuksen lisäksi jonkinasteisena "kynnyksenä" toisen puolen tästä motivointikeinon säätelystä: kuka tahansa ei voinut ottaa tunnusta käyttöönsä.

"--yksi tärkeä asia, jolle pyrittiin luomaan viestinnällisesti arvoa, oli [...] tunnus. Se selkeästi nostettiin sellaiseen asemaan [...] että me pystyttiin luomaan arvoa sen brändin

ympäri, ja siitä tuli haluttu. Että ihmiset koki sen [...] hienoksi asiaksi ja kunniaksi voida sanoa, että on mukana virallisesti juhluvuodessa.” (Haastattelusitaatti)

Tärkeä toimijoita motivoinut seikka ei ollut välttämättä juhluvuoden sihteeristön ja sen viestijöiden hallinnassa: juhluvuoden ainutkertaisuus sellaisenaan houkutteli toimijoita mukaan. Tällöin toimijoina eivät olleet niinkään organisaatiot tai instituutiot, vaan niissä toimivat ihmiset, jotka kokivat osallistuvansa johonkin ainutkertaiseen tapahtumaan.

”-- se mikä ei ole helposti toteutettavissa on se momentum, että Suomi täyttää 100 [...] kaikki kokevat että se on kerran mun elämässä, joten nyt täytyy tehdä [...] se oli selkeästi iso motivaattori, joka [...] sai ihmiset tekemään ja jopa investoimaan huomattavasti enemmän kuin varmaan mikään muu asia [...].” (Haastattelusitaatti)

Juhluvuoden puitteita muodostaessaan sihteeristön ja juhluvuoden hallituksen olikin huomioitava ainakin kolmenlaisia toimijaryhmiä ja toimintoja:

- asiat, jotka olisivat tapahtuneet joka tapauksessa
- asiat, joiden tekijät olivat tähänneet juhluvuoteen ja valmistelleet hankkeita
- asiat, jotka tapahtuivat spontaanisti juhluvuosi-innostuksessa.

Haastattelut toivat esille, että sihteeristöllä oli vaihteleva hallinnan aste erilaisiin hankkeisiin. Juhluvuosiohjelma hankehakuineen rönkyli todella voimakkaasti, ja jossain määrin hallinta myös menetettiin. Kritiikkinä jotkut haastateltavista esittivätkin, että inspiroivuudestaan huolimatta yhdessä-teema oli sisältöjä ajatellen varsin jäsentymätön ja saattoi tarkoittaa lähes mitä tahansa.

Eniten sihteeristö pystyi vaikuttamaan omiin tuotantoihinsa. Sihteeristö tuotti pitkälti itse esimerkiksi juhluvuoden avajaisjuhlat kansalaistorilla. Lisäksi muun muassa ministeriötyöryhmän kautta pyrittiin koordinoimaan valtionhallinnon, erityisesti eri ministeriöiden toimia. Myös siemenrahoitettujen hankkeiden kautta sihteeristö ja juhluvuoden hallitus kykenivät enemmän tai vähemmän määrittämään keskeisiksi näkemiään kehityskulkuja juhluvuoden toteuttamisessa. Astetta väljempi hallinta kohdistui niihin hankkeisiin, jotka kävivät läpi juhluvuoden hankehaun, mutta saivat käyttöönsä vain juhluvuoden tunnuksen ilman rahoitusta.

Varsinaisen juhluvuosiohjelman ulkopuolella tapahtui lisäksi asioita, joihin voitiin vaikuttaa korkeintaan viestinnällisin keinoin. Esimerkiksi juhluvuodesta innostuneet, spontaanisti tapahtumia ja erilaisia tempauksia järjestäneet toimijat kuuluivat tähän joukkoon. Toisaalta juhluvuoteen kohdistui myös kritiikkiä sekä itse juhluvuotta ja sen järjestelyjä että esillä

olleita yhteiskunnallisia aiheita koskien. Tämä ei järjestäjien mielestä sinänsä ollut epätoivottua, mutta kriittisiä puheenvuoroja ei erityisesti viestinnässä korostettu.

Juhlavuonna oli myös toimintaa, jonka järjestäjät lähtökohtaisesti määrittelivät juhlinnan ulkopuolelle: tällaiseen kuului hyvien tapojen ja lain vastainen toiminta (VNK 2015, 3).

Juhlavuoden järjestäjien hallinnan asteet juhlintaan voidaan jakaa neljälle tasolle tiukimmasta löyhimpään:

- juhlavuosi **ohjelmana**: omat tuotannot, valtionhallinnon toimijoiden hankkeet, rahoitetut hankkeet
- juhlavuosi **ohjelmana**: juhlavuoden tunnuksen käyttöoikeuden saaneet hankkeet
- juhlavuosi **ilmiönä**: Innostetut, myötämieliset, spontaanit juhlijat ja näiden tekemät asiat
- juhlavuosi **ilmiönä**: kritiikki (tai epäasialliset ja kielteiset juhlavuoteen liittyvät ilmiöt)

Haastatellut sihteeristön ja juhlavuoden hallituksen edustajat kokivat, että heidän keskeisenä tehtävänä oli innostaa toimijoita ja kansalaisia mukaan juhlavuoteen sekä mahdollistaa toiminnallaan ja muodostamallaan tilapäisillä rakenteilla juhlavuoden varsinaisten sisältöjen toteutus. Heidän mielestään onnistunut viestintä mahdollisti ja osittain myös loi ilmiön, joka laajeni varsinaista juhlavuosiohjelmaa ja sen hankkeita laajemmaksi.

4.2 Alueet ja alueverkosto: kaapin päältä ruohonjuuriin ja takaisin

4.2.1 Organisointi alue- ja paikallistasolla

Juhlavuodesta tavoiteltiin kaikkien kansalaisten yhteistä juhlaa, jossa alueellinen kattavuus oli yksi tärkeä osa-alue (VNK 2018, 4243). Maakuntien liitoissa ja suurimpien kaupunkien organisaatioissa työskennelleet aluekoordinaattorit toimivat yhteydenpitäjinä kansallisella tasolla toimineen juhlavuoden sekä alueellisten ja paikallisten hanketoimijoiden välillä. Haastattelut toivat esiin, että juhlavuoden sihteeristö näki alueverkoston keskeisenä kattavuuden saavuttamisessa. Suomi 100 -juhlavuoden sisältöjä laadittiin aluetasolla tyypillisesti eri toimijoiden kuten maakuntaliiton, kuntien ja järjestöjen yhteistyönä. Tekemämme 17 aluekoordinaattorihaastattelua sekä kuusi maakuntien tasolla järjestettyä alueellisten organisoijien ja hanketoimijoiden työpajaa avaavat näkymän juhlavuoteen alue- ja paikallistasolla.

Maakuntien liitot toimivat koordinaattorin roolissa (VNK 2018). Tämä käsitti paljon viestintätoimenpiteitä ja esimerkiksi maakunnan toimijoiden yhteisten suunnittelutilaisuuksien järjestämistä. Kaikki liitot eivät kuitenkaan kokeneet voivansa koordinoita ja verkottaa toimijoita, yleensä resurssien vähäisyyden takia. Liitot eivät yleensä itse järjestäneet tai osallistuneet kansalaistapahtumien järjestelyyn.

Kuntien rooli oli kaikissa maakunnissa erittäin tärkeä. Tyypillisesti jokaisessa kunnassa oli oma yhteyshenkilö, joka toimi maakunnallisen koordinaation yhteyshenkilönä. Isojen kaupunkien omat koordinaattorit olivat avuksi myös maakunnan koordinaattoreille. Kaupunkien viestintä- ja matkailuorganisaatiot olivat tärkeitä tiedon levittämisessä ja toimijoiden ja kansalaisten innostamisessa mukaan.

Kunnat organisoituivat hyvin eri tavoin. Osa perusti esimerkiksi oman juhlatoimikunnan ja työryhmiä. Nämä olivat hyviä yhteistyökumppaneita maakunnalliselle koordinaattorille. Kaupungin koko vaikutti organisoitumiseen. Esimerkiksi Helsingin kaupunki ei tehnyt juurikaan kaupunkitasoisia uusia toimia vaan aktivoi virastojaan. Samoin Vantaa kertoi osallistaneensa kaikki toimialat ja tulosalueet. Suurissa kaupungeissa oli valmiina paljon suunniteltuja ja toistuvia tapahtumia, joita voitiin nyt painottaa juhluvuoden mukaan. Esimerkiksi Helsingissä syvennettiin ja rikastettiin jo olemassa olevia tapahtumia ja toimia juhluvuoden kunniaksi. Toisaalta esimerkiksi Etelä-Savossa todettiin, että maakunnan kunnista juuri pienissä kunnissa yhteistyö sujui vaivattomimmin. Tätä selittää se, että mukaan toivotut pienet toimijat kuten yhdistykset olivat jo valmiiksi kunnille tuttuja ja verkostot tiiviit.

Kuntien välillä yhteistyö ei ollut erityisen tiivistä lukuun ottamatta Uttamaata, jossa työpajaosallistujat kokivat, että yhteistyö tiivistyi ainakin hetkellisesti.

4.2.2 Kansallinen tavoitteenasettelu yhdisti alue- ja paikallistasolla

Haastattelujen perusteella aluekoordinaattorit pitivät poikkeuksetta yhdessä-teemaa onnistuneena. Teema toimi niin pienissä kunnissa kuin isoissa kaupungeissa. Esimerkiksi Helsingin kaupungin oli luontevaa käyttää teemaa, sillä sen koettiin tukevan kaupungissa jo vahvaksi nousutta järjestöjen ja kansalaisten aktiivisuutta.

Aluekoordinaattorit pitivät juhluvuoden kansallisia tavoitteita pääasiassa selkeinä ja oikein kohdennettuina. Tavoitteita pidettiin yltäsoisina, mutta tämän nähtiin antaneen maakunnille mahdollisuuksia sovittaa omia erityisteemojaan näiden alle. Haastatellut pitivät tärkeänä sitä, että tavoitteet eivät rajoittaneet alueellisia ja paikallisia toteutuksia. Toisaalta aluetyöpajojen perusteella yksittäisten toimijoiden on saattanut myös olla vaikea orientoitua siihen, millaisia projekteja valtioneuvoston kanslia lopulta toivoi juhluvuotta varten:

”Mikä olisi ollut se tarvittava koukku, että VNK lähtisi rahoittamaan?”

(Työpajakommentti)

Maakuntien omat tavoitteet nojasivat vahvasti kansallisiin tavoitteisiin, jos omia tavoitteita ylipäättään asetettiin. Historian, nykyhetken ja tulevaisuuden käsittelyä ei mietitty kaikissa maakunnissa. Esimerkiksi Pohjois-Savossa kuitenkin haluttiin painottaa nimenomaan tulevaisuusnäkökulmaa ja käsitellä myös tehtyjen panostusten pysyvyyttä sekä pohtia, mitä uutta ja pysyvää juhluvuonna pystytään luomaan. Kaikki maakunnat eivät kuitenkaan kiinnittäneet erityistä huomiota pysyvien muutosten tavoitteluun.

Aluekoordinaattorihaastattelujen perusteella alueellisissa ohjelmahankehauissa ei välttämättä käytetty alueellisia valintakriteerejä, vaan lähtökohtana olivat valtakunnalliset kriteerit. Mahdolliset alueelliset valintakriteerit vaihtelivat. Esimerkiksi Kanta-Hämeen painotuksena Suomi 100 -juhlavuonna olivat lapset ja nuoret, mikä heijastui myös hankkeiden valintaan. Pohjois-Pohjanmaalla taas valintakriteerinä pidettiin yleisesti sitä, että tapahtuma oli avoin kaikille. Yleisesti ottaen aluetasolla haluttiin painottaa esimerkiksi alueellisia erityispiirteitä, omaperäisyyttä ja innovatiivisuutta.

Yksittäisenä hyvänä lähtökohtana pidettiin ideaa lahjasta 100-vuotiaalle Suomelle. Esimerkiksi Pohjois-Savossa kerrottiin, että useat toimijat rakensivat tapahtumia tämän aiheen innoittamina.

Kansallisiin tavoitteisiin sitoutumista vahvisti alue- ja paikallistasolla se, että kansallinen viesti painotti juhluvuoden olevan ainutlaatuinen ja kaikille yhteinen. Kansallisesti yhteiset tavoitteet toivat maakuntien ja aluekoordinaattorien toimintaan selkänöjaa ja uskottavuutta. Moni haastateltu kuitenkin näki, että tavoitteenasettelusta puuttui jatkuvuus.

4.2.3 Niukat resurssit ja kankea hakuprosessi

Haastatellut aluekoordinaattorit pitivät alueille kohdennettua rahoitusta (1,7 miljoona euroa aluetason hankkeille jaettavaksi) yleisesti ottaen niukkana. Juhlavuoden hallintoa kritisoitiin jossain määrin sekä aluekoordinaattorihaastatteluissa että aluetoimijoiden työpajoissa. Rahoituksen hakupaine oli suuri, ja ainoastaan vähemmistö hakemuksista sai rahoitusta. Hankehakua ja maksatusta pidettiin yleisesti työläinä prosesseina, mutta tähän ongelmaan löydettiin myös muita ratkaisuja. Esimerkiksi Vantaan kaupunki käytti hankehaun sijaan Suomi 100 -rahoituksen omaan tuotantoonsa, jossa kumppaneina oli järjestöjä.

Osa alue- ja paikallistason toimijoista ei pitänyt hakuprosessissa siitä, että hakemusten käsittely keskitettiin valtioneuvoston kansliaan. Tätä pidettiin jopa syynä siihen, että osa paikallisista toimijoista ei hakenut rahoitusta. Samoin osa piti toimenpiteitä ja näkyvyyttä hyvin Helsinki-keskeisinä, ja Suomi 100 -tunnuksen hakeminen koettiin hankalaksi. Osa koki,

että tapahtumia ja yhteistyötä olisi voitu synnyttää myös ilman rahoitusta, koska hakuun liittyvät haasteet olivat jaettuja summia suurempia. Juhlavuoden viestiin tuli tältä osin risiiritainen sävy: vaikka julki tuotiin se, että kaikki halutaan mukaan juhluvuoteen, juhluvuoden hankkeen statuksen saaminen oli kuitenkin mutkikasta.

Vaikka aluekoordinaattorit pitivät tarjolla ollutta hankerahoitusta melko pienenä, sillä nähtiin kuitenkin olleen suuri merkitys. Paikallisten toimijoiden, kuten yhdistysten, budjetit ovat pieniä ja näille pienelläkin taloudellisella tuella koettiin olevan kannustava ja innostava vaikutus. Esimerkiksi suuria tapahtumia järjestävät organisaatiot eivät kuitenkaan yleensä kokeneet pienimuotoista rahoitusta motivoivana.

Aluetoimijoiden työpajoissa tuotiin esiin, että rahoituksen haussa etulyöntiasemassa olivat usein vakiintuneet toimijat, jotka hyvin varhain tiesivät osallistuvansa juhluvuoteen. Pait-sioon jäivät ne, jotka alkoivat harkita osallistumisesta vasta lähempänä juhluvuotta, jolloin rahoitushaut olivat jo ohi. Prosessin eteneminen oli paikoin epäselvää niin yksittäisille toimijoille kuin juhluvuoden aluekoordinaattoreillekin, ja rahoituksen jaon perusteita pohdittiin kaikissa pitämässämme työpajoissa. Varsinais-Suomen työpajaan osallistunut kommentoi:

”Itselläni jäi epäselväksi logikka valtakunnallisten ja alueellisten operaatioiden välillä ja näihin liittyi myös rahoituksen liittyvä hapuilu, että millä tavalla pitäisi tukea [...]”
(Työpajakommentti)

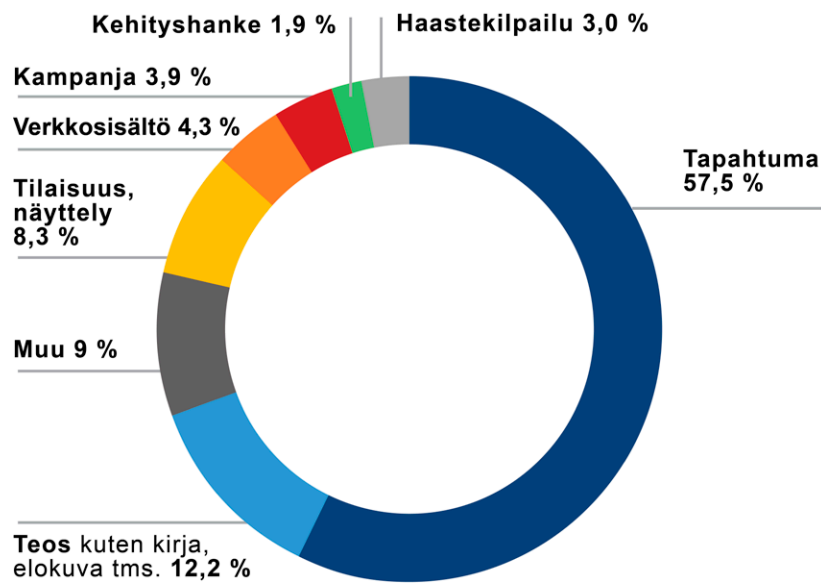
Aluetasolla koordinoitun yhteistyön koettiin jälkikäteen arvioituna jääneen pääasiassa liian kevyeksi. Tähän oli pääsyyinä toimijoiden kiire omassa perustoiminnassaan. Lisäksi yhteinen tekeminen juhluvuoteen liittyen olisi vaatinut enemmän resursointia yhteistyön koordinointiin. Useat maakunnat totesivat, että maakunnallinen koordinaattori olisi tarvinnut työhönsä työparin. Resurssien vähyyttä korosti se, että maakunnissa ei ollut valmiina systemaattisia toimijaverkostoja, ja valtaosa tehdystä yhteistyöstä luotiin ainutkertaisia juhluvuoden toimenpiteitä varten.

4.3 Hanketoimijoiden juhluvuosi

4.3.1 Tapahtumia ja kertaluontoisia hankkeita

Juhlavuoden varsinainen sisältö muodostui pääosin tuhansissa hankkeissa, joita erilaiset toimijat saivat aikaan niin paikallisella, kansallisella kuin kansainväliselläkin tasolla. Yleiskuvan hankkeiden organisoitumiseen ja niiden piirissä tehtyyn yhteistyöhön tarjoavat juhluvuoden ohjelmahankkeiden loppukyselyyn vastanneiden hankkeiden (1 271) ominaisuudet ja hanketoimijoiden kokemukset juhluvuoden toiminnasta.

Suomi 100 -ohjelmahankkeiden keskeiset sisällöt ja tavoitellut tuotokset muodostivat lähtökohdan yhteistyölle ja organisoitumiselle hankkeissa. Tapahtumat muodostivat monen hankkeen keskeisen sisällön. 42 prosenttia hankekyselyn vastaajista (538 vastaajaa) katsoi, että hankkeen keskeinen sisältö ei ollut tapahtuma. Tällöinkin keskeinen sisältö oli useimmiten konkreettinen, kertaluontoinen tuotos: teos kuten kirja tai elokuva (12 %), tilaisuus tai näyttely (8 %), verkkosisältö (4 %), kampanja (4 %) tai kilpailu (3 %). Kaksi prosenttia vastaajista ilmoitti keskeiseksi sisällöksi kehityshankkeen ja yhdeksän prosenttia jonkin muun (Kuva 5).

Kuva 5. Hankkeen keskeinen sisältö, % vastanneista (N=1271). Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely (kysymys 12. Hankkeen keskeinen sisältö ei ollut tapahtuma, vaan...).

Ohjelmakyselyyn vastanneiden hankkeiden kuvausten tarkastelu osoittaa, että valtaosa Suomi 100 -hankkeista tähtäsi kestoaltaan rajattuun, kertaluonteiseen tapahtumaan tai tempaukseen kuten esitykseen tai näyttökseen, näyttelyyn, konserttiin tai juhlaan. Myös kehityshankkeista ja muista hankkeista valtaosa osoittautui hankekuvausten näkökulmasta pienimuotoisiksi ja lyhytkestoisiksi tempauksiksi: hankkeissa jaettiin villasukkia, järjestettiin kyläjuhlia, laulettiin yhdessä ja esiteltiin historiaa.

Hankkeiden kuvauksissa nousivat esiin yhteistyö ja yhdessä tekeminen; aihepiiri kytkeytyi olennaisesti koko juhluvuoden teemaan. Hankkeissa kuvattiin monenlaista yhteistyötä, mutta yhteistyön vahvistaminen tai uusien yhteistyömuotojen kehittäminen olivat tavoitteina vain harvoissa hankkeissa. Sen sijaan tavoitteet liittyivät usein juuri sataan: heitettiin sata tuntia petankkia, tehtiin sata linnunpönttöä ja käveltiin sata kilometriä. Sata-teemalla ei kuitenkaan ollut yhteyttä pidempikestoisempiin teemoihin, jotka kantaisivat vuoden yli.

Ohjelmahankkeille suunnatussa kyselyssä vastaajia pyydettiin kuvaamaan hankkeen tärkeimmät tavoitteet. Monessa hankkeessa tavoite oli varsin konkreettinen: päämääränä oli toteuttaa suunniteltu teos, tapahtuma tai tempaus, saada yleisöä paikalle sekä juhlistaa yhdessä. Laajempina, abstraktimpina päämäärinä tavoitteissa korostuivat etenkin tunnettuuden lisääminen sekä osaamisen esilletuominen.

Monessa hankkeessa haluttiin esitellä olemassa olevaa osaamista tai lisätä tietyn väestöryhmän, alueen, historian, teeman tai usein jo olemassa olevan toiminnan näkyvyyttä ja tunnettuutta. Tunnettuuteen kytkeytyi Suomi 100 -tunnus tietynlaisena tavaramerkkinä tai brändinä, johon omaa toimintaa ja sen edistämistä haluttiin kytkeä. Osana ohjelmaa tavoiteltiin omalle toiminnalle esimerkiksi medianäkyvyyttä ja uusia yleisöjä. Joillekin keskeinen tavoite itsessään oli osallistua Suomi 100 -hankkeeseen.

Tavoitteet heijastivat ohjelmahankkeiden vaihtelevaa laajuutta: osalla oli laaja, yleinen teema kuten kierrätystietoisuuden lisääminen, osalla taas tavoitteena oli julkaista oman suvun tarinoita jälkipolville. Suurin osa hankkeista oli tavoitteiden näkökulmasta joka tapauksessa varsin pienimuotoisia.

Yhdessä-teeman mukaisesti yhteen kokoontuminen ja yhdessä tekeminen mainittiin usein tavoitteiden joukossa, mutta harvoin ensisijaisena päämääränä. Tavoitteena oli tehdä jotakin yhdessä, mutta tavoitteissa ei juuri kuvattu, että tämän yhdessä tekemisen kautta yritettäisiin esimerkiksi kasvattaa yhteistyöverkosta tai edistää uusia organisoitumismuotoja.

Viidessä prosentissa ohjelmahankkeita tärkeimpien tavoitteiden kuvauksissa nostettiin esiin organisoitumiseen ja yhteistyöhön liittyviä teemoja sekä niiden kehittämistä hankkeen kautta. Näistä useimman (70 %) hankkeen päävastuutahona oli yhdistys, säätiö tai muu kolmannen sektorin toimija. Noin kymmenen hankkeen päävastuutahona oli julkinen sektori ja muutaman yksityishenkilö tai yritys. Tavoitteet painottuivat kyseisissä hankkeissa useimmiten uuden yhteistyön ja yhteyksien luomiseen ja kehittämiseen, kuten seuraavat esimerkit kyselyvastauksista havainnollistavat:

*"Haluttiin [...] löytää uusia vapaaehtoistoiminnan malleja ja muotoja."
(Hankekyselyn vastaus)*

*"Luodaan tieteen tekemiseen uudenlaisia toimintatapoja, jotka vahvistavat tutkimuksen vaikuttavuutta ja yliopistojen yhteiskunnallista vuorovaikutusta."
(Hankekyselyn vastaus)*

*"[Luodaan] eri organisaatorajat ylittävän yhteistyön ja osaamisen jakamisen malli."
(Hankekyselyn vastaus)*

Uusien yhteistyökumppanuuksien ja organisoitumisen mallien lisäksi hankkeissa nousi esiin tavoite edistää jo keskiössä olevaa yhdessä tekemistä tai lujittaa jo olemassa olevaa yhteistyötä tai verkostoa.

4.3.2 Yhteistyö ja vapaaehtoistyö keskeisiä resursseja hankkeissa

Vaikka yhteistyö ei painottunut keskeisenä tavoitteena juhluvuoden hankkeissa, se oli keskeinen organisoitumisen tapa ja resurssi: valtaosa ohjelmahankkeiden loppukyselyyn vastanneista hankkeista toteutettiin usean organisaation yhteistyönä. Useimmiten hankkeissa oli 1–3 yhteistyöorganisaatiota (36 % hankkeista) tai 4–9 yhteistyöorganisaatiota (28 %). Enimmillään hankkeella saattoi olla yli 100 yhteistyöorganisaatiota. Vain viidessä prosentissa hankkeista ei ollut lainkaan yhteistyöorganisaatioita (Taulukko 2).

Taulukko 2. Hankkeiden yhteistyöorganisaatioiden lukumäärä (Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely, kysymys 7.1. Kuinka monta yhteistyöorganisaatiota hankkeessa oli yhteensä?).

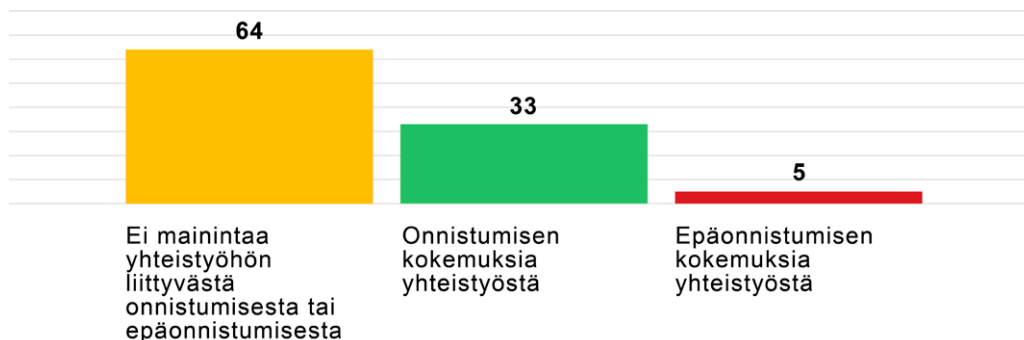
Yhteistyöorganisaatiot	Hankkeet lkm.	Osuus kaikista hankkeista, %
0	69	5,4
1–3	458	36,0
4–9	354	27,9
10–19	162	12,7
20–49	112	8,8
50–99	31	2,4
100-	20	1,6
Ei tietoa	65	5,1
Yhteensä	1 271	100

Ohjelmakyselyssä kysyttiin myös, kuinka monta henkilöä osallistui hankkeen tapahtumien ja tilaisuuksien toteutukseen. Harjoittelijoina tai vapaaehtoisina/talkootyöläisinä osallistuneiden osuudessa oli selkeä ero valtionavustusta saaneiden ja muiden ohjelmahankkeiden välillä. Noin puolessa (48 %) ei valtionavustusta saaneissa hankkeissa harjoittelijoina tai vapaaehtoisina/talkootyönä osallistuneiden osuus kaikista osallistuneista oli 75 prosenttia tai enemmän. Valtionavustusta saaneiden hankkeiden kohdalla vastaava osuus oli 42 prosenttia. Valtionavustusta saaneista hankkeista noin kolmasosassa (32 %) ei ollut lainkaan harjoittelijoina tai vapaaehtoisina/talkootyönä osallistuneita. Muilla hankkeilla vastaava osuus oli 12 prosenttia. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Vapaaehtois- ja talkootyö juhluvoden hankkeissa. Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely (kysymys 5. Kuinka monta henkilöä osallistui hankkeen tapahtumien ja tilaisuuksien toteutukseen (joista harjoittelijoina tai vapaaehtoisina/talkootyönä) ja 6. Arvioi hankkeessa toteutunut työpanos henkilötyövuosina (josta harjoittelua tai vapaaehtoistyötä).

Osuus kaikista osallistuneista	Harjoittelun ja vapaaehtoistyön osuus hankkeessa toteutuneesta työpanoksesta henkilötyövuosina, %		Hankkeen tapahtumien ja tilaisuuksien toteutukseen osallistuneiden harjoittelijoiden tai vapaaehtoisten/talkootyön (lkm) osuus kaikista osallistuneista, %	
	Valtionavustusta saaneet hankkeet (n=146)	Muut kuin valtionavustusta saaneet hankkeet (n=1125)	Valtionavustusta saaneet hankkeet (n=146)	Muut kuin valtionavustusta saaneet hankkeet (n=1125)
0 %	32	15	22	12
0,1–24,9 %	27	9	18	8
25–49,9 %	10	6	14	6
50–74,9 %	16	8	15	10
75–99,9 %	8	13	23	21
100 %	6	26	6	27
Ei tietoa	1	22	1	15
Yhteensä	100	100	100	100

Vaikka yhteistyön tai organisoitumisen kehittäminen ei noussut keskeiseen osaan hankkeiden tavoitteissa, nousi yhteistyö esiin yhtenä onnistumisen kokemuksena juhluvoden loppukyselyyn vastanneissa organisaatioissa. Vastauksissa avoimeen kysymykseen asioista, jotka hankkeessa onnistuivat erityisen hyvin, kolmannes vastaajista mainitsi jonkun yhteistyöhön liittyvän positiivisen kokemuksen tai onnistumisen (ks. kuva 6).

Kuva 6. Onnistumisen ja epäonnistumisen kokemuksia yhteistyöstä, vastaukset avoimeen kysymykseen, % (n=1129) Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely (kysymys 23: Mikä hankkeessa onnistui erityisen hyvin / epäonnistui?).

Monissa vastauksissa todettiin yleisesti yhteistyön onnistuminen. Positiiviset kokemukset yhdessä tekemisestä, yhteisten kokemusten muodostumisesta ja yhteisöllisyyden vahvistumisesta nousivat esiin ohjelmahankkeiden vastauksista:

"Yhteistyö oli erittäin antoisaa ja mielenkiintoista." (Hankekyselyn vastaus)

"Yhteistyö osallistujien kesken onnistui erittäin hyvin ja innostus hankkeeseen oli hyvä." (Hankekyselyn vastaus)

Monessa hankkeessa yhteistyötä tekivät vapaaehtoiset, jotka olivat keskeisessä roolissa juhlavuoden hankkeiden toteutuksessa.

Vastausten perusteella yhteistyön kautta myös ylitettiin onnistuneesti erilaisia rajoja. Onnistunutta yhteistyötä syntyi hankkeissa esimerkiksi eri toimialojen välille (mm. liikunta ja kulttuuri), taiteenalojen välille, sukupolvien välille sekä sektoreiden välille (kunnat, yritykset ja kolmas sektori). Yhteistyön kautta löydettiin uusia kumppanuuksia ja luotiin uudenlaisia yhteistyöverkostoja.

"Iloinen yhdessäolo, eri sektoreiden toimijat lähentyivät toisiaan, verkostoitumista tapahtui, juhlavuosi taltioitui mieliin." (Hankekyselyn vastaus)

"Työskentelystä tuli poikkeuksellisen monitaiteellista ja opettavaista." (Hankekyselyn vastaus)

Positiivisena vastaajat näkivät yhteistyössä myös sen tuomat suuremmat resurssit ja sitä kautta laajamuotoisemman toiminnan mahdollistumisen:

"Yhteistyönäyttelyn ansiosta kävijöille pystyttiin tarjoamaan poikkeuksellisen laaja ja monipuolinen tapahtumaohjelmisto, jollaista kukaan museo ei olisi yksin kyennyt rakentamaan." (Hankekyselyn vastaus)

Myös yhteistyön kautta saatu osaaminen ja asiantuntemus tuotti lisäarvoa toimintaan:

"Joitakin pieniä käytännön yksityiskohtia piti parantaa matkan varrella. Siinä auttoivat yhteistyökumppaneiden viisaat neuvot." (Hankekyselyn vastaus)

Aina yhteistyö tai organisoituminen ei kuitenkaan sujunut. Ongelmista ja epäonnistumisista yhteistyöhön liittyen kertoi avoimen kysymyksen vastauksissa viisi prosenttia hankkeista.

Yhteistyö monen eri toimijan tai esimerkiksi eri paikkakunnilla sijaitsevien toimijoiden välillä koettiin joissakin tapauksissa haastavaksi. Aina ei saatu sovittua yhteisistä tavoitteista

tai vastuiden jakamisesta. Muutamissa tapauksissa yhteistyökumppani ei pystynytkään tekemään sovittuja asioita, mikä vaikeutti hankkeen toteutusta suunnitellusti. Yhteistyön epäonnistumisen taustalla saattoi olla resurssien vähyyttä, kun esimerkiksi koordinointiin ei riittänyt aikaa. Yhteistyökuvioiden epäonnistuminen myös aiheutti resurssipulaa:

*”Koimme epäonnistumisena sen, ettemme saaneet maakunnan liikeyrityksiä mukaan esittelemään toimintaansa ja samalla tukemaan taloudellisesti isoa hankettamme.”
(Hankekyselyn vastaus)*

Eräs vastaaja kertoi, että rahapulan vuoksi *”hanketyöntekijät ja talkoolaiset joutuivat käyttämään omia varojaan”*. Kaikki hankkeet eivät onnistuneet saamaan mukaan niin paljon yhteistyökumppaneita tai vapaaehtoisia kuin olivat suunnitelleet:

”Toiveena olisi ollut [...] tehdä enemmän yhteistyötä hankkeessa alueellamme mm. kunnan, muiden yhdistysten ja yritysten kanssa.” (Hankekyselyn vastaus)

*”Toiminnan laajempi jatkuvuus, esim. jatkaa yhteisöosallisuutta – tarvitsee myös yhdistyksessä aktiivisia uusia jäseniä. Yhdistystoiminta on vapaaehtoista, ja vapaaehtoistoimintaan on välillä vaikea saada aktivoitua laajemmin jäsenistöä.”
(Hankekyselyn vastaus)*

Juhlavuoden sisältöjen tuottamisesta muodostuu kokonaisuudessaan kuva eräänlaisina suurina talkoina, joissa on nähtävissä vapaaehtoisen ja epämuodollisen toiminnan vahvuuksia ja heikkouksia. Vähäisilläkin resursseilla ja yhteyksiä muodostamalla saatiin paljon aikaiseksi, mutta toiminnassa jouduttiin sietämään myös epävarmuutta ja improvisointia.

4.4 Yritysnäkökulma: voittoa juhluvuodesta ja hyöty juhluvuodelle

Tavoite sitouttaa koko yhteiskunta juhluvuoden toteutukseen näkyi myös yritys kentällä. Suomi 100 -juhluvuonna toteutettiin ensimmäistä kertaa yritys yhteistyökokonaisuus valtiollisten juhluvuosien yhteydessä. Juhlavuodessa oli kaksi erityistä liittymäkohtaa yrityksille: ensin julkistettu juhluvuoden yritys yhteistyö- tai kumppanuusohjelma sekä myöhemmin pienyrityksille suunnattu 100 hyvää Suomesta -pienyrittäjäohjelma (VNK 2018, 68–70) (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. Yritysten liityntätavat juhluvuoden kokonaisuuteen (VNK 2018, 70; VNK 2018b).

Yritykset Suomi 100 -juhlavuodessa	
Yritysyhteistyöohjelma	100 hyvää Suomesta -pienyrittäjäohjelma
<ul style="list-style-type: none"> - 59 yritystä - tuote tai palvelu osana juhluvuoden ohjelmaa - vastavuoroisuus: erilaisia yhteiskunnallisesti vaikuttavia tekoja = lahja 100-vuotiaalle Suomelle - yritysten käyttämän rahan määrä arviolta yli 7 milj. euroa (Koponen & Vahlo 2018) 	<ul style="list-style-type: none"> - 174 pienyritystä - tuote tai palvelu osana juhluvuoden ohjelmaa - vastavuoroisuus: Kestävän kehityksen toimenpidesitoutus - täydensi juhluvuoden valmistelun loppuvaiheessa alkuperäistä yritysyhteistyöohjelmaa

Juhlavuoden sihteeristössä oli yritysyhteistyöhön keskittynyttä työvoimaa, ja yritysyhteistyön sopimuskäytännöt ja yhteistyömallit toteutettiin lisäksi erillisenä konsultointina. Keskeisiä vuorovaikutuksen ja organisoitumisen tapoja juhluvuoden yritysyhteistyössä olivat yritysyhteistyöohjelman yhteydessä järjestetyt viisi verkostoitumiseen ja tiedottamiseen tarkoitettua yritysfoorumia (VNK 2018, 69). Tämän lisäksi juhluvuoden neuvottelukunnassa oli edustus yrityselämän edunvalvonnasta (VNK 2018, 144). Haastattelemamme juhluvuoden sihteeristön ja hallituksen toimijat pitivät keskeisenä myös yritysten parissa tehtyä epävirallista vaikuttamista ja tiedottamista juhluvuoden yrityksille tarjoamista mahdollisuuksista.

Vaikka juhluvuoden hallituksessa ja sihteeristössä nähtiin, että yritysten tulisi olla osa juhluvuotta kuten muidenkin yhteiskunnan eri toimijaryhmien ja yhdessä-teema sitä edellytti, yritysten osallistuminen juhluvuoteen jäi juhluvuoden valmistelussa varsin myöhäiseen vaiheeseen:

"-- miten kaupallinen toiminta, miten yritykset tulevat tähän mukaan, sehän oli [...] niistä isoista palasista se viimeinen pala, joka vähän viime tipalla sitten tavalla tai toisella, vähän ehkä ontuenkin, ratkaistiin." (Haastattelusitaatti)

Haastateltavien mukaan keskeisenä ongelmana oli yritystoiminnan logiikan ja juhluvuoden yhteisöllisen luonteen välisen ristiriidan ratkaiseminen:

"-- elinkeinoelämän perustarkoitus on tuottaa voittoa, eli tehdä rahaa. [...] sitten pitää miettiä, [...] miten tämä yhteensovitetaan. [...] valtio ei oikein voi myydä tämmöistä valtiollista juhluvuotta, että sä maksat [...] kynnysrahan, tai muuta." (Haastattelusitaatti)

Yhtenä lievennyksenä tähän ristiriitaan oli, että molemmissa yritysohjelmissa edellytettiin yrityksiltä vastavuoroisuutta: ne saivat näkyvyyttä ja tekivät yhteiskunnalliseen vaikuttavuuteen pyrkiviä tekoja. Suurten yritysten yritysyhteistyöohjelmaan liittyi olennaisesti "lahjan" antaminen satavuotiaalle Suomelle, käytännössä esimerkiksi erilaisten

yhteiskunnallisesti vaikuttavien toimenpiteiden tekeminen (VNK 2018b). 100 hyvää Suomesta -ohjelmaan hakeneilta pienyrityksiltä edellytettiin puolestaan Agenda 2030:n¹¹ mukaista Kestävän kehityksen toimenpidesitoumusta (Lyytimäki ym. 2017, 12–13).

Juhlavuoden sihteeristön ja hallituksen haastatteluiden perusteella helpoimmin juhluvuoden kokonaisuuteen integroitavia olivat suuret yritykset, joilla oli selkeä itsessään vahva brändi ja/tai selkeä tuote, johon juhluvuoden visuaalinen ilme voitiin liittää. Näin oli siksi, että yrityksen suuri koko takasi riittävät resurssit juhluvuoden toiminnan valmisteluun, markkinointiin ja toteutukseen riittävällä volyymillä ilman juhluvuoden sihteeristön apua.

”Meillä on isoja yrityksiä, [...] joilla on isot markkinointiorganisaatiot, jotka suunnittelee koko ajan [...] Helpoitenhan tämä lähti niistä yrityksistä liikkeelle [...] joilla oli tuote.”
(Haastattelusitaatti)

Eryteisesti brändiltään vahvat, leimallisesti suomalaiset yritykset toivat juhluvuoden järjestäjien näkökulmasta myös juhluvuoden viestintään kaivattua apua ja resursseja: juhluvuoden tunnukset näkyivät lukuisissa tuotteissa niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

”Tuotteet näkyy maailmalla, tuotteet näkyy lentokentällä, tuotteet näkyy kaupoissa [...]” (Haastattelusitaatti)

Pienten yritysten oli resurssiensa puolesta vaikeampi liittyä juhluvuoteen. Myös aineettomia tuotteita kuten palveluita tuottavien yritysten oli vaikeampi liittyä osaksi juhluvuotta, sillä niillä ei ollut selkeää tuote-entiteettiä, johon voisi esimerkiksi visuaalisesti liittää juhluvuoden tunnukset ja ilmeen. Tällöin yritysten toiminnassa korostuivat enemmän esimerkiksi yhteiskuntavastuuta esille tuovat teot.

Aluekoordinaattorihaastattelujen perusteella yritykset osallistuivat alueiden muiden toimijoiden kanssa yhteisiin toimenpiteisiin pääsääntöisesti melko vähän, ja yritysyritys yhteistyö jäi ohueksi. Yritykset järjestivät kuitenkin omia tempauksiaan. Maakuntien liitot kertoivat kontaktoineensa yrityksiä, mutta vaikka yritykset suhtautuivat lähtökohtaisesti positiivisesti, konkreettiseen yhteistyöhön oli vaikea päästä. Yritysten mahdollinen rooli tuntui olevan sekä aluekoordinaattoreille että yrityksille melko epäselvä. Aluekoordinaattorihaastattelujen perusteella yritykset kuitenkin aktivoituivat monessa maakunnassa juhluvuoden loppupuolella, jolloin yhteistyötä tehtiin esimerkiksi maamerkkien valaistuskampanjoissa. Tapahdumiin ja viestintään liittyvän yhteistyön lisäksi yrityksille tarjottiin mahdollisuutta tuoteyhteistyöhön. Esimerkiksi Oulussa tuotekampanjoihin saatiin aktiivisia tahoja mukaan.

¹¹ Agenda 2030 on YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma vuoteen 2030.

Yhteistyöohjelmaan osallistuneille 59 yritykselle suunnatun loppukyselyn sekä sen perusteella tehdyn raportin (Koponen & Vahlo 2018, 7) mukaan yrityksillä oli hieman vaihtelevia intressejä osallistua juhlatuoteeseen, mutta suurin osa yrityksistä korosti ymmärrettävästi oman brändinsä ja viestinsä liittämistä juhlatuoteeseen. Kyselyaineiston perusteella voidaan Koposta ja Vahloa mukaillen tiivistää kolme limittyvää osallistumisintressiä:

- Oman brändin esille tuominen ja liittäminen juhlatuoden brändiin, myynnin edistäminen
- Yhteiskuntavastuun osoittaminen ja tämän epäsuora hyödyntäminen viestinnässä/markkinoinnissa
- Osallistuminen oli yrityksen historian, perinteiden ja yhteiskunnallisen näkyvyyden kannalta ”pakollista”.

Loppukyselyn perusteella yritys yhteistyöohjelmaan osallistuneiden yritysten yhteistyö ja verkostoituminen juhlatuoden puitteissa korostui pääasiassa kolmannen sektorin suuntaan. Sinänsä juhlatuoden nähtiin antaneen yritysfoorumeineen ja näkyvyytensä vuoksi lisämahdollisuuksia verkostoitumiseen ylipäänsä – toki yritystoimijoiden omasta aktiivisuudesta riippuen. Kokonaisuudessaan juhlatuoden voidaan katsoa tukeutuneen yritysten olemassa oleviin verkostoihin ja verkostoitumiskykyyn, eikä toisinpäin.

Yhteistyöohjelmaan osallistuneiden yritysten palaute oli loppukyselyn mukaan pääosin kiittävää. Osa alkuperäiseen yhteistyöohjelmaan osallistuneista 59 yrityksestä kritisoi juhlatuoden brändin laimenemista siksi, että mukaan otettiin yhä suurempi joukko yrityksiä – ja ylipäättään muita toimijoita – ilman erityistä karsintaa. Lisäksi loppukyselyssä tuotiin esille, että yritys yhteistyöllä olisi voinut olla kohdennettumpia tavoitteita, esimerkiksi tuotekehityksen tai kansainvälistymispyrkimyksien tukemisen muodossa.

Yritysyhteistyöllä oli siis kaiken kaikkiaan juhlatuodessa oma roolinsa, mutta siihen liittyi myös ongelmia:

- Yhdessä-teema velvoitti ja mahdollisti yrityselämän huomioimiseen yhteiskunnan tärkeänä osa-alueena.
- Erityisesti suurten yritysten viestintä- ja markkinointikoneistoja pystyttiin epäsuorasti valjastamaan juhlatuoden käyttöön.
- Varjopuolena oli juhlatuoden kenties liiallinenkin näkyminen arkisissa ja joka puolelta esille tunkevista yhteyksistä, esimerkiksi lukuisten tuotteisiin liitettyjen Suomi 100 -tunnusten muodossa.
- Yrityselämän ja kolmannen sektorin välillä muodostui tai vahvistui juhlatuoden valmistelussa yhteyksiä, joista osa olisi tosin muodostunut joka tapauksessa.

4.5 Suomi 100 -juhlinta maailmalla

4.5.1 Ulkoministeriö ja lähetystöt kansainvälisen toiminnan orkestroijina

Suomi 100 -juhlavuoden keskeisiin tavoitteisiin kuului Suomen kansainvälisen profiilin vahvistaminen. Juhlavuoden loppuraportin mukaan Suomea juhlittiin kuudella manterella ja yli sadassa maassa (VNK 2018, 46). Käytännön tasolla kolme keskeistä toimijatahoa juhlavuoden kansainvälisessä toiminnassa olivat:

1. Ulkoministeriö, joka oli valtion kansainvälinen toimija juhlavuoden organisoinnissa
2. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit, joiden toiminnan lähtökohdaksi on kansainvälisen yhteistyön edistäminen taiteen, kulttuurin ja tutkimuksen kentällä
3. Suomi-Seura ry, jonka toiminnassa keskeistä on tämän tutkimuksen näkökulmasta ulkosuomalaisten juhlavuoteen osallistuminen ja ruohonjuuritason toiminta

Ulkoministeriö (UM) oli yhteistyössä valtioneuvoston kanslian kanssa Suomen virallisten kansainvälisten toimien organisoija ja toteuttaja Suomi 100 -juhlavuoden aikana. Suomi 100 -juhlavuosi oli UM:n maakuvatyön kärkihanke vuonna 2017, ja 100-vuotisjuhlinta oli yksi maakuvatyötä tukeva tilaisuus tai väline. Haastattelussa ministeriön edustaja kuvasi juhlavuoteen liittyvien toimenpiteiden taustaa:

"[Ajatus oli, että] maakuvatyössä yhdistyisi kommunikaatio eli tiedonjako ja juhlinta, tai ainakin juhلاميeli. Tehdään asioita rohkeammin, yllättävämmiin ja näkyvämmiin. Ja rinta saa olla rottingilla, niin vaikeaa kuin se meille suomalaisille usein onkin."
(Haastattelusitaatti)

Ulkoministeriön näkökulmasta Suomi 100 -juhlavuosi oli luonteeltaan vahvasti viestinnällinen: UM:n kärkihankkeen tarkoituksena oli edistää työhön liittyvää ydintehtävää eli monipuolistaa viestintää Suomesta ja edistää kansainvälistä suhdetyötä eri tavoin. Ulkoministeriöön nimitettiin vuonna 2014 asianhoitaja koordinoimaan juhlavuoteen liittyviä toimenpiteitä ja hoitamaan juhlavuoteen liittyvää suhdetoimintaa. Muuten toimintaa resursoitiin pääosin olemassa olevin maakuvatyöhön budjetoiduin varoin. Keskeisiä yhteistyötahoja olivat Suomi 100 -sihteeristön kansainvälisten asioiden ohjausryhmä, Suomen suurlähetystöt ja pääkonsulaatit eri maissa sekä maakuvayksikkö Finland Promotion Board. Suomessa yhteistyötä tehtiin myös muiden maiden suurlähetystöjen kanssa.

UM toimi juhlavuoden aikana sekä ulkomailla että maakuvatyöhön liittyen Suomesta käsin. UM:n toimenpiteiden tavoitteena oli aktivoida ulkomailla olevia suomalaisia tahoja järjestämään tapahtumia ja luomaan verkostoja juhlavuoden teeman alla. Tarkoituksena

oli vahvistaa rakenteita verkostoitumiselle, joka uusien kontaktien myötä mahdollistaisi yhteistyötä tulevaisuudessa. Yksi tällainen tapahtuma oli itsenäisyyspäivän juhlavastaanotto, jonka järjestivät kaikki Suomen ulkomailla olevat edustustot, suurlähetystöt ja pysyvät edustustot vuonna 2017.

Ulkomailla UM toimi lähetystöjensä ja pääkonsulaattien kautta. Ne toimivat eri maissa moninaisesti, ja yhteistyörakenteita luotiin usealla eri tavalla. Toimijaverkostot muodostuivat yksilöllisesti erimuotoisina maakohtaisesti. Taulukko 5 kuvaa esimerkkejä suurlähetystöjen raportoimista yhteistyön tavoista Suomi 100 -juhlavuonna.

Yleisesti suurlähetystöt ja konsulaatit tekivät yhteistyötä muiden ulkosuomalaisten toimijoiden kuten yritysten, kulttuuri- ja tiedeinstituuttien tai ulkosuomalaisten yhdistysten kanssa. Yhteistyön rakenteiden muotoutuminen linkittyi juhlavuosiohjelmaan, johon kuului suomalaista osaamista ja vahvuuksia esitteleviä konsertteja, näyttelyitä, esitelmiä, seminaareja ja muita erilaisia tapahtumia. Näissä yhteistyökumppaneita olivat kansainvälisesti toimivat suomalaiset sidosryhmät (esim. Tekes, Finpro, Visit Finland), suomalaiset taideorganisaatiot ja taiteilijat sekä yleisemmin kolmannen sektorin toimijat. Kumppaneihin kuuluivat myös maakohtaisesti paikalliset suomalaiset yhteisöt, paikallinen liike-elämä sekä tiede- ja taideyhteisö.

Taulukko 5. Esimerkkejä suurlähetystöjen raportoimista yhteistyön tavoista Suomi 100 -juhlavuonna.

Yhteistyö eri toimijoiden välillä	Esimerkkejä yhteistyöstä
Edustustot ja kansainvälisesti toimivat suomalaiset sidosryhmät	<i>Peking:</i> Team Finland yhteistyönä (Finpro, Tekes ja Finnish Business Council Beijing) järjestetty itsenäisyyspäiväjuhla, joka oli yksi suurimmista Suomen ulkopuolella järjestetyistä itsenäisyyspäiväjuhlista.
Edustustot, Suomi-seurat ja tiede- ja kulttuuri-instituutit	<i>Lontoo:</i> Kampanjointi Suomen Lontoon tiede- ja kulttuuri-instituutin lukutaidon ja kirjallisuuden puolesta ”10x10 Stories From Finland” lanseerauksella. 100 suomalaista kaunokirjallisuuden teosta jaettiin brittiläisiin kirjastoihin ympäri maan. <i>Tel Aviv:</i> ”Finnish Design in Israeli Homes” -näyttely, johon kerättiin Israelissa asuvien suomalaisten ja Suomen ystävien kodeista n. 60 suomalaista design esinettä.
Edustustot ja muut paikalliset sidosryhmät	<i>Lontoo:</i> Anglo Finnish Societyn ja suomalais-brittiläisen kauppakamarin kanssa yhteistyössä toteutettiin juhlaseminaari otsikolla ”A Century of Political and Trading Links Between Finland and Britain 1927–2017” <i>Islanti, Reykjavik:</i> paikallinen Akeureyrin kulttuuriyhdistys järjesti Suomi 100 -viikon. <i>Ottawa:</i> National of Arts Centerissä Ideas Of North -musiikkifestivaali, joka juhlisti Suomen ja Kanadan (150) juhlavuosia.
Edustustot ja monialaiset verkostot	<i>Afrikan edustustot:</i> koodibussihanke: Suomen Saharan eteläpuolisen Afrikan suurlähetystöjen, Aaltoyliopiston ja paikallisten yhteistyökumppanien kanssa Nokian tuella toteutettiin juhlavuoden viralliseen ohjelmaan kuulunut CodeBus Africa -hanke
Edustustot ja suomalaiset yritykset	<i>Wien:</i> Edustuston itsenäisyyspäivän vastaanoton yhteistyökumppaneina mm. KONE, Stora Enso, Tieto Austria ja Valmet. <i>Indonesia, Jakarta:</i> Järjestettiin yhdessä muiden pohjoismaiden kanssa ”Nordic Way” -tapahtuma yhteistyössä Indonesiassa toimivien yritysten kanssa. Suomen osasto profiloitua Suomi 100 -teemalla.
Edustustot sekä suomalaiset taideorganisaatiot ja taiteilijat	<i>Tokio:</i> Suomen kansallisbaletin ensimmäinen vierailu Japaniin. <i>Intia:</i> Intiassa ja Bangladeshissa toteutettu kiertonäyttely, joka esitteli suomalaisvalokuvaajien revontulilaiheisia kuvia sekä suomalaisten ja intialaisten tarinoita ja kokemuksia toistensa maista. Näyttelyn yhteistyökumppanina toimi Fortum.
Edustustojen tuki Suomi 100 -ohjelmahankkeille	<i>Rooma:</i> Suomen Rooman edustusto tuki kahta Suomi 100- ohjelmaan kuuluvaa hanketta: Sibelius Festival ja Architettura in Finlandia, Da Alvar Aalto alle nuove generazioni
Edustustojen tuki Suomi 100 -tapahtumille	<i>Irlanti:</i> Tuki arvovaltapalveluin yhteispohjoismaiselle Nordic Green -seminaarille, joka esitteli pohjoismaista uusiutuvan energian osaamista. <i>Tokio:</i> Japanilaiset ruohonjuuritason toimijat järjestivät suuren osan Suomi 100 -tapahtumista. Lähetystö tuki toteutusta arvovaltapalvelujen, viestinnän ja promootion keinoin.

4.5.2 Suomi 100 -juhlavuosi kulttuuri- ja tiedeinstituuttien yhteistyön tiivistäjänä

Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit ovat kansalaisyhteiskunnan toimijoita, joiden tehtävänä on edistää kansainvälistä yhteistyötä taide-, kulttuuri-, tutkimus- ja tiedeorganisaatioiden välillä. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttiverkostoon kuuluu 17 eri puolilla maailmaa sijaitsevaa instituuttia. Osana Suomi 100 -juhlavuotta kulttuuri- ja tiedeinstituutit toimivat ammattitaiteilijoiden kenttää ja tutkimusta esille nostavina tahoina ulkomailla.

Omassa perustoiminnassaan instituutit tuottavat instituuttikohtaisen toiminta-ajatuksen mukaisesti tapahtumia, näyttelyitä, seminaareja ja muuta ohjelmaa, tekevät tieteellistä tutkimusta ja ylläpitävät ammattilaisten liikkuvuus- ja residenssiohjelmia. Instituuttien toiminnan tarkoituksena on jakaa kohdemaissaan tietoa suomalaisesta kulttuurista, tieteestä ja yhteiskunnasta. Tämän lisäksi instituutit tekevät yhteistyötä muiden Suomi-toimijoiden ja muiden eurooppalaisten kulttuuri-instituuttien kanssa. Instituutit ovat itsenäisiä yleishyödyllisiä asiantuntijaorganisaatioita, joita ylläpitää yksityinen säätiö tai rahasto. Instituuttien perusrahoitus tulee opetus- ja kulttuuriministeriöltä, jonka lisäksi muun muassa tiedettä ja kulttuuria tukevat säätiöt, yritykset sekä kotimaiset ja ulkomaalaiset yhteistyökumppanit myöntävät projektirahoitusta. (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit 2020.)

Suomi 100 -juhlavuonna instituuttien projekteissa ja toiminnassa korostuivat uudet, globaalit näkökulmat ja keskustelunavaukset tieteen, taiteen ja kulttuurin aloilla. Juhlavuonna toimintaa organisoitiin osin muihin toimintavuosiin nähden poikkeuksellisesti, kun instituutit tekivät yhteistyötä eri tavoin ja eri tasoilla. Yhteistyötä tehtiin esimerkiksi eri maiden instituuttien välillä tai keskityttiin yhteistyöhön paikallisten kumppanuuksien kanssa. Juhlavuosi tuotti uutta yhteistyötä myös eri ulkosuomalaisten toimijoiden välille.

Tätä tutkimusta varten tehdyissä haastatteluissa ja sähköisessä tiedonkeruussa organisoinnin ja yhteistyön näkökulmasta kysyttiin, toteutettiin instituutissa Suomi 100 -aiheisia sisältöjä ja hankkeita ja jos toteutettiin, saatiinko toimintaan rahoitusta Suomi 100 -juhlavuosiorganisaatiolta. Toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta instituuteilta tiedusteltiin, vaikuttiko juhlavuosi instituutin vuoden 2017 ohjelmiston suunnittelu- ja toteutusprosessiin ja oliko juhlavuodella vaikutuksia instituutin verkostoihin ja yhteistyömalleihin tai vastaavasti kulttuuritoimijoiden/taiteilijoiden verkostoihin ja yhteistyömahdollisuuksiin.

Lähes jokaisella instituutilla oli Suomi 100 -aiheisia sisältöjä ja hankkeita. Osa kyselyyn vastanneista instituuteista kuvasi, että Suomi 100 -juhlavuosi huomioitiin ohjelmiston suunnittelussa hyvissä ajoin. Toisaalta juhlavuoden merkitys tiivistettiin lähinnä toimintavuoden teemoihin. Yksi vastaajista kertoi, että merkittävää osaa vuoden 2017 tapahtumista markkinoitiin Suomen juhlavuoden nimissä, mutta tapahtumat eivät kuitenkaan liittyneet varsinaisesti Suomi 100 -brändiin.

Monelta osin juhluvuoden toteutukseen resursoitiin muita toimintavuosia enemmän esimerkiksi palkkaamalla juhluvuoden projekteihin henkilökuntaa. Instituutit hakivat juhluvuoden sisältöihin rahoitusta juhluvuosiorganisaatiolta. Rahoitusmyönnyissä painottuivat kokoluokaltaan suuremmat hankkeet kuten useamman keski-eurooppalaisen instituutin yhteistyönä toteutettu Mobile Home ja Suomen Viron-instituutin koordinoima 100 esinettä Suomesta -kiertonäyttely. Muuten juhluvuosiorganisaation instituuteille myöntämät rahoitukset olivat yksittäisiä ja varsin pienimuotoisia, mikä heijastui instituuttien resursointimahdollisuuksiin.

Ohjelmiston toteutuksessa painottuvat erilaiset yhteistyömuodot. Yhteistyötä tehtiin usealla eri tasolla paikallisesti kohdemaassa sekä suomalaisten ja ulkosuomalaisten toimijoiden kanssa, mutta myös instituuttien välisenä yhteistyönä. Esimerkiksi Suomen Viron-instituutin Sata esinettä Suomesta -näyttelyä toteutettiin viidessä eri instituutissa¹² yhteistyössä alueiden Team Finland -verkostojen kanssa. Näyttely oli osa Suomi 100 -ohjelmaa, ja sen kumppaneina olivat Suomen edustustot Espanjassa, Uruguayssa, Chilessä, Perussa, Meksikossa ja sen alaisena Kuubassa. Suomessa pääkumppanit olivat Helsingin Designmuseo, AV-arkki, Helsingin kuvataidelukio sekä ulkoministeriö.

Vastaavasti Mobile Home -hanke oli neljän instituutin¹³ yhteinen suurhanke. Kimmoike verkostomaiseen yhteistyöhön lähti Suomen Ranskan instituutin visiosta toteuttaa projekti, jossa tavoitteena oli toteuttaa aikaisempia vuosia mittavampi ohjelmakokonaisuus yhteistyössä useamman keskieurooppalaisen instituutin kesken. Yhteistyössä suunniteltu idea rakentui yhteisen kattoteeman alle esitellen *"kansainvälisesti ja rohkeasti kodin merkityksiä itsenäisyyden juhluvuoden alla ja aikana eri puolella Eurooppaa"*, ja jossa pohdittiin *"mitä on koti, mikä tekee kodin, mikä on kodin merkitys, mikä tekee kotimaan"* (Mobile Home 2017, 2).

Muiden kuin mainittujen instituuttien välisiin suurhankkeisiin liittyvien yhteistyörakenteiden lisäksi instituutit tekivät yhteistyötä kahdenvälisinä projekteina. Tällainen oli esimerkiksi Hanasaaren suomalais-ruotsalaisen kulttuurikeskuksen ja Suomen Tanskan kulttuuri-instituutin välisenä yhteistyönä toteutettu Suomen Kansallisbaletin vierailu Tanskan kuninkaallisessa baletissa *Lumikuningatar*-teoksella. Yhteistyö paikallisten verkostojen kuten ulkosuomalaisten kulttuuriorganisaatioiden tai konsulaattien kanssa korostui niiden instituuttien keskuudessa, joiden ohjelmisto ei nivoutunut instituuttien väliseen keskinäiseen yhteistyöhön.

12 Suomen Viron-instituutti, Suomalais-norjalainen kulttuuri-instituutti, Suomen Madridin-instituutti, Suomen Japanin instituutti, Suomen Lähi-idän instituutti

13 Suomen Ranskan instituutti, Suomen Saksan-instituutti, Suomen Benelux-instituutti ja Suomen Lontoon-instituutti

4.5.3 Ulkosuomalaiset juhlavuodessa: Suomi-Seura ry:n Suomi 100 Maailmalla -hanke

Suomi-Seura ry on maailmalla olevien ulkosuomalaisten sekä maailmalle lähtevien ja sieltä palaavien suomalaisten etu-, asiantuntija- ja palvelujärjestö. Seuran tarkoituksena on toimia ulkosuomalaisten osaamis- ja palvelukeskuksena, joka edistää maailmalla asuvien suomalaisten asioita. (Suomi-Seura 2020.) Sen lisäksi, että vuonna 2017 juhlittiin Suomen juhlavuotta, oli vuosi merkittävä myös Suomi-Seuralle: vuosi 2017 oli seuran 90. toimintavuosi. Kesäkuussa järjestettiin myös ulkosuomalaisparlamentin (USP) 20-vuotisjuhlavuoden istunto.

Suomi 100 -juhlavuoden teema haastoi suomalaiset toteuttamaan yhdessä ”*kaikkien aikojen Suomen juhlavuosi maailmalla*”. Kuten haastateltava toteaa:

”-- oli itsestään selvää, että halutaan [Suomi-Seura] olla mukana ja totta kai, siis meillä on kuitenkin 300 000 Suomen kansalaista ja sitten puhutaan kaksi miljoonaa jo suomalaistaustasta henkilöä, että kyllä siellä on valtavasti potentiaalia.” (Haastattelusitaatti)

Juhlavuonna Suomi-Seura ry koordinoi Suomi 100 Maailmalla -projektia. Kyseessä oli seuran, Kirkon ulkosuomalaistyön ja Siirtolaisuusinstituutin yhteinen hanke, jonka toteutuksessa olivat mukana ulkoministeriö ja Suomen Merimieskirkko ry sekä sadat ulkosuomalaisyhteisöt. Hankkeen tavoitteena oli luoda uusia yhteistyöverkostoja sekä lisätä yleistä tietoutta Suomesta maailmalla. Hankkeen toimenpiteet kannustivat ulkosuomalaisia toimijoita yhdistämään resurssinsa ja järjestämään yhteisiä itsenäisyyden juhlavuoden tilaisuuksia, joissa samalla levitetään tietoa Suomesta ja maan vahvuuksista. Suomi 100 Maailmalla -hankkeen lisäksi seura pyrki toiminnallaan tukemaan myös muilla tavoin ulkomaalaisyhteisöjen juhlavuoden projekteja: seuran varoista jaettiin ylimääräinen ja kerta-luonteinen Suomi 100 Maailmalla -apuraha ulkosuomalaisjärjestöille juhlavuoden tapahtumiin ja hankkeisiin. Tätä Suomi 100 Maailmalla -hankkeen budjetista erillistä apurahaan varattiin 30 000 euroa.

Suomi-Seuran toiminnassa juhlavuotta juhlittiin ulkomailla ja Suomessa. Ulkosuomalaisyhteisöillä oli vahva tahtotila osallistua juhlavuoteen omilla ohjelmillaan omissa yhteisöissä. Suomi-Seuran mukaan moni ulkosuomalainen juhli vuosittain Suomea esimerkiksi maan itsenäisyyspäivänä. Haastateltavan mukaan juhlavuosi teki näkyväksi nämä erilaiset vuosittaiset juhlat.

”[Suomi 100 -juhlavuosi] teki näkyväksi sen olemassa olevan voimavaran ja potentiaalın ja juhlinnan ja toi ehkä siihen uusia väyliä, uusia kanavia.” (Haastattelusitaatti)

Juhlavuonna tapahtumia ja tilaisuuksia järjestivät niin ulkosuomalaiset yhdistykset kuin yksityishenkilöt. Monesti sisällöt rakentuivat eri tavoin suomalaisen kulttuuriperinnön

kuten ruuan tai taiteen ympärille. Organisoinnin tavoiltaan juhluvoiteen kuuluivat erityisesti erilaiset pop up -tapahtumat ja tempaukset, joihin saattoi osallistua matalalla kynnyksellä. Ulkosuomalaisilla tapahtumilla haluttiin lisätä tietoisuutta Suomesta ja niistä haluttiin myös viestiä aktiivisesti. Tästä johtuen viestintä oli selkeästi yksi tärkeimmistä Suomi 100 Maailmalla -hankkeen osa-alueista, ja sähköisten kanavien hyödyntäminen oli keskeinen osa hankkeen toimintaa. Hankkeelle esimerkiksi perustettiin avoin Facebook-ryhmä, jossa oli hankkeen päätyttyä 1 600 jäsentä. Hankkeelle avattiin lisäksi kolmikieliset (suomi, ruotsi, englanti) sivut heinäkuussa 2016. Sivustolle luotiin tapahtumakalenteri sekä esiintyjä-, materiaali- ja ideapankki.

Suomessa yksi merkittävimpiä Suomi-Seuran organisoimia ponnistuksia oli Suomi maailmalla -konsertti Helsingin Musiikkitalossa. Konsertti järjestettiin ulkosuomalaisparlamentin (USP) 20-vuotisjuhluvuoden istunnon iltajuhlana. Konsertissa esiintyi useita ulkosuomalaisia muusikkoja eri puolilta maailmaa. Sisällön suunnittelussa hyödynnettiin Suomi 100 Maailmalla -hankkeen Facebook-ryhmää.

Juhluvuoden aikana Suomi-Seura teki yhteistyötä ulkosuomalaisuuden tunnettuuden edistämiseksi. Esimerkiksi Suomi 100 Maailmalla -projekti ja Selkosuutiset (YLE) valmistelivat yhteistyössä "Terveiset kuukauden Suomi-koulusta" -sarjan ja Ajantasa-ohjelmaan tuotettiin haastattelusarja maailmalla asuvista ulkosuomalaisista. Tiedotusyhteistyötä tehtiin esimerkiksi Kansanvalistusseuran, Lukukeskuksen ja Suomalaisen kirjallisuuden seuran juhluvuoden ohjelmien tiedotustyössä.

5 Juhlavuoden vaikutukset organisoitumiseen ja yhteistyöhön

5.1 Juhlavuosi oli yhteinen nimittäjä ja innostaja

Tämän teemaraportin alussa esitimme, että juhluvuosi ja sen tavoitteenasettelu yhdessä teemoineen voidaan nähdä niin sanottuna rajaesineenä (vrt. Spee & Jarzabkowski 2009) eli sateenvarjomaisena prosessina ja tavoitteenasetteluna, johon kukin toimija voi liittyä omista lähtökohdistaan pyrkimyksensä saavuttaa yhteinen päämäärä: 100-vuotiaan itsenäisen Suomen juhlinta. Läpikäytyt juhluvuoden organisoitumisen ja yhteistyön näkökulmat tuovat esille juhluvuoden monitahoisuuden. Juhlavuoden toiminta organisoitui verkostoissa, joihin liittyi toimijoita ja toimijaryhmiä hyvin erilaisista lähtökohdista. Nämä toimijat pyrkivät toteuttamaan erilaisia omia tavoitteitaan osana juhluvuoden toimintaa (kts. myös Luonila & Johansson 2016). Taulukkoon 6 on koottu juhluvuoden verkostomaiseen organisoitumistapaan liittyvät olennaiset seikat: mitä eri toimijaryhmät toivat juhluvuosikokonaisuuteen ja mitä ne tältä kokonaisuudelta saivat.

Juhlan ainutkertaisuus helpotti huomattavasti toimijoiden saamista mukaan kehystämään juhluvuotta, järjestämään toimintaa ja tekemään sisältöjä. Toteutuneen juhluvuosikokonaisuuden toteutuminen edellytti niin valtiollisten instituutioiden, aluetason toimijoiden, yhdistysten, yritysten kuin yksittäisten kansalaistenkin työpanosta juhluvuoteen sekä kotimaassa että ulkomailla. Esimerkiksi juhluvuoden jälkeisten palautekyselyiden ja tekemämme haastatteluiden kautta tuli esille itsestään selvä, mutta samalla merkityksellinen seikka: juhluvuotta järjestämässä olleiden organisaatioiden ja instituutioiden takana oli ihmisiä, joille juhluvuosi oli ainutlaatuinen ja pääsääntöisesti motivoiva kokemus. Tämä oli tärkeä lähtökohta juhluvuoden toteutuksen ja siihen liittyvän yhteistyön kannalta.

Taulukko 6. Toimijaryhmien intressi ja merkitys juhluvuoden toteutukseen.

	Merkitys juhluvuodelle	Keskeinen motivaatio tai intressi osallistumiseen
Valtionhallinto	Resurssit, yhteydet, uskottavuus	Virkatyö, virkahenkilöiden ainutlaatuisen juhlaan osallistuminen
Valtiolliset instituutiot (erityisesti tasavallan presidentti, valtioneuvosto, eduskunta)	Arvovalta, arvokkuus ja näkyvyys	Osa perustoimintaa
Alueellinen ja paikallinen taso: maakuntien liitot ja kunnat	Maantieteellinen kattavuus, juhluvuoden viestin välittäminen alue- ja paikallistasolle	Alueellisten ja paikallisten hankkeiden edistäminen ja näkyvyys, aluekehittäminen, osa perustoimintaa
Hanketoimijat (valtaosin kolmas sektori)	Yllättävät ja "aidot" sisällöt	Oman toiminnan edistäminen ja näkyvyyden lisääminen Suomi 100 -brändin alla, ainutlaatuisen juhlaan osallistuminen
Yritykset	Näkyvyyden kasvattaminen ja juhlinnan volyymin lisääminen esim. kuluttajien tavoittamisen kautta	Oman tuotemerkin näkyvyyden kasvattaminen ja myynnin lisääminen Suomi 100 -brändin alla, ainutlaatuisen juhlaan osallistuminen
Kansainväliset toimijat	Suomen kansainvälisen profiilin vahvistaminen	Osa maakuvatyöhön liittyvää toimintaa (UM) Yhteistyön edistäminen omassa toiminnassa, näkyvyyden lisääminen Suomi 100 -brändin alla (Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit) Ainutlaatuisen juhlaan osallistuminen (Suomi-Seura ry)

Koostamamme näkökulmat tuovat esille sitä juhluvuoden toimintaa merkityksineen ja motiiveineen, jolle juhluvuoden yhteistyöhön liittyvät vaikutukset rakentuvat. Seuraavaksi käymme läpi ensinnäkin välittömästi juhluvuonna ja heti sen jälkeen havaittavissa olleita välittömiä vaikutuksia, ja toiseksi mahdollisia pitkäaikaisempia, kestävämpiä vaikutuksia.

5.2 Välittömät vaikutukset: puitteita, uusia kontakteja, yhteyksien vahvistamista

Juhluvuoden välittömiä vaikutuksia toimijoiden yhteistyöhön voidaan tarkastella juhluvuoden aikana tai heti sen jälkeen havaittavissa olleiden seikkojen kautta. Tällaisia välittömästi havaittavissa olleita vaikutuksia tulee esille erityisesti juhluvuoden ohjelmahankkeille vuoden 2018 alussa eli heti juhluvuoden jälkeen toteutetusta loppukyselystä. Loppukysely antaa tietoa siitä, mitä toimijat näkivät pian juhluvuoden jälkeen onnistumisina ja epäonnistumisina, ja minkälaisia asioita toimijoilla oli suunnitelmissa jatkaa ja kehittää.

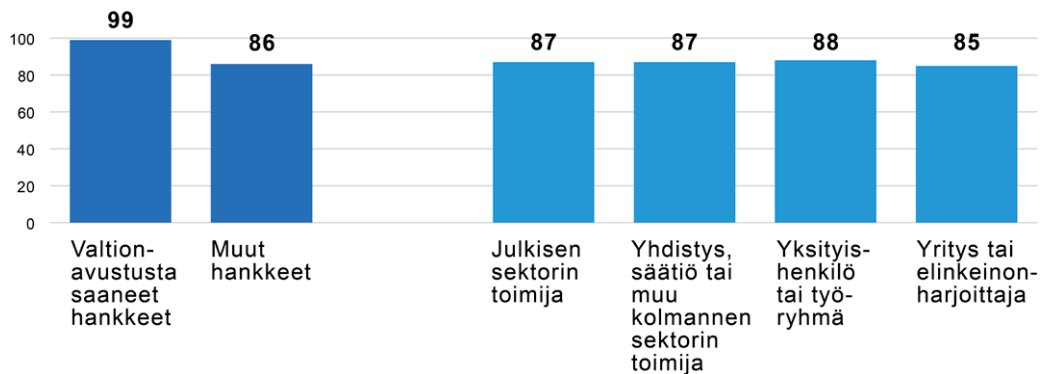
Kaikille yhteisen juhluvuoden juhlinta tarjosi hyvän pohjan erilaisten yhteistyökumppanuuksien muodostumiselle. Juhluvuoden kertaluonteisuus ja juhlanaiheen merkittävyys loivat puitteet tilanteelle, jossa moni halusi tehdä jotakin satavuotisjuhlan kunniaksi. Vaikka itse Suomi 100 -juhluvuodella ei ollut erityisesti yhteistyöhön ja verkostoitumiseen

liittyviä tavoitteita, yhdessä-teema nosti yhteistyön juhlavuoden toiminnan vahvaksi lähtökohdaksi. Tämä heijastui myös ohjelmahankkeisiin. Ohjelmahankkeille suunnatun loppukyselyn perusteella yhteistyön edistäminen tai kehittäminen ei juuri noussut esiin hankkeiden keskeisenä tavoitteena. Silti valtaosa hankkeista toteutettiin yhdessä.

Yhteistyön kautta pystyttiin monilta osin tekemään asioita laajemmin ja suuremmin kuin normaalivuonna. Ohjelmahankkeille suunnatun loppukyselyn mukaan yhteistyö oli hankkeiden keskeinen organisoitumisen tapa ja resurssi. Valtaosa hankkeista toteutettiin useamman organisaation tai -toimijan yhteistyönä. Loppukyselyn mukaan yhteistyöverkostot mahdollistivat juhlavuoden tavoitteiden saavuttamisen, ja hankkeita ei yksinkertaisesti olisi voitu toteuttaa ilman yhteistyötä. Juhlavuoden mahdollistamana monille toimijoille oli helpompaa luoda yhteyksiä kumppaneihin, joita ei normaalitoiminnan puitteissa välttämättä olisi lähestytty esimerkiksi sektori- ja toimialarajojen yli. Samalla yhteistyökumppaneiden hankinta saattoi myös hankaloitua useiden toimijoiden ollessa samalla asialla. Rahallista tukea sai vain hyvin rajattu määrä hankkeita, joten monet myös toimivat ”pakotettuina” hyvin pienillä resursseilla. Yhteistyö toisaalta helpotti resurssien niukkuutta. Samanaikaisesti normaalia laajamuotoisemman yhteistyön toteuttamisen ja koordinoimisen huomattiin myös vievän resursseja ja vaativan erityistä osaamista.

Juhlavuosi tarjosi hyvin mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan organisointiin, myös sellaiseen vapaaehtoistoimintaan, johon ei liity yhdistys- ym. jäsenyyttä (vrt. Saukkonen 2013). Suurimmassa osassa juhlavuoden loppukyselyyn vastanneista hankkeista vapaaehtoistyö oli merkittävä toiminnan tapa ja resurssi. Vapaaehtoistyön käyttö luo ylipäättään omanlaisensa puitteet organisoitumiselle ja yhteistyölle. Sitä luonnehtivat ei-ammattimaisuus, vapaaehtoisuus sekä kokoontuminen yhteisen asian ja jaettujen mielenkiinnon kohteiden äärelle. Loppukyselyn vastausten perusteella vapaaehtoistoimijoiden yhdessä tekemisen into ja motivaatio olivat positiivisia kokemuksia hanketoiminnasta. Vapaaehtoistoiminnan kautta moni hanke saatiin toteutettua niukoista resursseista huolimatta, mutta osa vapaaehtoistoimijoista myös väsyi vuoden aikana. Aina mukaan ei saatu tarpeeksi vapaaehtoisia, ja hankkeissa saattoi olla liikaa työsarkaa vapaaehtois pohjalta toteutettavaksi.

Useimman ohjelmahankkeiden loppukyselyyn vastanneen hankkeen myötä syntyi uusia kontakteja, verkostoja ja/tai yhteistyötä. Rahoitusta saaneet hankkeet raportoivat uudesta yhteistyöstä muita useammin. Uusia kontakteja, verkostoja ja/tai yhteistyötä syntyi 99 prosentille valtionavustusta saaneista hankkeista ja 86 prosentille muista hankkeista. Juhlavuoden hanketoiminta synnytti uusia yhteistyökuvioita ja -verkostoja tasaisesti toimijoille kaikilta sektoreilta. (Kuva 7.)

Kuva 7. Ohjelmahankkeet, joissa syntyi uusia kontakteja ja/tai verkostoja ja/tai uutta yhteistyötä. Valtionavustusta saaneet ja ei saaneet hankkeet sekä hankkeen päävastuutahoittain, % (n= 1 265). Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely (kysymys 26: Syntyikö hankkeen myötä uusia kontakteja ja/tai verkostoja ja/tai uutta yhteistyötä?).

Niillä hankkeilla, jotka eivät saaneet valtionavustusta, uudet kontaktit ja verkostot olivat useimmiten paikallisia (36 %) ja alueellisia (25 %); kansallisten (18 %) ja kansainvälisten (10 %) kontaktien ja verkostojen osuudet olivat matalampia. Valtionavustusta saaneet hankkeet saattoivat valita yhden tason lisäksi useamman tason, joilla uusia kontakteja ja verkostoja syntyi. 39 prosenttia valtionavustusta saaneista hankkeista raportoi, että uusia kontakteja ja verkostoja syntyi kaikilla tasoilla: paikallisella, alueellisella, kansallisella ja kansainvälisellä.

JUHLAVUOSI KUTSUI TEKEMÄÄN JA OSALLISTUMAAN YHDESSÄ

Yhdessä-teema näkyi juhluvuoden sisällön lisäksi tekemisen tavassa: hankkeiden toteutukseen osallistui keskimäärin hieman yli 10 yhteistyöorganisaatiota, mutta laajimmissa kansallisissa hankkeissa yhteistyötahojen määrä saattoi nousta useisiin kymmeniin tai satoihin. Eräs esimerkki kansallisesta hankkeesta oli Syödään yhdessä -hanke, jota koordinoi Suomalaisen ruokakulttuurin edistämissäätiö (ELO), mutta jonka toteutuksessa oli mukana suuri ruokalan yritysten, yhteisöjen ja järjestöjen verkosto, joka toteutti juhluvuoden mittaan tuhansia tapahtumia teemalla ”Syödään yhdessä”.

Helsingissä Syödään yhdessä -tapahtumia integroitiin kaupungin omaan toimintaan ja palvelukeskuksen järjestämien ruokailutapahtumien kautta tavoitettiin kaupunkilaisia päiväkotilaisista vanhuksiin. Yhteisruokailu myös saattoi eri ikäryhmiä yhteen: esimerkiksi Helsingin Katajanokalla järjestettiin yhteislounas Merisotilaantorilla, minne kutsuttiin sekä Katajanokan ala-asteen oppilaita että läheisen palvelukodin asukkaita. Yhteensä ruokailijoita oli yli 300. Katajanokan tapahtuman järjestäjäjoukko oli monipuolinen, sillä yhteisöllisen ruokailun toteutukseen osallistui palvelukeskuksen ja Katajanokan ala-asteen koulun lisäksi useita paikallisia yrityksiä ja yhdistyksiä.

Yritysyhteistyöohjelmaan osallistuneille yrityksille suunnattuun loppukyselyyn vastanneista 30 yrityksestä suurin osa (84 %) oli melko tai täysin samaa mieltä siitä, että juhluvuosiohjelmaan osallistuminen laajensi verkostoja ja toi uusia näkökulmia yhteistyöhön (Koponen & Vahlo 2018, 9). Kyselyn avoimista vastauksista selviää, että tyypillisimmin yritykset tekivät yhteistyötä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa yhteiskuntavastuuta korostavassa ”lahja satavuotiaalle Suomelle” -toiminnassa, ja tältä osin juhluvuodella on voinut olla uusia yhteyksiä avannutta vaikutusta. Useat yritykset toivat toisaalta esiin sen, että juhluvuoden kokonaisuuteen sovittiin jo olemassa tai suunnitteilla olleita yhteistyöhankkeita. Vastauksissa tulee myös jossain määrin esille yritysten keskinäisen yhteistyön lisääntyminen esimerkiksi juhluvuoden yritysfoorumeilla ja muutoin yritysten toteuttamien hankkeiden yhteydessä. Kuitenkin juhluvuoden järjestämisessä on mitä ilmeisimmin lähdetty siitä, että yrityksillä on jo olemassa olevia yhteyksiä, joita juhluvuonna hyödynnetään aikaisempaa tiiviimmin ja näyttävämmin.

Nyt käsillä olevan tutkimushankkeen aikana Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien keskuudessa kerätyn haastattelu- ja kyselyaineiston mukaan juhluvuoden välittömiin vaikutuksiin kuului muiden toimijoiden tapaan yhteistyön merkitys usealla tasolla. Yleisesti koettiin, että juhluvuoden aikana niin kutsuttujen ulkosuomalaisten toimijoiden, UM:n, kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä Suomi-Seura ry:n jäsenten välinen yhteistyö paikallisesti lisääntyi erilaisten juhluvuosiin liittyvien tapahtumien myötä. Toisaalta aineisto toi esiin myös uusia yhteistyörakenteita paikallisten toimijoiden kanssa eri maissa ja kaupungeissa. Useat lähetystöt raportoivat, että juhluvuoden tapahtumien suunnittelu ja järjestäminen mahdollistivat uusien kontaktien luomisen paikallishallintoon, liike-elämän edustajiin, mediaan ja kulttuurikentän vaikuttajiin.

Merkille pantavaa on myös se, että viestinnällinen yhteistyö koettiin tärkeänä. Erityisesti UM:n ja Suomi-Seura ry:n juhluvuoden toimintamalleissa korostui sosiaalisen median ja digitaalisen viestinnän painoarvo ja siten viestinnällisten verkostojen merkitys Suomi 100 -juhluvuoden roolissa kansainvälisen profiilin vahvistajana. Suomi 100 -juhluvuotta voidaan monin osin kansainvälisestä näkökulmasta kutsua sosiaalisen median ja sen tarjoamien verkostojen hyödyntämisen juhluvuodeksi.

Myös olemassa olleiden yhteyksien ja verkostojen uudelleen aktivoiminen tai yhteyksien vahvistaminen juhluvuoden valmistelussa tulee esille ohjelmahankkeiden loppukyselyn avoimien vastausten, aluekoordinaattorihaastatteluiden ja aluetoimijoiden työpajojen perusteella. Tältäkin osin juhluvuodella oli toimijoita motivoiva ja aktivoiva vaikutus.

Kokoavasti voidaan todeta, että juhlavuoden toteutuksen ja sen valmistelun aikaiset välittömät vaikutukset olivat seuraavat:

- Juhlavuosi loi ainutkertaisuudellaan ja avoimella toimintatavallaan vahvan motivaation yhteistyökumppanuuksien muodostumiselle.
- Yhteistyössä hanketoimijat pystyivät toimimaan laajemmin ja suuremmalla volyymillä kuin normaalivuonna.
- Ainutkertainen juhlavuosi tarjosi merkittäviä mahdollisuuksia vapaaehtoistoiminnan organisointiin ja käyttämiseen resurssina.
- Juhlavuoden hankkeissa syntyi uusia kumppanuuksia ja vanhat tai piilevät yhteydet osittain voimistuivat.

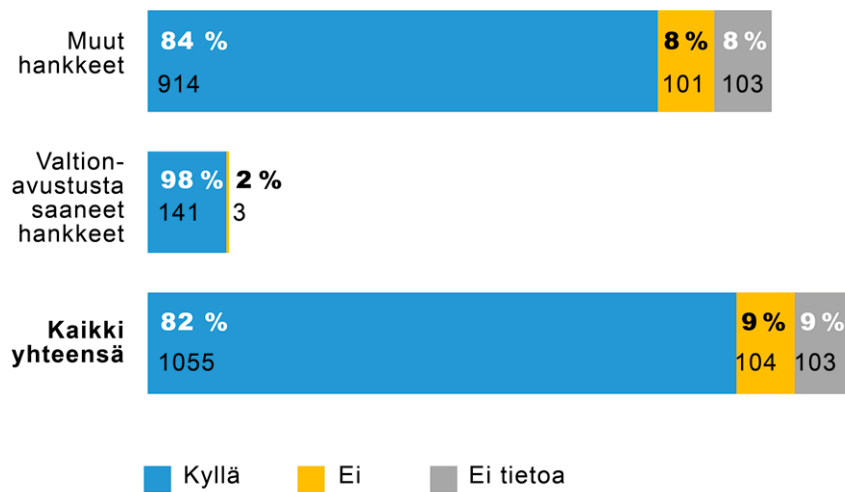
Heti juhlavuoden jälkeen kerättyjä kokemuksia tarkastelemalla juhlavuoden sihteeristön toimenpiteet näyttäytyvät suomalaisessa yhteiskunnassa olemassa olleiden toimintojen kiihdyttämisenä tai rytmittämisenä eli toimijoihin vaikuttamisena niin, että olemassa olevia piileviä resursseja ja yhteistyökanavia otettiin yhteiskunnassa laajalti käyttöön (vrt. Ruokolainen 2017). Juhlavuoden erityisyys tulee esiin useimmissa juhlavuotta koskevissa aineistoissa. Se tarjosi keinoja motivoida toimijoita sekä yhteistyöhön että piilevien resurssien kohdistamiseen juhlavuoden sisältöjen tekemiseen, mutta tämä on samalla mahdollisesti tarkoittanut sitä, että juhlavuoden aikana solmitut yhteydet ovat usein kytkeytyneet nimenomaan erityiseen juhlavuositoimintaan. Tämä herättääkin pohtimaan juhlavuoden mahdollisia pitkäaikaisia vaikutuksia.

5.3 Kestävät vaikutukset: yhteyksiä, oppeja, piilevää potentiaalia

Vaikka juhlavuoden lähtökohtana oli kertaluonteisuus, on toiminnalla voinut olla myös moninaisia vaikutuksia pitkäjänteiseen yhteistyön ja organisoitumisen edistämiseen eri toimijoiden näkökulmista. Juhlavuoden jälkeiseen aikaan ulottuvia, kestäviä vaikutuksia voidaan tarkastella juhlavuoden loppukyselyn jatkotoimenpiteitä kartoittaneiden kysymysten sekä tässä tutkimushankkeessa kootun, uuden haastattelu- ja työpaja-aineiston avulla. Yli kaksi vuotta juhlavuoden loppumisen jälkeen tehdyt aluekoordinaattorien haastattelut ja toteutetut aluetoimijoiden työpajat kertovat siitä, millaisina vaikutukset yhteistyöhön ja organisoitumiseen koetaan, kun juhlavuoden humu on jo laantunut.

Kumppanuuksien ja toiminnan ylläpitäminen oli heti juhlavuoden jälkeen tavoitteena useimmissa ohjelmahankkeissa. Valtaosa juhlavuoden hankkeista raportoi heti juhlavuoden jälkeen hankkeille suunnatussa loppukyselyssä, että hankkeen myötä syntyi uusia kontakteja, verkostoja tai yhteistyötä, ja että kumppanuuksia oli tavoite jatkaa myös juhlavuoden jälkeen. Loppukyselyn mukaan 74 prosenttia vastaajista arvioi hankkeen toiminnan jatkuvan juhlavuoden jälkeenkin (kyllä 53 %, luultavasti kyllä 21 %).

Valtionavustusta saaneet hankkeet raportoivat uusista kumppanuuksista ja jatkosuunnitelmista muita hankkeita enemmän. Valtaosa (84 %) kaikista ohjelmakyselyyn vastanneista hankkeista ennakoi yhteistyön uusien kontaktien ja verkostojen kanssa myös jatkuvan hankkeen jälkeen (Kuva 8). Valtionavustusta saaneista hankkeista näin vastasi 98 prosenttia ja muista hankkeista 82 prosenttia. Kiinnostavaa on, millä tavalla yhteistyön käytännössä ajateltiin jatkuvan, sillä valtaosa hankkeista oli kuvausten ja tavoitteiden valossa kertaluontoisia tapahtumia ja tempauksia.

Kuva 8. Arvio yhteistyön jatkumisesta. Valtionavustusta saaneet ja ei saaneet hankkeet. Suomi 100 -ohjelmahankkeiden loppukysely, (kysymys 28: Jatkuuko yhteistyö uusien kontaktien ja/tai verkostojen kanssa hankkeen päättymisen jälkeen?).

Juhlavuosi toi monelle hanketoimijalle arvokasta oppia ja uutta asiantuntemusta yhteistyön tekemisestä, hankkeiden koordinoinnista sekä verkostoitumisesta. Loppukyselyssä ohjelmahankkeilta kysyttiin arviota hankkeen toiminnan jatkumisesta myös avoimella kysymyksellä. Vajaa viidennes (17 %) avoimeen kysymykseen vastanneista hankkeista mainitsi yhteistyöhön liittyviä jatkoajatuksia. Vastauksissaan hankkeet totesivat tai ainakin toivoivat yhteistyön jatkuvan. Vastauksissa viitattiin myös hankkeiden kautta luodun yhteistyön kehittämiseen ja laajentamiseen tulevaisuudessa. Avoimen kysymyksen vastausten perustella hankkeiden kautta:

- luotiin uusia toimintamalleja yhteistyöhön
- madallettiin kynnystä toteuttaa yhteistyötä tulevaisuudessa
- opittiin ja saatiin uutta asiantuntemusta yhteistyön tekemisestä, hankkeiden koordinoinnista, verkostoitumisesta sekä vapaaehtoistyön koordinoinnista.

Toimintatapojen muutokset ja opit näkyvät myös juhluvuoden alueverkoston kautta tarkasteltuna. Aluekoordinaattoreiden näkökulmasta aktiivisiin toteuttajiin, kuten maakuntien liittoihin, juhluvuosi jätti pysyviä vaikutuksia muun muassa toimintatapojen osalta sekä tarjosi oppeja projektinhallinnasta. Kokonaisuudessaan kestävät vaikutukset koettiin kuitenkin tältä osin varsin vähäisiksi. Aluetyöpajoissa puolestaan tuotiin esiin, että Suomi 100 -juhluvuoden järjestäminen toi monelle yksittäiselle toimijalle kokemuksen hanke-työstä, joka antoi pystyvyyden tunnetta tulevaisuutta varten.

”Meille jäi sellainen kuva [sekä] kaupungille että järjestöille, että itse asiassa on kiva järjestää kivoja konsepteja ja kansanjuhlia. Jäi sellainen kuva, että tuo on mahdollista.”
(Työpajakommentti)

Kansainvälisellä tasolla yhteistyöstä, koordinoinnista ja toimintatavoista muodostuu varsin samanlainen kuva kuin alue- ja paikallistasoilla. Useiden kulttuuri- ja tiedeinstituuttien välisen yhteistyön arvioitiin tiivistyneen aikaisempiin toimintamalleihin nähden. Tämä korostui erityisesti niin kutsutuissa juhluvuoden suurhankkeissa. Useimmiten instituuttien keskinäisen yhteistyön – mutta myös instituuttien sekä lähetystöjen ja konsulaattien välisen yhteistyön – arvioitiin syventyneen. Aineiston perusteella juhluvuosi vaikutti eniten instituuttien ajatuksiin yhteistyön ja synergian hyödyistä toiminnassa yleisemmin. Keskeisinä oppeina juhluvuoden aikana koetuista organisoitumisen tavoista erityisesti yksittäisissä suurhankkeissa korostui ajatus siitä, että panostamalla isoihin, hyvin rahoitettuihin ja valmisteltuihin projekteihin on mahdollista saavuttaa todellista vaikuttavuutta ja näkyvyyttä kohdemaissa sekä kotimaassa.

JUHLAVUOSI KIRVOITTI IDEAN KANSAINVÄLISISTÄ SATEENVARJOHANKKEISTA

Mobile Home 2017 oli Suomen Ranskan instituutin, Saksan-instituutin, Benelux-instituutin ja Lontoon-instituutin suurhanke, jonka tarkoituksena oli esitellä kansainvälisesti ja rohkeasti kodin merkityksiä Suomi 100 -juhluvuoden aikana eri puolella Eurooppaa. Hankkeessa tarkasteltiin kodin ja kotimaan määrittelyä, tekijöitä ja merkityksiä.

Suomi 100 -juhluvuoden yhdessä-teema oli hankkeen toteutuksen ydinidea. Hankkeen tuotantomalli oli kaksitasoinen: kokonaishanke Mobile Home 2017 oli kotiteemaisten projektien yhteinen ylätaso. Kokonaishanke muodosti sateenvarjon, jonka alla tuotettiin ja toteutettiin paikalliset instituuttikohtaiset osaprojektit. Jokaisella instituutilla oli teemaan oma, erityinen lähestymistapansa, jota ne toteuttivat erilaisilla projekteilla ja tilausteoksilla. ”Sateenvarjoa” koordinoi Suomen Ranskan instituutti ja tehtävään palkattiin projektipäällikkö.

Kukin instituutti vastasi osaprojektien sisältösuunnittelusta, yhteistyöstä taiteilijoiden ja suunnittelijoiden kanssa, projektien tuottamisesta, paikallisista yhteistyökumppanuuksista, kohdemaan viestinnästä sekä osaprojektin budjettiseurannasta. Instituuttien välinen yhteistyömalli on saanut jatkoa käynnissä olevassa A I S T I T - coming to our senses -projektissa.

Verkostojen muodostuminen tai vahvistuminen ja niiden potentiaalinen hyödynnettävyys jatkossa voidaan sellaisenaan nähdä kestäväenä vaikutuksena. Ohjelmakyselyyn vastanneiden hanketoimijoiden avoimien vastausten mukaan myötä olemassa olevat yhteistyökumppanuudet vahvistuivat ja uusia toimintamalleja yhteistyöhön luotiin juhluvuoden myötä. Loppukyselyssä hanketoimijat raportoivat positiivisista kokemuksista hanketyhteistyöhön liittyen. Voidaan ajatella, että juhluvuoden positiiviset kokemukset myös madaltavat kynnyksiä yhteistyölle tulevaisuudessa.

Aluetasolla juhluvuoden pysyvimpiin vaikutuksiin kuuluvat aluekoordinaattorien näkemysten mukaan verkostot ja niiden aktiivinen hyödyntäminen. Nähtiin, että juhluvuosi loi jonkin verran uusia verkostoja erityisesti kulttuurin ja matkailun aloille, mutta myös syvensi jo olemassa olevia verkostoja esimerkiksi alueen kuntien välillä. Maakuntien liittojen näkökulmasta Suomi 100 -juhluvuosi vahvisti alueellisen toimijaverkon tuntemusta ja hyödyntämistä. Maakuntien liitot olivat alueellisen toteutuksen koordinaation keskiössä, minkä takia myös liittojen kyky organisoida ja aktivoida suuria tapahtumia kasvoi. Maakuntien liittojen väliset suhteet olivat jo aiemminkin tiiviit, mutta juhluvuoden aluekoordinaattoreiden verkosto tiiviisti suhteita ja tiedonvaihtoa entisestään.

Aluetyöpajoissa moni koki, ettei juhluvuoden myötä syntynyt niinkään uusia verkostoja, vaan olemassa olevat verkostot aktivoituivat ja vahvistuivat juhluvuoden toiminnan yhteydessä. Vaikka alueellisten verkostojen toimijat olivat usein tiedossa aiemminkin, Suomi 100 -yhteistyö syvensi henkilökohtaisia yhteistyösuhteita ja madalsi kynnyksiä myös tulevien yhteistyöhankkeiden osalta. Aluetyöpajoissa tuli esille, että yhteistyö esimerkiksi järjestöjen ja kunnallisten toimijoiden kesken sai uutta pontta juhluvuodesta.

Juhlinnan jälkeen uudet tai vahvistuneet verkostot ovat saattaneet osittain purkautua, mutta potentiaalisia kytköksiä toimijoiden välillä on edelleen jäljellä. Yhteistyön jatkamista ja kehittämistä pidettiin tavoiteltavana kaikissa aluetyöpajoissa. Koettiin, että yhteistyöhön voidaan jälleen ryhtyä, jos tarve syntyy. Aluetoimijoiden työpajoissa tuli myös esille näkemyksiä siitä, että tarvittaisiin uusia samanlaisia tapahtumia, joiden kautta yhteistyö voisi jatkua. Yksi esimerkki juhluvuoden verkostojen pysyvyydestä tai uudelleen aktivoitumisesta on Pohjois-Pohjanmaa, jossa "Suomi 100 -henkeä" pyritään jälleen nostattamaan, kun Oulu haakee Euroopan kulttuuripääkaupungiksi 2026. Vaikka juhluvuoden yhteistyöverkostojen olemassaoloa pidettiin suhteellisen pysyvänä, on huomioitava, että verkostot eivät ole välttämättä muodostuneet ainoastaan juhluvuoden vaikutuksesta. Esimerkiksi Varsinais-Suomessa osa yhteistyöstä koettiin jatkumoksi Turun kulttuuripääkaupunkivuodesta 2011, eikä Suomi 100 -juhluvuotta pidetty tältä osin erityisempänä kuin muitakaan juhluvuosia.

JUHLAVUODEN TAPAHTUMAT SAIVAT JATKOA KUNNISSA JA ALUEILLA

Aluekoordinaattorien mukaan osa juhluvuoden tapahtumista on jäänyt elämään alue- ja paikallistasolla, ja niitä on järjestetty säännöllisesti myös juhluvuoden jälkeen. Esimerkkinä jatkoa saaneesta tapahtumasta oli Lapin Luonnon päivät, jonka Lapin liitto järjesti yhteistyökumppanien kanssa.

Suomi 100 -juhluvuoden tapahtumia koordinoineen Lapin liiton tärkeimpinä yhteistyökumppaneina tapahtumien organisoinnissa olivat muiden alueiden tapaan kunnat. Kuntien koordinaattoreiden verkosto oli pohjana lukuisille paikallisille tapahtumille. Lapissa alueen omaleimaisuus näkyi vahvasti Suomi 100 -tapahtumissa, joissa ilmenettiin lappilaisuutta monipuolisesti ”Tehemä yhdessä” -hengen mukaisesti. Taustalla oli se, että tapahtumien organisoinnissa olivat useat eri tahot kuten saamelaiskulttuuria edustavat järjestöt, Puolustusvoimat ja Metsähallitus. Esimerkiksi maakuntajuhla järjestettiin yhteistyössä Jääkäriprikaatin kanssa. Metsähallitus oli aktiivisesti järjestämässä Lapin Luonnon päiviä. Lisäksi oli rajayhteistyötä Ruotsin ja Norjan kanssa.

Myös muilla alueilla juhluvuoden tapahtumat tavoittivat asukkaita laajasti, ja moni niistä on jäänyt tapahtumakalenteriin. Esimerkiksi Syödään yhdessä -tapahtumat ovat jatkuneet eri paikkakunnilla. Lisäksi juhluvuoden yhdessä tekemisen kulttuurin ja vapaaehtoistyön tapoja on edelleen nähtävissä esimerkiksi vastasyntyneille lahjoitettavina villasukkina.

JUHLAVUODEN YHTEISTYÖ LOI PYSYVIÄ YHTEISTYÖRAKENTEITA

Juhluvuoden tapahtumien järjestäminen vaati uudenlaista alueellista ja paikallista yhteistyötä. Kaikissa maakunnissa kunnat, järjestöt ja muut toimijat laajensivat verkostojaan ja löysivät uusia yhteistyön muotoja.

Juhluvuoden tuloksena syntyi kuitenkin myös pysyviä alueellisia ja paikallisia yhteistyön rakenteita. Yksi esimerkki on Kanta-Hämeessä juhluvuotta varten kootun, kaikkia alueen kuntia edustavan yhteistyöryhmän muodostuminen pysyväksi. Maakunnan liitto kokosi ryhmän maakunnallisen yhteistyön suunnittelemiseksi ja koordinoimiseksi. Ryhmä oli yksi osatekijä maakunnan toimijoiden aktivoimisen onnistumisessa. Alueen kaikki kunnat olivat mukana. Yhteistyö koettiin niin tärkeäksi, että toimintaa haluttiin jatkaa juhluvuoden jälkeenkin. Ryhmän näkökulmana on tällä hetkellä matkailu. Lisäksi kunnat ovat jatkaneet juhluvuonna käynnistettyä yhteistyötä nuorisojärjestöjen kanssa, ja teatterit ovat jatkaneet keskinäistä yhteistyötään. Järjestöjen yhteistyö alueella on lisääntynyt aiemmasta.

On huomattava, että vaikka pidempiaikaisia vaikutuksia on mahdollista tunnistaa, moni aluekoordinaattorihaastateltava arvioi, etteivät juhluvuoden pysyvät vaikutukset ole alue- ja paikallistasolla kovin merkittäviä tai laajalle ulottuvia. Osittain muutokset ovat myös hankalasti todennettavissa. Valtaosa tapahtumista ja muuta juhluvuoteen liittyvää toimintaa

järjestäneistä toimijoista oli aluekoordinaattoreiden näkökulmasta ennakoitavia ja ennestään tuttuja; jälkikäteen arvioitaessa nähtiin, että olisi ollut hyvä saada enemmän uusia toimijoita mukaan.

On mahdollista tunnistaa tekijöitä, jotka ovat edistäneet tai vaikeuttaneet yhteistyön ja hanketoiminnan jatkumista juhlavuoden jälkeen. Ohjelmahankkeiden loppukyselyn avoimista vastauksista kysymykseen yhteistyön jatkumisesta juhlavuoden jälkeen selviää, että mikäli juhlavuotena järjestettävä tapahtuma oli muutenkin ollut säännöllisesti järjestettävä, sen järjestämisen arvioitiin myös jatkuvan normaalisti juhlavuoden jälkeen. Tällöin juhlavuoden kokemukset, opit ja esimerkiksi uudet yhteistyökuviot tuovat lisäarvoa myös seuraavien vuosien toimintaan. Myös juhlavuoden aikana synnytetty konkreettinen tuotos kuten verkkosivusto, kirja tai näyttely toi mahdollisuuksia ja halua jatkaa yhteistyökuvia kyseisen tuotteen ympärillä. Hankkeen hyvät tulokset ja toiminnan saama positiivinen palaute innostivat monia pohtimaan jatkoa. Juhlavuosi saattoi toimia ponnahduslautana uudenlaiseen toimintaan ja synnyttää visioita, joita halutaan edistää yhteistyökumppaneiden kanssa. Vastausten perusteella heti juhlavuoden jälkeen osa hankkeista vasta suunnitteli ja pohti mahdollisia jatkotoimia, toiset puolestaan olivat jo tehneet asioita ja yhteistyön mahdollistamiseksi.

”Olemme jo kerran asiasta palaveranneet ja mukaan ovat lähdössä mm. ne tahot, jotka olivat ollut tapahtumaa järjestämässä. Uusiakin on jo lupautunut mukaan.”
(Hankekyselyn vastaus)

Yhteistyötä ja toiminnan jatkumista juhlavuoden jälkeen estävinä asioina vastauksista tunnistettiin resurssien riittämättömyys tai epätietoisuus tulevista resursseista.

”Tapahtumalle on toivottu jatkoa, mutta pääjärjestäjän määräaikainen työsuhde päättyi juhlavuoteen. Jollei löydy toista pääjärjestäjätahoa, tapahtuma tuskin saa jatkoa.”
(Hankekyselyn vastaus)

Resurssien puutteeseen liittyy vahvasti myös kokemus hankevuoden raskaudesta, jolloin voimia toiminnan jatkamiseen vuoden jälkeen ei ole. Kaiken kaikkiaan juhlavuosi oli loppukyselyn perusteella myös monelle erityinen ja poikkeava vuosi, jonka jälkeen suunnitelmassa on paluu normaaliin arkeen. Näin ollen hanketoimijoilla ei ole välttämättä ollut suunnitelmia toiminnan jatkostakaan.

Juhlavuoden puitteilla ja koordinoijien toiminnalla on ainakin jonkinasteinen merkitys siihen, kuinka hyvin juhlavuonna ja sen jälkeen on saatu aikaan pitkäkestoisia vaikutuksia toimijoiden yhteistyöhön ja verkostoitumiseen. Juhlavuoden tavoitteenasettelu oli varsin yleistasonen ja yleisten puitteiden, hakumekanismien ja viestinnän lisäksi juhlavuonna ei

voitu ”sparrata” laajamittaisemmin juhluvuoden hankkeita, vaan luotettiin hanketoimijoiden omaan kehittämis- ja verkostoitumiskykyyn.

Samanlainen improvisoiva ote on nähtävissä myös aluetasolla. Yhteistyöverkostojen koostuminen aluetasolla oli aluekoordinaattorien haastatteluiden perusteella harvoin strategista. Yleisenä lähtökohtana juhluvuoden toiminnassa oli aluetasollakin mahdollisuuden antaminen kaikille innokkaille tahoille. Kuitenkin koettiin, että ylipäättään huolellisemmalla suunnittelulla ja strategisemmalla otteella olisi aluetasolla voitu saada mukaan laaja-alaisemmin eri aloja edustavia yhdistyksiä ja kaupunkien eri toimialoja. Myös aikaisemmin aloitettu toiminnan suunnittelu olisi saattanut lisätä juhluvuoteen käytettävien resurssien määrää, ja näin epäsuorasti saada aikaan voimakkaampia vaikutuksia.

Juhluvuoden päättämiseksi asetettu projekti toimi 1.2.2018–31.12.2018, mutta varsinaisen juhluvuoden jälkeen toimenpiteiden painotus oli palautteen keräämisessä, tiedottamisessa ja raportoinnissa (VNK 2017). Alueyöpajojen perusteella aluetasolla koettiin juhluvuoden projektin päättyneen osin ilman, että jatkotoimenpiteisiin ja muodostuneiden yhteyksien, saati yhteistyörakenteiden, ylläpitämiseen olisi erityisesti kannustettu. Näyttäisi siltä, että tältä osin juhluvuoden aikana ja sen jälkeen jatkuvuudelle ei annettu konkreettisesti kovin suurta painoarvoa.

Verkostojen muodostaminen tai aktivoiminen juhluvuotta varten näyttäytyy varsin hetkellisenä ilmiönä, mutta toisaalta verkostojen luominen tai toiminnan generoiminen ei lopulta edes ollut juhluvuoden julkilausuttujen tavoitteiden joukossa. Esimerkiksi alueyöpaajoissa juhluvuotta kuvattiin ”kerran elämässä” -asiana, jonka ei ole tarpeenkaan toistua.

Juhluvuoden jälkeen havaittavista pitkän aikavälin vaikutuksista toimijoiden yhteistyöhön voidaan kokoavasti todeta:

- Suurin osa juhluvuoden hanketoimijoista oli heti juhluvuoden jälkeen sitä mieltä, että hankkeessa toteutettu toiminta ja yhteistyö jatkuvat myös juhluvuoden jälkeen.
- Moni juhluvuoden hanketoimija sai oppeja ja uutta asiantuntemusta yhteistyön tekemisestä, hankkeiden koordinoinnista sekä verkostoitumisesta.
- Verkostojen muodostuminen tai vahvistuminen ja niiden potentiaalinen hyödynnettävyys jatkossa voidaan sellaisenaan nähdä pitkäkestoisempana vaikutuksena.
- Jo vakiintuneen toiminnan sekä konkreettisten tuotosten ympärille rakennetut hankkeet näyttävät edesauttaneen yhteistyösuhteita ja jatkosuunnitelmien tekoa heti juhluvuoden jälkeen tarkasteltuna.
- Juhluvuoden kestäviä vaikutuksia alue- ja paikallistasolla ei arvioida kovin merkittäviksi tai laajalle ulottuviksi.

6 Yhteistyö ja organisoituminen: johtopäätökset

Tämän Suomi 100 -juhlavuotta tarkastelleen teemaraportin tavoite oli selvittää, mikä oli juhlavuoden merkitys juhlavuoteen osallistuneiden toimijoiden organisoitumiselle ja yhteistyölle eri toimijaryhmien näkökulmista. Pyrimme vastaamaan siihen, miten juhlavuosi organisoitiin, millaisilla toimintatavoilla juhlavuotta tehtiin ja mahdollistettiin sekä millaisia vaikutuksia juhlavuodella oli toimijoiden yhteistyöhön.

Merkittävää on, että juhlavuoden järjestämisessä onnistuttiin kanavoimaan ainutkertaisen juhlavuoden aikaansaama innostus yhteistyösuhteiden synnyttämiseksi ja vahvistamiseksi. Juhlavuosi innosti suuren joukon toimijoita juhlistamaan satavuotista itsenäistä Suomea. Juhlavuoden sihteeristö ja valtioneuvoston kanslia onnistuivat mitä ilmeisimmin voimistamaan tätä joka tapauksessa syntyneitä innostusta ainutkertaisesta juhlavuodesta. Voidaan sanoa, että valtionhallinnon ja yhteiskunnan eri sektorien välillä onnistuttiin ainakin eräänlaisessa vähimmäistavoitteessa: juhlavuosiorganisaatio ei julkisena toimijana asettunut innostuneiden kansalaisyhteiskunnan toimijoiden yhteistyön ja toiminnan esteeksi. Konkreettisten toimenpiteiden ja juhlavuoden ohjelman hallinnon tarkastelu osoittaa, etteivät hallinnolliset prosessit aina pysyneet valtavan ideavyöryn tasalla. Silti juhlavuosi kokonaisuutena oli yhteistyöhön ja ideoimiseen kannustava.

Juhlavuoden toteutuksessa hyödynnettiin ja voimistettiin pääasiassa olemassa olleita verkostoja ja yhteistyösuhteita, mutta uusiakin verkostoja luotiin. Nämä juhlavuonna vahvistuneet yhteydet ovat pääosin edelleen olemassa, ja niitä voidaan aktivoida ja hyödyntää uudelleen aikaisempaa pienemmin ponnistuksin. Juhlavuoden tekemiseen onnistuttiin kanavoimaan/kokoamaan olemassa olleita yhteistyöverkostoja ja osittain näiden verkostojen sekä yksittäisten toimijoiden toiminta voimistui juhlavuoden valmistelussa ja juhlavuoden aikana. Juhlavuoden tekemiseksi tarpeellisia yhteistyöverkostoja on edelleen olemassa ja niitä on joissakin tapauksissa myös jo aktivoitu uudelleen juhlavuoden jälkeen. Aktivoitumista on tapahtunut ainakin juhlavuotta vastaaviin hankkeisiin valmistautuessa. Tästä esimerkkinä on Oulun kaupunki ja Pohjois-Pohjanmaa, missä haetaan Euroopan kulttuuripääkaupunkitatukselta vuodelle 2026.

Yksittäisiä esimerkkejä juhluvuoden pitkäaikaisista vaikutuksista toimijoiden yhteistyösuhteisiin ja verkostoihin on löydettävissä, mutta näiden vaikutusten todentaminen laajemmassa mittakaavassa on vaikeaa. Ensinnäkin on vaikea tunnistaa ja erottaa nimenomainen juhluvuoden vaikutus yhteistyösuhteiden syventymiseen. Toiseksi pitkäaikaisia vaikutuksia tarkastellessa on vaikeaa määrittää, mihin juhluvuoden vaikutus ajallisesti loppuu tai milloin vaikutus alkaa merkittävästi vähentyä. Voidaan yleisesti todeta, että suurelle joukolla yksittäisiä toimijoita ja hankkeita juhluvuoteen osallistuminen on saattanut avata merkityksellisiä yhteyksiä ja yhteistyösuhteita, joista alkaneet kehityskulut ovat edelleen käynnissä.

Yhteistyön ja verkostoitumisen edistämässä juhluvuoden ainutkertaisuus näyttäytyy osittain myös ongelmallisena asiana. Juhlavuoden organisoinnissa pyrittiin ymmärrettävästi juhluvuoden sisällön tuottamiseen ja ainutkertaisen juhluvuoden järjestämiseen. Silti voidaan pohtia, olisiko valtavaa toimijajoukkojen ”mobilisointia” voinut jollain tavoin hyödyntää tietoisemmin, suunnitelmallisemmin ja tavoitteellisemmin esimerkiksi kulttuuritoimintojen tai yhdistystoiminnan kehittämässä myös juhluvuoden jälkeen.

Juhlavuosiorganisaatio ja sen alueverkosto toimijoita yhdistävänä tekijänä purettiin nopeasti juhluvuoden lopulla. Suhteellisen vähäisillä ponnistuksilla toimijoita olisi voinut kannustaa ja fasilitoida esimerkiksi alue- ja paikallistasolla ja yksittäisissä hankkeissakin vahvistuneiden yhteistyösuhteiden hyödyntämiseen. Tässä suunnitelmallisuuden puutteessa näkyy resurssien puutteen lisäksi mitä ilmeisimmin se, että juhluvuoden nostattaman ilmiön mittakaava oli yllätys myös juhluvuoden tavoitteita asettaneille tahoille.

Yhdessä-teemasta huolimatta juhluvuoden tavoitteeksi ei sinänsä ollut asetettu toimijoiden verkostoitumisen tai yhteistyön lisäämistä, saati tuottaa tältä osin pitkäaikaisia vaikutuksia. Juhlavuosi oli lähtökohtaisesti hetkellinen ilmiö, ja suurin osa sen sisällöstä oli ainutkertaiseen juhlistamiseen keskittyviä tapahtumia ja tempauksia. **Silti juhluvuoden merkitys toimijoiden yhteistyön edistämiseksi konkretisoituu pelkästään juhlinnan mittakaavassa: yli 5 000 juhluvuoden hankkeen ja niiden yhteistyöorganisaatioiden liikkeelle sysäävät tai vahvistamat yhteistyösuhteet muodostavat merkittävän juhluvuoden kestävä (sivu)vaikutuksen.**

Liite 1. Suomi 100 -juhlavuotta koskeva tutkimusaineisto

Aineisto/raportti	Aineiston koko/kuvaus
Juhlavuoden aikana kertynyt taustoittava aineisto (2011–2018)	
Juhlavuoden hyväksytyjen ja hylättyjen hankkeiden listaus	6 553
Hankekuvaukset	3 300 lyhyttä kuvausta hanketoimijoiden tekemänä
Valtionavustusta saaneiden hankkeiden kuvaukset ja hakemukset	156
Alueverkoston kautta rahoitettujen hankkeiden listaus	715
Juhlavuoden loppuraportin liitteet 8–17	Kuvauksia esimerkiksi juhlavuoteen liittyneestä toiminnasta, yhteistyöstä, lahjoista
Juhlavuoden hallintoon liittyvät asiakirjat: perustaminen, lopettaminen, juhlavuoden hallituksen kokousten pöytäkirjat, taustamuistiot	Valtioneuvoston kanslian asiakirjoja tai julkaisuja
Listaus kulttuuri- ja tiedeinstituuttien toteuttamista hankkeista vuonna 2017	Instituuttien koostama hankelistaus
Ulkoasianministeriön/edustustojen raportointi Suomi 100 -juhlavuodesta	Edustustojen ja yksiköiden kuvaukset juhlavuoden ohjelmasta, kustannuksista, vastaanotoista ja vaikutuksista.
Juhlavuoden valmistelun ja toteutuksen aikana sekä heti sen jälkeen kerätty aikaisempi aineisto (2011–2018)	
Juhlavuoden ohjelmahankkeiden loppukyselyn vastaukset	1 271 vastannutta hanketta
Juhlavuoden sidosryhmätutkimuksen haastattelut	84 haastateltua eri sidosryhmistä
Yritysyhteistyöohjelman loppukyselyn anonymisoidut vastaukset	23 yritystä
Suomi 100 maailmalla -loppukysely (Suomi-Seura)	145 vastausta ulkosuomalaisyhteisöiltä
Tilastokeskuksen Suomi 100 -barometri	Koko väestöä tilastollisesti edustava otos kuusi kertaa (jokaisessa n noin 1 100) vuosina 2015–2018: kansalaisten näkemyksiä juhlavuodesta
Suomi 100 -dokumentointihankkeen aineisto (Suomen kansallismuseo ja Museovirasto)	Haastatteluja, havaintopäiväkirjoja ja valokuvia juhlavuoden vietosta
Juhlavuosiaiheet internet-sivustot ja sosiaalisen median sisältöjä (Kansalliskirjasto)	Listaus juhlavuosiaiheista internet-sivustoista sekä tallennettuja sosiaalisen median sisältöjä
Aikaisemmat selvitykset (2018)	
Juhlavuoden loppuraportti (VNK 2018) Taustaselvitys juhlavuoden vaikutuksista (Koponen & Vahlo 2018) Sidosryhmätutkimuksen kooste (Voitto Oy 2018) Ohjelmahankkeiden loppukyselyn koonti (2018) Järjestöistä uusille alustoille (Mayow 2018) Syödään yhdessä -hankkeen arviointi (Maunu 2018) Suomen kansallismuseon ja Museoviraston Suomi 100 vuotta -juhlavuoden dokumentointi (Lento 2018) Suomi 100 maailmalla -projektin loppuraportti (Oinonen 2018)	
Tutkimushankkeessa kerätty uusi aineisto (2019–2020)	
Keskeisten toimijoiden haastattelut	14 haastateltua toimijaa pääasiassa juhlavuoden sihteeristöstä ja hallituksesta
Juhlavuoden aluekoordinaattorien haastattelut	17 haastateltua
Aluetyöpajat	6 työpajaa 9 alueella, kolme työpajaa verkkokokouksena, yhteensä 47 osallistujaa, osallistujina aluekoordinaattoreita ja juhlavuosihankkeita toteuttaneita tahoja
Aluetoimijoille suunnattu kysely	Kuvataan tarkemmin teemaraportissa 2.
Kulttuuri- ja tiedeinstituuttien johtajien/toimijoiden haastattelut	4 haastateltavaa
Kulttuuri- ja tiedeinstituuteille suunnattu kysely	18 vastausta 14 eri instituutista (vastaajina juhlavuoden aikaiset ja nykyiset johtajat)
Laaja kansalaisille osoitettu kysely juhlavuoden kokemuksista	Kuvataan tarkemmin teemaraporteissa 2 ja 3.

Keskeisten toimijoiden ja juhlavuoden aluekoordinaattorien haastattelut

Ydintoimijoiden haastattelut

Tutkimusta varten haastateltiin 14 niin sanottua ydintoimijaa, eli juhlavuoden sihteeristöissä, hallituksessa tai ministeriöryhmässä mukana ollutta henkilöä. Nämä toimijat olivat siis vastuussa juhlavuoden koordinoinnista tai toimivat kansallisella tai kansainvälisellä tasolla valtionhallinnossa juhlavuoden ja sen valmistelun aikana. Ydintoimijoiden haastattelut suoritettiin aikavälillä syyskuu 2019–helmikuu 2020. Haastateltavat valikoituivat niin sanotulla lumipallomenetelmällä sekä juhlavuoden loppuraportointiin ja sen liitteenä olevaan toimijalistaukseen tukeutuen. Haastattelut olivat teemahaastatteluita, eli niissä edettiin väljästi teemoitellun haastattelurungon mukaisesti. Haastatteluissa käsiteltiin seuraavia teemoja: yhteistyö ja organisoituminen, juhlavuoden tavoitteenasettelu, sisällöt, hankehakuprosessi ja rahoitus, viestintä ja juhlavuodesta käyty julkinen keskustelu, juhlavuoden vaikutukset ja niiden havaitseminen, keskeiset opit.

Aluekoordinaattorihaastattelut

Juhlavuoden alueverkoston koordinaattoreita haastateltiin yhteensä 17 haastattelussa. Haastateltavat valikoituivat juhlavuoden loppuraportoinnista löytyvän aluekoordinaattorilistauksen perusteella. Haastattelut toteutettiin syksyllä 2019. Haastatteluissa käytettiin pääosin samaa teemarunkoa kuin ydintoimijoiden haastatteluissa. Ajatuksena oli saada kuva juhlavuodesta aluenäkökulmasta. Aluekoordinaattorihaastateltavat muodostivat myös eräänlaisen välitason juhlavuoden toimijoiden joukossa: he toimivat kansallisella tasolla operoivan sihteeristön ja aluetason hanketoimijoiden välissä.

Aluetyöpajat

Alueellisia työpajoja on toteutettu yhteensä kuudella alueella (Varsinais-Suomi, Uusimaa, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Pohjanmaa sekä Itä-Suomi koostuen 4 alueesta, joita olivat Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala sekä Etelä-Karjala). Kolme työpajoista järjestettiin kasvokkain eri kaupungeissa ja kevään 2020 poikkeustilanteen myötä edellä mainitun listan kolme viimeistä työpajaa verkkotyöskentelynä. Työpajat järjestettiin yhteistyössä maakuntaliittojen kanssa, jotka tarjosivat sekä tiloja että auttoivat levittämällä kutsuja.

Alueellisen työpajatyöskentelyn tavoitteena oli syventää ymmärrystä juhlavuoden rakentumista alueella sekä sen merkityksestä. Työpajatyöskentelyn kautta haettiin tietoa siitä, mitä oppeja, toimintaa ja verkostoja jäi käyttöön juhlavuodesta.

Menetelminä alueellisissa työpajoissa hyödynnettiin media-analyysin reflektointia, itsenäistä kanvas-työskentelyä, jonka avulla palautettiin mieleen subjektiivisia havaintoja

kokemuksia ja juhlavuodesta sekä jaettuja keskusteluja em. kanvas-työskentelyn pohjalta. Lisäksi osallistujat osallistuivat anonyymisti web-kyselyyn Screen.io-työkalun avulla.

On hyvä huomioda, että tutkimuksen alueellisten työpajojen osallistujajoukko oli valikoitunut ja osallistujamäärä suhteellisen pieni, 5–12 henkilöä per työpaja. Yhteensä osallistujia oli 47. Osallistujia oli sekä kunnista, maakuntatasolta että yksittäisistä hankkeista. Muutaman vuoden jälkeen toimijoiden tavoittaminen ei enää ollut itsestään selvää, sillä monien yhteystiedot olivat vaihtuneet ja keväällä 2018 toimeenpantu GDPR-asetus oli hankaloittanut yhteystietojen säilyttämistä.

Työpajojen analyysi on tehty muistiinpanojen, kanvasten ja Screen.io -vastausten pohjalta. Aineistoa ei ole litteroitu.

Työpaja-aineisto on laadullinen ja tarjoaa rajatun, mutta syvällisen näkökulman juhlavuoden toteuttamiseen. Yksi haaste, jonka osallistujat nostivat esille, oli juhlavuodesta kulunut aika. Se vaikutti niin, että mieleen palauttaminen vei työpajatilanteessa aikaa. Osallistujat kuvasivat myös, että ”aika kultaa muistot”.

Kulttuuri- ja tiedeinstituutit

Tutkimusta varten tietoa kerättiin haastattelemalla kulttuuri- ja tiedeinstituuttien edustajia sekä Webropol-kyselyllä. Puolistrukturoidut tutkimushaastattelut toteutettiin syksyllä 2019. Haastateltavien joukko valikoitui juhlavuoden yhdessä-teeman mukaisesti merkittävimmän yhteistyöprojektien parissa työskennelleisiin instituutteihin, joita olivat Suomen Ranskan, Saksan ja Lontoon instituutit.

Mahdollisimman kattavan tietopohjan saavuttamiseksi toteutettiin haastattelujen lisäksi Webropol-kysely, joka toteutettiin ajanjaksolla 14.2.–9.3.2020. Tiedonkeruu toimitettiin kaikille 17 instituutille. Tiedonkeruu kohdennettiin nykyisille johtajille sekä niille, jotka olivat olleet instituutin johtajina vuonna 2017. Tiedonkeruupyyntöön vastasi 14 instituuttia:

- Suomen Japanin instituutti
- Suomen Saksan instituutti
- Suomen Lontoon instituutti
- Hanasaaren kulttuurikeskus
- Suomen Viron-instituutti
- Suomen Tanskan kulttuuri-instituutti
- FINNO Finsk-norsk kulturinstitut
- Suomen Ateenan-instituutti
- Suomen Ranskan instituutti
- Suomen Lähi-idän instituutti

- Suomen Madridin-instituutti
- Suomen Pietarin-instituutti (vt.)
- Suomen Rooman-instituutti
- Finnagora (Suomen Unkarin-instituutti)

Vastuksia saatiin yhteensä 18. Neljän instituutin osalta (Suomen Lontoon instituutti, FINNO Finsk-Norsk Kulturinstitut, Suomen Ranskan instituutti ja Suomen Rooman instituutti) vastauksia saatiin sekä nyt johtajana toimivalta henkilöltä että vuonna 2017 johdossa olleelta henkilöltä. Kolmen instituutin kohdalla vuonna 2017 johtajana tai sisältötyössä mukana ollut henkilö toimi johtajana edelleen vuonna 2020 (Suomen Saksan instituutti, Suomen Madridin-instituutti, Finnagora). Kolmen instituutin tiedonkeruuseen vastasi vuoden 2017 johtaja (Suomen Ateenan, Pietarin ja Japanin instituutit). Neljän instituutin kohdalla vastaukset tiedonkeruuseen saatiin tämänhetkisiltä johtajilta, jotka eivät toimineet johtajina Suomi 100 -juhlavuonna (Suomen Tanskan kulttuuri-instituutti, Suomen Viron-instituutti, Suomen Lähi-idän instituutti, Hanasaaren kulttuurikeskus). Vastauksia ei saatu Suomen Tukholman ja New Yorkin instituuteilta. Myöskään Suomen Benelux-instituutti ei vastannut tiedonkeruupyynnöön.

Kansainvälinen vertailuaineisto: Viro, Kanada ja Norja.

Tässä tutkimuksessa Suomi 100 -juhlavuoden yksityiskohtaisina kansainvälisinä vertailukohtina ovat Viro, Kanada ja Norja. Kohteiden valinta perustuu haastatteluaineistojen pohjalta saatuihin tiedonantoihin erityisesti niiltä osin, kun Suomi 100 -juhlavuoden ydintomijoihin kuuluneet haastateltavat ovat verranneet Suomi 100 -juhlavuoden suunnitelmia ja tavoitteita muiden maiden juhlavuosia koskeviin käytäntöihin

Kansainvälisten tapausesimerkkien tarkastelussa aineistona on hyödynnetty olemassa olevaa, sähköisesti saatavilla olevaa aineistoa, jotka ovat muodostuneet juhlavuosia koskevista raportoinneista, tiedotteista, internet-sivuista ja muusta uutisoinnista. Tutkimuksen tavoitteiden ja kysymystenasetteluiden mukaista ei ole systemaattisesti kerätty tietoa kaikista viime vuosien ulkomailla vietetyistä kansallisista juhlavuosista. Tavoitteena ei myöskään ole ollut verrata tarkoin eri maissa tehtyjä päätöksentekoprosesseja tai hallinnollisia toimenpiteitä puhumattakaan muun kuin virallisen valtiollisen juhlintaan liittyvän toiminnan yksityiskohtaisesta tarkastelusta. Pikemminkin tutkimusasetelman näkökulmasta kiinnostavaa on ollut tutkia, millaisia yleisiä perusteluja ja lähtökohtia kansalliselle juhlavuodelle eri maissa on, millaisia tavoitteita niille on osoitettu sekä millaiset teemat esiintyvät kansallisten juhlavuosien juhlinnassa valtion mahdollistamissa rakenteissa.

Merkille pantavaa on, että monin osin systemaattinen ja kaiken kattava tiedonkeruu esimerkiksi media-aineistoista on ollut mahdotonta erityisesti saatavissa olevan aineiston moninaisuuden ja -tasoisuuden vuoksi. Tästä johtuen aineiston keruussa on keskitytty

ensiksi erityisesti eri maiden juhluvuosien virallisiin sivustoihin ja raportointeihin. Näiden aineistojen pohjalta on muodostettu yleinen käsitys tutkimusasetelman kannalta keskeisistä tarkastelukohteista noudatellen Suomi 100 -juhlavuotteen kohdistettuja mielenkiinnon kohteita. Näitä ovat olleet esimerkiksi juhluvuoden teema, tavoitteet tai juhluvuoden historiallinen tausta ja siten juuret ja perustelu kansallisen juhluvuoden lähtökohdille.

Teema-alueiden jäsennyttyä, aineistonkeruuta on toteutettu eri sähköisistä kanavissa hyödyntämällä lumipallotekniikkaa. Jo menetelmällisistä syistä johtuen on huomioitavaa, että tässä tutkimusraportissa esitetyt esimerkkimäiset havainnot valituista kansallisista juhluvuosista eivät ole kattavia vaan pikemminkin kuvaavia ja yleisesti juhluvuosien juhlintaa ja toimintaa avaavia esimerkkejä. Esimerkkien tarkoituksena on tämän tutkimushankeen raportoinnissa täydentää yksityiskohtaisemman Suomi 100 -juhlavuotta koskevaa tarkastelua.

Liite 2. Haastatellut ydintoimijat

Haastateltava (asema juhlavuodessa)

Huhtaniemi, Pekka (Suomi 100 -suurlähettiläs)

Hyttinen, Hannu (Pääsihteeri, päätuottaja)

Häikiö, Martti (Hallituksen jäsen / Valmistelutyöryhmän puheenjohtaja)

Innilä, Suvi (Ohjelmakoordinaattori / Ohjelmapäällikkö)

Kaijärvi, Aija (Viestintä, ulkoinen toteuttaja)

Laakso-Liukkonen, Tiina-Kaisa (Tuotantopäällikkö)

Lehtomäki, Paula (Hallituksen puheenjohtaja)

Pirttilä, Päivi (Viestinnän asiantuntija, viestintäpäällikkö)

Salo, Petri (Suomi 100 -suurlähettiläs)

Timonen, Pekka (Pääsihteeri)

Zitting, Antti (Hallituksen jäsen)

Liite 3. Haastatellut aluekoordinaattorit

Nimi (Alue tai kaupunki)

Ahola, Tuija (Etelä-Pohjanmaa)
Airaksinen, Salla (Etelä-Karjala)
Eriksson, Neetta (Vantaan kaupunki)
Forsblom, Samu (Oulun kaupunki)
Hautamäki, Tarja (Pohjanmaa)
Laakso, Jaana (Häme)
Lindström, Virve (Etelä-Karjala)
Martikainen, Virpi (Uusimaa)
Oförsagd, Julius (Lappi)
Partanen, Raija (Keski-Suomi)
Roschier, Maarit (Helsingin kaupunki)
Sihvonen, Jari (Pohjois-Savo)
Suorsa, Auli (Pohjois-Pohjanmaa)
Varho, Anu-Anette (Etelä-Savo)
Virkki, Susanna (Satakunta)
Väkeväinen, Maija (Päijät-Häme)

Liite 4. Alueyöpajojen osallistujat

Varsinais-Suomi, Turku (8)

Björkman, John (Varsinais-Suomen museot ry)
Erävaara, Taina (Turun ammattikorkeakoulu, Taideakatemia)
Karppanen, Mirja (Kaarinan kaupunki/kulttuuri- ja kirjastopalvelut)
Koivisto, Katri (Varsinais-Suomen liitto)
Pajarre, Satu (Turun museopalvelut)
Parviainen, Inkeri (Uudenkaupungin kaupunki)
Saarinen, Ainokaisa (Votty ry)
Terho, Terho (Taiteen edistämiskeskus)

Uusimaa, Helsinki (7)

Aaltio, Tuuli (Uudenmaan liitto)
Eriksson, Neetta (Vantaan kaupunki)
Färlin, Nona (Myrskylän kunta)
Haili, Tarja (Uudenmaan liitto)
Honkonen, Antti (Kunnon elämä ry)
Järvenpää, Susanna (Kirkkonummen kunta)
Keisala, Jaana (Myrskylän kunta)

Pirkanmaa, Tampere (5)

Airaksinen, Annastiina (Ylöjärven kaupungin kulttuuripalvelut)
Majamaa, Ulla (Tampereen kaupungin kulttuuripalvelut)
Paltila, Johanna (Pirkanmaan liitto)
Sillman-Sola, Jonna (Kangasalan kaupunki)
Thomasson, Klaus (Karjala-lehti)

Pohjanmaa, Vaasa (10)

Berg, Berndt (Korsholms Svenska Församling)
Bäckström, Carola (Bibliotekchef, Korsnäs)
Etola, Anna-Maija (Vaasan kaupunki)
Hautamäki, Tarja (Pohjanmaan liitto)
Hyytinen, Marja-Leena (kulttuurisihteeri, Pietarsaari)
Morney, Elisabet (Svenska Yle)
Nylund, Victoria (Stundars Museum)

Sand, Gunilla (verksamhetsledare, Stundars Museum)

Strömbeck, Victor (Närpes)

Warén, Tuija (specialplanerare, Vasa)

Pohjois-Pohjanmaa, Oulu (10)

Ahonniska, Marika (Sievin kunta)

Alajoki, Sari (Raahen kaupunki)

Isokoski, Anne (Yhteisestä ovesta ry)

Jaara, Sauli (OSAO)

Mölläri, Jonna-Maria (Museo- ja tiedekeskus Luuppi)

Paloniemi, Merja (OSAO)

Pentikäinen, Soili (Haapajärven kaupunki, kulttuuripalvelut)

Rajala, Eila (Pyhäjärven kaupunki)

Suorsa, Auli (Pohjois-Pohjanmaan liitto)

Vimpari, Tarja (Utajärven kunta)

Itä-Suomi: Pohjois-Savo, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala, Etelä-Karjala (7)

Happonen, Juuso (Freelancer/Kulttuurikeinu Osuuskunta)

Kauhanen, Hanna (Siilinjärven kunta, kulttuuritoimi)

Koivunoro, Ann-Helena (Rantasalmen kulttuuritoimi)

Lindström, Virve (Etelä-Karjalan liitto)

Pitkänen, Anna (Kuopio Tanssii ja soi ry)

Taskinen-Viinikainen, Tiina (Kuopion kaupunki)

Valkeapää, Tuija (Savonlinnan seudun matkailu)

Liite 5. Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituuttien sekä Suomi-seuran haastatellut toimijat

Haastateltava (titteli, organisaatio juhlavuoden aikana)

Ekman, Tove (Toiminnanjohtaja, Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit)

Hirvi, Laura (Johtaja, Suomen Saksan-instituutti)

Kaunisto, Meena (Johtaja, Suomen Ranskan-instituutti)

Oinonen, Liisa (Neuvoja, Suomi-Seura)

Siukonen, Tytti (Projektipäällikkö, Suomen Ranskan-instituutti)

Strandberg, Tina (Toiminnanjohtaja, Suomi-Seura)

Ståhlberg, Pauliina (Johtaja, Suomen Lontoon-instituutti)

Liite 6. Suomen valtiollisen itsenäisyyden juhluvuosien keskeisiä ominaisuuksia

Juhlavuosi	Teema ja tavoitteet	Talous*	Organisaatio	Keskeinen sisältö /tapahtumat	Keskeiset toteuttajat/tahot	Osaallisuus	Huomioitavaa	Visuaalinen ilme	Näkyvyys ja viestintä	Ulkoamat (keskeisiä toimijoita)
50 vuotta (1967)	Suomalaisen työn, kulttuurin ja kansanvaltaisen yhteiskunnan juhluvuosi.	1 128 410 mk Rahamäärä vuonna 2018 1 891 399 €	Neuvottelukunta, työvaliokunta, toimikunnat, neuvottelukunnan toimimisto	Juhlavuoden pääjuhla, teemaviikkoja, näyttelyitä, konsertteja, keskustelutilaisuuksia, virallisuonteisia vastaanottoja	Kansalaispiirit, valtion virastot, laitokset, kunnat, koulut ja oppilaitokset, kansalaiskeskeisiä liittoja ja edunvalvontaorganisaatioita, lehdistö	”Neuvottelukunnan laatima virallisuonteinen ohjelma on vain runko, joka tarjoaa liittymismahdollisuuksia kansalaisille, kansalaisjärjestöille, lehdistölle, talouselämälle ja julkisille laitoksille.”	Äänioikeusikärajan laskun ehdottaminen valtioneuvostolle s. 75 Juhlavuodenraportissa ei ole mainintaa Suomen itsenäisyyden juhlarahaston (SITRA) perustamisesta.	Mainos-toimistojen liiton jäsenten kesken kilpailu visuaalisesta ilmeestä	Yleisradio välitti juhlatilaisuuksia koteihin ja tuotti itse aiheeseen liittyvää ohjelmaa.	Ulkoasiainministeriö, Suomi-Seura, Ruotsin suomalaisseurojen keskusliitto
60 vuotta (1977)	Itsenäinen Suomi – yhteinen asiamme ”[...].kansallinen itsenäisyytemme on arvokas ja tärkeä kaikille kansalaispiireille.”	425 423,72 mk Rahamäärä vuonna 2018 275 723,64 €	Toimikunta	”Pyrkimyksenä oli saada aikaan juhluvuoteen liittyviä tai siihen sävyttyjä pienimuotoisia tapahtumia eikä vain keskittyä itsenäisyyden päivän viettoon.”	Koululaitos, kunnat, kansalaisjärjestöt, yhteisöt, yritykset, Yleisradio, ulkosuomalaiset	”Juhlavuoden tapahtumien toivottiin syntyvän pääasiassa yksityisten kansalaisten, kansalaisjärjestöjen, yhteisöjen, talouselämän ja julkisten laitosten toimipitein eikä niinkään valtion toimesta.”	Kyseyinen juhluvuosi nähtiin ”väli vuotena”, jota ei tulisi viettää yhtä näkyvästi kuin 50-vuotisjuhlallisuuksia.	Juhlavuoden juliste Juhlavuoden teemakuvitusta käytettiin ilmaisjaellussa julisteessa ja esimerkiksi tulitukurasioiden etiketeissä	Valtioneuvoston tiedotusyksikkö vastasi viestinnästä. Tilattiin myös lehdistöseuranta.	Ulkoasiainministeriö, edustustot, YLE:n ulkomaanpalvelu, ulkosuomalaiset
70 vuotta (1987)	Itsenäisyyskasvaimista – “[...] Suomen ja suomalaisen omaleimaisuus. Suomen ikä kansakuntana on pitkä, itsenäisyyden ajalla kehitys on ollut voimakasta ja nopeaa, jatkuva tulevaisuuteen suuntautuva kasvu. ...”	Ei tietoa juhluvuoden raportissa	Toimikunta	Näyttelyitä, tapahtumia, sävellyksiä, kansallinen veteraanipäivä: Itsenäisyyden juhluvuoden lastenraho, rakennushankkeita, teossarjoja itsenäistymisestä ja muita toimenpiteitä, joilla valmisteltiin 75-vuotisjuhla ilaisuuksia	Valtiolliset instituutiot, koulut ja oppilaitokset, kirjastot, päiväkodit, korkeakoulut, kunnat, tiedotusvälineet, kirkkokunnat, järjestöt ja yhteisöt, nuorisot	”Lapsia ja nuorisoa pyrittiin vetämään monin tavoin juhlatapahtumiin mukaan.” Mahdollisimman moni järjestö ja yhteisö haettiin mukaan	Tärkeimpänä oli matalalla profiililla valmistautua jo 75-vuotisjuhla ilaisuksiin. Itsenäisyyspäivän pikemmin ”keski-ikäisen valtion” kansallispäivänä kuin itsenäistymisen juhla.	Kutsukilpailu neljälle taiteilijalle juhluvuoden julisteeseen aikaansaamiseksi, juhluvuoden postimerkkisarja	Tiedotusvälineet julkaisivat itsenäisyyden ajan poliittikka yhteiskuntaa, kehitystä ja kulttuuri käsitteleviä artikkeleita ja sarjoja. Keskeisiä tilaisuuksia radiotiin ja televisioitiin.	Lähetystöt, ulkomaiset ystävyyssuorat, ulkosuomalaisen yhdistykset, ”maailman lehdistö”

Juhlavuosi	Teema ja tavoitteet	Talous*	Organisaatio	Keskeinen sisältö /tapahtumat	Keskeiset toteuttajat	Osaallisuus	Huomioitavaa	Visuaalinen ilme	Näkyvyys ja viestintä	Ulkoamat (keskeisiä toimijoita)
75 vuotta (1992)	”Suomi 75 vuotta” Tavoitteena turvata itsenäisyyskäsitteen ja nykyajan suomalaisuuden elävä suhde myös tulevaisuudessa.	19 865 000 mk Rahamäärä vuonna 2018 4 880 972 €	Toimikunta jaostoineen, sihteeri, pysyvät asiantuntijat ministeriöistä, toimisto	Itsenäisyyspäivän juhlinta kolmipäiväisenä: ”tapahtumia roikista frakki-ilallisiin” 553 juhluvuosihanketta Ei voimakasta sisällöllistä teemaa/painotuksia Nykytaiteen museo: suunnittelu	Kansalaiset, sidosryhmät, valtionhallinto, läänien työryhymät, ulkoministeriö, yritykset	”575 ymmärsi tehtäväkseen luoda edellytyksiä kansalaisten omaehtoiselle toiminnalle”	Puhuttiin ilosta ja arvokkuudesta. Harvoilla omakohtainen kokemus itsenäistymisestä Taloudellinen lama ja turvattu muus taustalla	”Lähtökohdana oli, että lippua ei käytetä erityiskampanjan symbolina.” Toimeksiantona tunniste grafiikka, hankkeiden käyttöön Postileimoja, teemajulistte	Viestintä kohdistettiin keskeisiin sidosryhmiin tavoitteena aktivoida sidosryhymät tekemään juhluvuotta. Yleisradio keskeisessä roolissa kansalaisten tavoittamisessa Juhlatuotteet	Ohjelma painottui lähialueille tai [...] malhin, joiden kanssa Suomella on läheisiä yhteyksiä.”
80 vuotta (1997)	”Suomalaisena Euroopassa”, alateemat kansainvälisyys, monikulttuurisuus, suomalainen nuori Rohkeasti suomalaisena. ”[...] luoda juhlinnalle edellytyksiä, että itsenäisyyttä voitaisiin juhla yhteisesti – ja iloisesti.”	2 000 000 mk Rahamäärä vuonna 2018 463 038 €	Toimikunta: valtuuskunta ja mediajaosto, työvaliokunta; pääsihteeri	Itsenäisyyspäivän juhlavikko ennen itsenäisyyspäivää: seminaarisarja, kulttuuritapahtumia, syntymäpäiväjuhla rakenteilla olleessa Kiasmassa; kulttuurin alan kehityshankkeita, projekteja	Järjestörahot mukana jo suunnittelussa Yhtenä tuloksena mainittiin yleisellä tasolla kansalaisaktiivisuus	Juhlavuoden ohjelmassa oli ”siipien suojassa toteutettava” hankkeita eri yhteiskunnan aloilta ja sektoreilta	Iloinen vartti itsenäisyyspäivän aattona: pieni suomalaisuuden juhlahetki ”profiililtaan matala mutta henkisetä volyymitään vankka ja laadukas [juhlinta]”	Suunnittelu- kilpallu Taideteollisen korkeakoulun graafisen suunnittelun opiskelijoille, jonka pohjalta muodostettiin juhluvuoden graafinen ilme.	Sidosryhmäkontaktit, tiedotustilaisuudet, artikkelit ja tervehdykset lehdistö, julistteet	Lähetystöt, ystävyysseurat Juhlavuoden painopiste oli resurssien niukkuudesta johtuen kotimaassa

Juhlavuosi	Teema ja tavoitteet	Talous*	Organisaatio	Keskeinen sisältö /tapahutummat	Keskeiset toteuttajat/tahot	Osallisuus	Huomioitavaa	Visuaalinen ilme	Näkyvyys ja viestintä	Ulkomaat (keskeisiä toimijoita)
90 vuotta (2007)	MEI VI nyky-suomalaisuus kaikessa laajuudessaan: kantaväestö, vähemmistöt sekä uusuomalaiset ja ulkosuomalaiset "satoja vuosia yhteisvoimin kehitetyn suomalaisen elämämuodon juhlintaa"	400 000 € Rahamäärä vuonna 2018 468 735 €	Valtuuskunta ja toimikunta	Historia ja tulevaisuus, luonto ja kesä, muotoilu, kieli ja kulttuuri, musiikki, liikunta ja urheilu liikkuvuus, vuorovaikutus, innovaatiot Avaustilaisuudessa "otos" suomalaisista	Yhdistelmä instituutioita ja kansalaisyhteiskunnan toimijoita	Kaikki pyrittiin ottamaan mukaan juhlintaan. "Teevät syntyvät sekä valmistelijoiden yhteisistä ideoinneista että kansalaisyhteiskunnan toimijoiden yhteydenotoista.	Iloinen vartti kaikilla Suomessa: koko kansan karaoke suorassa lähetyksessä laulettiin kappale Siniinen ja valkoinen " ... tavoitteena on ollut epädraamatisoida suomalaisuutta	Juhlavuoden visuaalinen tunnus MEI VI toteutettiin muotoilun, kuvataiteen ja graafisen suunnittelun opiskeilijoille suunnattuna kutsukilpailuna.	Juhlavuoden verkkosivusto keskeisessä asemassa, tapatumakalenteri, tiedotteet YLE oli keskeinen viestijä	Suurlähetystöt, ulkosuomalaiset suomalaiset seurajärjestöt, ystävyysseurat, seurakunnat Kansainvälisyys oli esillä myös kotimaassa esimerkiksi monikulttuurisuutta käsittelevissä tilaisuuksissa ja hankkeissa.

*Muunnettuna vuoden 2018 arvoon Tilastokeskuksen rahavarvomuuntimella: <https://www.stat.fi/tup/laskurit/rahanarvomuunnin.html>
Lähteet: (Suomen itsenäisyysjuhluvuoden neuvottelukunta 1968; VNK 1978; VNK 1988; VNK 1993; VNK 1998; VNK 2008)

Kirjallisuus ja lähteet

- Becker, H. S. (1982). *Art worlds*. University of California Press, Berkeley.
- Bilton, C. (2007). *Management and creativity: From creative industries to creative management*. Blackwell Publishing, Oxford.
- Canada 150 at a glance (2017). Government of Canada. <https://www.canada.ca/en/canadian-heritage/services/anniversaries-significance/2017/canada-150.html>. Luettu 24.3.2020.
- Cohendet, P., Grandadam, D. & Simon, L. (2011). Rethinking urban creativity: Lessons from Barcelona and Montreal. *City, Culture and Society* 2, 151–158.
- Comunian, R. (2011). Rethinking the creative city. The role of complexity, networks and interactions in the urban creative economy. *Urban Studies* 48:6, 1157–1179.
- ECoC (2010). *An international framework of good practice in research and delivery of the European Capital of Culture programme*. European Capitals of Culture Policy Group. Key recommendations from the European Capitals of Culture Policy Group. Culture Program, Education and Culture DG.
- ECoC (2013). *European Capitals of Culture: Success strategies and long-term effects*. European Parliament. Directorate-general for internal policies. Policy Department. Structural and Cohesion Policies B. Culture and Education.
- Elo, K. & Hatakka, N. (2018). #Suomi100 Twitterissä: Itsenäisyyden juhluvuoden yhtenäinen digitaalinen historiakulttuuri? *Ennen ja nyt. Historian tietosanomat*, 2/2018.
- Eriksson, K. (2015). Yhteiskuntatieteellinen verkostoajattelu. Teoksessa K. Eriksson (Toim.) *Verkostot yhteiskuntatutkimuksessa*, 7–24. Gaudeamus, Tallinna.
- Estonia 100 overview (2020) <https://www.ev100.ee/en/estonia-100-overview>. Luettu 1.7.2020.
- Flew, T. (2005). Creative Economy. Teoksessa J. Hartley (Toim.): *Creative Industries*, 344–360. Blackwell Publishing, Oxford.
- Grandadam, D., Cohendet P. & Simon, L. (2012). Places, spaces and the dynamics of creativity: The video game industry in Montreal. *Regional Studies* iFirst Article.
- Grunnlovsjubileet. 1814–2014 (2014). Stortinget. Oslo.
- Halinen, A., & Törnroos, J.-Å. (2005). Using Case Methods in the Study of Contemporary Business Networks. *Journal of Business Research* 58:9, 1285–1297.
- Harju J. (2017). Näistä uutisista Suomen juhluvuosi muistetaan: 2017 toi turkoosin järven, kauan odotetun länsimetron ja epäillyn terroriteon. Helsingin Sanomat. Päivän lehti 31.12.2017.
- HE 106/2017 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018. https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_106+2017.pdf. Luettu 1.7.2020.
- Intrado. Globe News Wire (2015). Strong. Proud. Free.: Get Ready to Celebrate Canada 150! <https://www.globenewswire.com/news-release/2015/04/23/1161207/0/en/Strong-Proud-Free-Get-Ready-to-Celebrate-Canada-150.html>. Luettu 24.3.2020.
- Jakob, D. & van Heur, B. (2015). Editorial: Taking matters into third hands: Intermediaries and the organization of the creative economy. *Regional Studies* 49:3, 357–361.
- Kainulainen, K. (2005). *Kunta ja kulttuurin talous: Tulkintoja kulttuuripääoman ja festivaalien aluetaloudellisista merkityksistä*. Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere.
- Koponen, A. & Vahlo, J. (2018). *Suomi 100 -juhluvuoden vaikutusten arviointi*. Julkaisematon raportti.
- Lento, K. (2018). *Suomen kansallismuseon ja Museoviraston Suomi 100 vuotta -juhluvuoden dokumentointi: aineistoanalyysiä ja alustavia johtopäätöksiä*. Kansallismuseo.
- Lukka, T. (2017). HS-analyysi: Suomea puhutti muikin kuin populismi vuonna 2017 – maa on silti jakautunut moneen kuppikuntaan ja elää samanmielisten potoissa. Helsingin Sanomat. Päivän lehti 31.12.2017.
- Luminous Finland (2018). *Luminous Finland 100 loppuraportti*. Valoparta Oy.
- Luonila, M. (2016). *Festivaalituotannon merkitysten verkosto ja johtaminen – Tapaustutkimuksia suomalaisista taidefestivaaleista*. Studia Musica 70. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia, Helsinki.
- Luonila, M., & Johansson, T. (2016). Reasons for Networking in Institutionalized Music Productions: Case Studies of an Opera House and a Music Festival. *International Journal of Arts Management* 18:3, 50–66.
- Luova Tampere (2012). *Täydellinen soppa. Loppujulkaisu*. Luova Tampere 2006–2011, Tampereen kaupungin elinkeino-ohjelma ja strateginen hanke. Ideone Oy, Tampereen kaupunki.
- Lyytimäki, J., Lähteenoja, S., Reinikainen, T., Schmidt-Thomé, K., Sokero, M. & Vikström, S. (2017). *Kestävän kehityksen toimenpidesitoumustyökalu: Kokonaisarvio ja kehittämismahdollisuudet*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 67/2017.
- Martin, R. Sunley, P. (2007). Complexity thinking and evolutionary economic geography. *Journal of Economic Geography* 7:5, 573–601.
- Maunu, A. (2018a). Uuden suomalaisen yhteiskunnan kiihdyttämö. Teoksessa Valtioneuvoston kanslia: *Suomi 100 vuotta. Yhdessä. Suomi 100 -juhluvuoden raportti*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 9/2018, 107.

- Maunu, A. (2018b). *Yhdessä syöminen ja yhteistyön kulttuuri*. Syödään yhdessä -hankkeen arviointi.
- Mayow, L. (2018) *Järjestöstä uusille alustoille: Muuttuiko suomalainen vapaaehtoistoiminta itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden vaikutuksesta?* Kaskas Media.
- Mintzberg, H. (2003). Five Ps for Strategy. Teoksessa Mintzberg, H., Lampel, J., Quinn, J.B. & Ghoshal, S. (toim.) *The Strategy Process: Concepts, Contexts, Cases*. 4th edition. Pearson Education, Harlow, 3–9.
- Mintzberg, H., Ahlstrand, B. & Lampel, J. (1998). *Strategy safari: The complete guide through the wilds of strategic management*. Pearson Education, Lontoo.
- Mobile Home (2017). *Loppuraportti*. Suomen Ranskan, Saksan, Benelux-maiden ja Lontoon kulttuuri- ja tiedeinstituutit.
- Ohjelmahankkeiden loppukysely (2018). Presentaatio. Maaliskuu 2018. Suomi 100. Valtioneuvoston kanslia.
- Oinonen, L. (2018) *Suomi 100 -maailmalla -projektin 2016–2017 loppuraportti*. Suomi-Seura ry.
- Prokkola, E-K. (2017). Kansallinen juhlavuosi identiteettikertomusten kamppailuna. <https://glase.fi/kanda150-kansallinen-juhlavuosi-identiteettikertomusten-kamppailuna/>. Luettu 26.3.2020.
- Puusa, A. (2018). Yhdessä tekeminen on ankkurivarallisuuttamme. Teoksessa Valtioneuvoston kanslia: *Suomi 100 vuotta. Yhdessä. Suomi 100 -juhlavuoden raportti*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 9/2018, 102–106.
- Ruokolainen, O. (2017) *Suunniteltu luovuus. Kulttuuritoiminnot ja strateginen aluekehittäminen*. Väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 2245.
- Saraste, A. (2018). Nämäkin maat täyttävät tänä vuonna pyöreät sata – tunnemme ne jääkiekosta, Euroviisuista ja tulivuoristaan. Suomen jalanjäljissä muitakin Venäjään kuuluneita maita itsenäisty vuonna 1918. YLE 30.3.2018. Luettu 25.6.2020.
- Saukkolin, J., Aalto, L., Innilä, S., Malila, S., Pensikkala, J., Pikala, A., Sevón, C. & Tölkö, S. (2012). *Euroopan kulttuuripääkaupunki Turku: Turku 2011 -säätien loppuraportti kulttuuripääkaupunkivuoden toteutumisesta*. Turku 2011 -säätö.
- Saukkonen, P. (2013). Kolmas sektori – vanha ja uusi. *Kansalaisyhteiskunta* 1, 6–31.
- Spee, A.P. & Jarzabkowski, P. (2009). Strategy tools as boundary objects. *Strategic Organization* 7:2, 223–232.
- Star, S.L. & Griesemer, J.R. (1989). Institutional ecology, 'translations' and boundary objects: Amateurs and professionals in Berkeley's Museum of Vertebrate Zoology, 1907–39. *Social Studies of Science* 19:3, 387–420.
- Stortinget (2012). Visjon og mål [Lehdistötiedote]. Luettu 28.11.2019.
- Stortinget (2014a). Historisk forskningsprosjekt [Lehdistötiedote]. <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Hva-skjer-nyheter/2011-2012/964201/>. Luettu 26.6.2020.
- Stortinget (2014b). Min stemme [Lehdistötiedote]. <https://www.stortinget.no/no/Hva-skjer-pa-Stortinget/Nyhetsarkiv/Pressemeldingsarkiv/2013-2014/Grunnlovsjubileet-2014-lansering-av-offisielt-program-og-nettstedet-Min-stemme-for-barn-og-unge-9-januar/>. Luettu 26.6.2020.
- Suomen itsenäisyysjuhlavuoden neuvottelukunta (1968). *Suomen itsenäisyysjuhlavuoden 1967 neuvottelukunnan toimintakertomus*. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- Suomen kulttuuri- ja tiedeinstituutit (2020). <https://instituutit.fi/>. Luettu 6.4.2020.
- Suomi 100 -tutkimushankkeen hakuilmoitus (2018). 31.1.2019 VNK/2230/26/2018. Valtioneuvoston kanslia.
- Suomi-Seura ry (2020). <https://suomi-seura.fi/fi/>. Luettu 24.6.2020.
- Topelius, Z. (1878, 1915, 1944, 2018). *Maamme kirja*. Digitaalinen editio. Toim. Holopainen, R., Katajamäki, S. & Kokko, O. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura ja Svenska litteratursällskapet i Finland, Helsinki. http://maammekirja.fi/index.php?p=texts&bookId=28&itemId=28_1§ionId=ch3. Luettu 9.3.2020.
- Throsby, D. (2001). *Economics and culture*. Cambridge University Press, Cambridge.
- VNK (1978). *Selostus itsenäisyysjuhlavuoden 1977 vietosta*. Itsenäisyysjuhlavuoden 1977 toimikunta. Valtioneuvoston kanslia. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- VNK (1988). *Suomi 70*. Suomen itsenäisyyden 70-vuotisjuhlatoimikunta. Valtioneuvoston kanslia. Valtion painatuskeskus, Helsinki.
- VNK (1993). *Itsenäisyyden juhlavuosi 1992: Suomi 75 vuotta -toimikunnan kertomus valtioneuvostolle*. Suomi 75 vuotta -toimikunta. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
- VNK (1998). *Nuorille juuret – vanhoille tulevaisuus. Suomi 80 vuotta -toimikunnan mietintö*. Suomi 80 vuotta -toimikunta. Valtioneuvoston kanslia, Helsinki.
- VNK (2008). *Suomi 90 vuotta. Juhlavuoden raportti*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 3/2008. Valtioneuvoston kanslia. Yliopistopaino, Helsinki.
- VNK (2011). Päätös. Suomen valtiollisen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlan valmistelua suunnitteleva työryhmä. 25.11.2011. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2012). Suomen valtiollisen itsenäistymisen 100-vuotisjuhlavuoden valmistelua suunnitteleva työryhmä. Valtioneuvoston kanslian raporttisarja 2/2012. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2013). Asettamis päätös. Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden projekti. 14.8.2013. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2014). Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden projektin hallituksen kokous 3/2014. Pöytäkirja 28.4.2014. Valtioneuvoston kanslia.

- VNK (2015). Tervetuloa rakentamaan Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden ohjelmaa. Suomen itsenäisyyden satavuotisjuhlavuoden hanke. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2017). Päätös. Suomen itsenäisyyden 100-vuotisjuhlavuoden päättäminen. 19.12.2017. VNK/2370/05/2017. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2018). *Suomi 100 vuotta. Yhdessä. Suomi 100 -juhlavuoden raportti*. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 9/2018. Valtioneuvoston kanslia.
- VNK (2018b). Suomi 100 -juhlavuoden yritys yhteistyöohjelmaan osallistuneet yritykset, niiden hankkeet ja lahjat satavuotiaalle Suomelle. Suomi 100 -juhlavuoden raportti, liite 13. Valtioneuvoston kanslia.
- White, C. (2004). *Strategic management*. Palgrave Macmillan, Basingstoke.
- Voitto Oy (2018a). Suomi 100 – Sidosryhmätutkimus. Kooste. Voitto Oy.
- YLE (2017). Suomi värjäytyy 100-vuotisen itsenäisyyden kunniaksi sinivalkoiseksi. <https://yle.fi/uutiset/3-9962815>. Luettu 19.5.2020.

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI
PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO
p. 0295 16001
info@vnk.fi
vnk.fi/julkaisut

ISBN PDF 978-952-287-905-9
ISSN PDF 2490-1164